

Rakontoj, by Jakub Arbes

The Project Gutenberg EBook of Rakontoj, by Jakub Arbes This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Rakontoj

Author: Jakub Arbes

Translator: Josef Grna

Release Date: April 14, 2006 [EBook #18178]

Language: Esperanto

Character set encoding: ISO-8859-1

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK RAKONTOJ ***

Produced by William Walter Patterson, Miroslav Malovec

ESPERANTA BIBLIOTEKO DE CXEHXAJ AUXTOROJ

Volumo I

J. ARBES

RAKONTOJ

KUN LA PERMESO DE L' AUXTORO TRADUKIS EL CXEHXA LINGVO JOS. GRNA

Eldonis FERD. BOHÁČEK, Jevíčko Moravio, Auxstrio

1908

Presejo Druzstvo knihtiskárny, Hranice.

Eldonante tiun cxi unuan libron de esperantaj tradukoj el la cxehxa literaturo mi varme deziras, ke la libro disflugu baldaux tra la mondo esperantista kaj helpu vastigi inter la samideanoj la konojn pri la cxehxa literaturo, gxis nun ankoraux malmulte konata ekster la limoj de mia patrujo.

Al sinjoroj *H. Bouska* en Praha, *Th. Cejka* en Bystrice-Hostýn kaj *Edm. Kolkop* en Jevíčko mi esprimas mian sinceran dankon por la korekto de tiu cxi libro

La tradukinto.

* * * * *

ENHAVO Pagxo

J. Arbes	1	El la vivo de Mozart	3
edzinigxa vesto	24	La unua nokto cxe la mortinto	36
Magdaleno	69	Moderna	

* * * * *

J. ARBES.

Jakub Arbes, unu el la plej gloraj verkistoj cxehxaj, naskigxis en Smíchov[1] (legu: Smihxov) 12an de Junio 1840. Fininte la studadon en la teknika lernejo de Praha, li farigxis redaktoro de cxefaj jxurnaloj cxehxaj (1866 gxis 1877). De l' jaro 1879 li vivas sole por la literaturo.

De tiu tempo li verkis serion da romanoj, romanedoj, noveloj kaj rakontoj, krom diversaj tradukoj kaj artikoloj por la politikaj jxurnaloj. Tiujn verkojn nuntempe eldonas la firmo J. Otto en Praha. La nombro da eldonitaj volumoj atingis jam la numeron 25. Suferinte mizeron en sia junagxo, J. Arbes havis cxiam la koron malfermitan por la suferoj kaj mizeroj de l' popolo. Pro tio en siaj verkoj li solvas problemojn socialajn kaj batalas kontraux la persekutantoj kaj premantoj de l' malricxuloj, kontraux la neniigantoj de l' spirito kaj la korpo.

Arbes skribis cxiam pri la vivo reala kaj ankaux tie, kie la romano aux rakonto estas fonditaj sur scenoj sxajne misteraj kaj fantaziaj, oni povas cxion nature klarigi per la trankvila prudento. En siaj verkoj Arbes kunigas filozofon kun la filantropo kaj batalanto por la rajtoj de l' homaro.

Sed la cxefa merito de Arbes restos por cxiam tiu fakto, ke krom la sociala romano li kreis ankaux tute originalan specon de l' bela literaturo -- siajn karakterizajn *romanedojn*, kiuj rezervis al li la unuan lokon inter la cxehaj verkistoj. La romanedoj: *Newtonuv mozek* (La cerbo de Newton), *Svatý Xaverius* (Sankta Ksaverio), *Zázračná madonna* (Mirakla madono), *První noc u mrtvoly* (La unua nokto cxe la mortinto), *Akrobati* (Akrobatoj), *Sivooký démon* (Grizokula demono), *Poslední dnové lidstva* (La lastaj tagoj de l' homaro), *Vymírající hrbítov* (Elmortanta tombejo), *Kandidáti existence* (Kandidatoj de l' ekzisto) estas verkoj vere klasikaj, vera kaj dauxra monumento por la tuta estonteco.

La cxehxa akademio por la arto kaj scienco nomis lin honora membro; sed la plej bona rekompenco de Arbes estas la gxenerala estimo kaj amo, kiujn li gxuas cxe la tuta cxehxa publiko ne sole pro siaj meritoj literaturaj, sed ankaux pro siaj personaj ecoj, noblaj penso kaj koro, liberpensa fresxa spirito kaj rekta, sincera karaktero.

EL LA VIVO DE MOZART.

I.

EN BERTRAMKA.

Silenta somera vespero...

Sufoka, sed bonodora aero penetras tra malfermitaj fenestroj en teretagxan cxambron, en kiu apud la fortepiano sidas pli ol tridekjara viro de malgranda, pli multe sxvelinta, ol korpulenta talio.

Dum du tagoj kaj du noktoj li ne estas elirinta el sia laborcxambro. Laux sia kutimo li estas laborinta kun strexco de cxuij siaj fortoj.

Vane klopodis la dommastro ellogi lin sub la liberan cxielon en la fresxan, sanigan aeron en la ombroplenan gxardenon, kuxxantan lauxlonge la vinberejo Bertramka antaux la fortikajxpordego de Oujezd en la silenta valetio inter la okcidenta deklivo de l' altajxo Mrázovka kaj la orienta deklivo de l' monteto super la tombejo de Malá Stranal.

Tiam -- en la antauxlasta dekjaro de la dekoka jarcento -- tiuj lokoj estis romantike dezertaj. Sur la Mrázovka, nun parte kovrita de l' amfiteatre dismetitaj dometoj de laboristoj, vastigxis tiam kampoj; sur gxia norda deklivo estis vinberejo, brikfarejo kaj kelke da barakoj, konataj jam de longe sub la nomo »Poslovina«.

La orienta deklivo kaj la malsupro de l' altajxo super la tombejo estis tute kovritaj de l' arboj kaj arbetoj, parte fruktaj, parte arbaraj. Cxi tie estis pli ombre, pli bonodore, pli romantike ol nun; unuvorte la vinberejo Bertramka kaj la gxardeno, vastigxanta parte en la valetio sur la malsupro de l' altajxo, parte sur la altajxo mem gxis gxia supro, estis cxarma angulo, en kiu flanke de l' ekscitanta bruo kaj mugxo grandurbaj oni povis en kvieta izoleco trankvile vivi, revii kaj post turmentoj kaj laciga laboro ripozi...

Sed la viro, kiun la tiama posedanto de l' Bertramka estis invitinta, por ke li ripozu en la cxarma angulo, ne konis ripozon.

Lia spirito ecx tie cxi, kie sxajne estis nenia impulso al la spirita laboro, febre laboris; li laboris ja kun strexado de cxuij fortoj gxis la tuta senfortigxo.

Li klopodis pri la afero treege grava, pri finigo de l' nova opero, kiun li jxus kun granda entuziasmo komencis komponi. La genia spirito havis komprenon por nenio, sole por melodioj de siaj herooj -- cxio cetera -- ecx la plej kara amuzo, ludo sur bilardo, cedis tute en malproksimon...

Kaj dum du tagoj kaj du noktoj li ne movigxis el sia laborcxambro.

La dommastro kaj la amikoj de la gasto, kiuj venis viziti la eminentan gaston, trovis la pordon de l' cxambro fermita kaj ne kuragxis interrompi la komponiston...

Sed la neatingeblaj geniuloj estas tamen ankaux malfortaj homoj. Ilia organismo estas venkata de samaj influoj kiel tiu de l' homoj tute ordinaraj -- ili ankaux malsanigxas kaj lacigxas, en ilia vivo ankaux okazas momentoj de l' tuta laceco, animpremiteco kaj senespero.

Kaj simile ankaux Mozart, kiam logxante vizite cxe sia amiko en Bertramka, verkis sian genian operon »Don Juan«.

Lia senekzempla, senfortiganta laboreco estis jam multafoje avertita de l' modera laceco en la kreado; sed tio okazis neniam tiel ekstreme kiel tiun cxi fojon, kiam antauxe sencxese fresxa, neelcxerpebla fonto de l' fantazio sxajnis kvazaux subite elcxerpita, dezerta, senfrukta...

Mozart estis morte malgxoja. Lia spirito sxajnis vagi en la nebuloj, la koron plenigis neesprimebla premiteco.

Kiel volonte ankoraux nun li laborus plue! Sed cxio kunigxadis en hxaoson. Cxiuj, iam tiel libere kaj vigle el la animo fluantaj melodioj kunigxadis en malprecizan, malklaran hxaoson -- en tutan disonancon...

Vane li klopodis auxdigi el la fortepiano sonojn interligitajn, harmoniajn; liaj fingroj zigzage kuradis sur la klavoj auxdigante sole izolitajn tonojn -- ne interligitajn...

Kaj longe, longe li sidis poste kvazaux rigidigxinta kun mallecita kapo al la brusto.

Subite eksonis de malproksime unuaj akordoj de l' kanto de najtingalo... Nenio plu ol kelke da tonoj -- poste denove silento.

Mozart levis la kapon kaj ekrigardis tra la malfermita fenestro en la ombroplenan gxardenon.

La suno jxus subiris; sanga, sed jam paligxanta sunradiaro superversxadis per magia lumo la arbojn kaj arbetojn, herbejojn kaj vojetojn, kurbigxantajn supren sur la kruta deklivo...

Cxirkauze regis profunda silento. Mozart, kiu post la unuaj tonoj de l' kanto najtingala momenton auxskultis, malrapide starigxis kaj alproksimigxinte al la malfermita fenestro, rigardis senpense en la rugxetan malplenen.

Poste li turnis sin malrapide -- senpense malfermis la pordon, senpense malsupreniris en la gxardenon kaj iris malrapide unue sur la vojetoj sursxutitaj de la flava sablo, poste sur la vojetoj cxiam malpli ireblaj kaj cxiam pli tordolinie irantaj supren...

Kiu renkontus lin, tiu nepre devus pensi, ke li vidas vivantan kadavron, havanta atenton por nenio cxirkauz si.

Malrapide, sxanceligxante, kun la mallevitaj okuloj al la tero, li iris sur la neireblaj vojetoj cxiam pli supren, gxis li atingis preskaux la supron de l' altajxo, de kiu vidigxis belega panoramo de unu parto de Praha.

Cxi tie li haltis, nevole levis la kapon kaj ekrigardis la cxarman pentrajxon de Praha dronanta en la rugxeta, sed cxiam pli paligxanta lumo.

Dum kelke da momentoj li rigardis senpense la pentrajxon.

Sed subite lian animon trakuris penso malvarma kaj akrega kiel sxtalo -- penso neniiganta...

En tiu animpremiteco kaj laceco li ekpensis, ke »Don Juan«, kiun li jxus komponis, estas destinita por la

prezentado en Praha -- en la cxarmoricxa, antikva kaj glorplena urbo plena de spertaj muzikaj specialistoj -- en la urbo, kiu en la paligxantaj rebriloj de l' subirinta suno jxus ensorexsis lin...

Kaj unuafoje en lia vivo trakuris lian animon la penso, ke li kuragxas ion neatingeblan, volante sian plej novan verkon, dum kies efektivigado cxuij liaj spiritaj fortoj preskaux tute lacigxis, prezenti por la prijugxo antaux cxio al Praha. Sxajnis al li -- kaj tio okazas ofte al cxiu juste kreanta geniulo -- ke lia verko estas malforta, nesuficxe arta fuxsverko -- ke gxia kreinto ne kompreninte la muzikan spiriton de l' cxehxa popolo ne povas kaj ne devas prezenti sian verkon al la specialistoj kun tiel perfekta arta gusto, pro kiu la tiamaj Praha'anoj estis tutmonde konataj...

Kaj li sentis sin premita, neeldireble premita kaj malgxojja.

De l' antauxa spirita penado la malfortigita rigardo vagis sencele de loko al loko, liaj piedoj komencis tremi kaj li devis sidigxi en la herbon.

Apoginte la kapon per la manplato, li sidis longe en turmenta, dolora enprofundigxo... En lia kapo krucigxis miloj da pensaj fulmoj kaj la senespero enigis siajn akrajn ungegojn en lian animon...

Dume jam krepuskigxis; cxirkaux regis profunda silento.

Subite el malluma densajxo de l' malsupra parto de l' gxardeno profunde sub Mozart eksonis kanto de l' najtingalo.

Mozart levinte la kapon auxskultis.

Sed la sorcxplena kanto de la plej glora plumoportanto dolore kaj turmente influis lian ekscititan animon. Sxajnis al li, ke gxi grimacas la malfortajn klopodojn homajn, la kuragxajn klopodojn de cxuij, kiuj kuragxas deziri pli multe, ol kion sopiras kaj penas la homa mezeco...

Sed, kio gxi estas?

Krom la kanto de l' najtingalo subite eksonis tra la vespera silento aliaj tonoj... Ili eksonis de l' alia flanko -- de la plej alta supro de l' altajxo post Mozart...

Mozart auxskultas dum kelke da momentoj. La kanto de l' najtingalo iras de malsupre -- la tonoj de l' homa vocxo de supre...

Unue la tonoj de l' ambaux kunigxas -- momenton sonas kanto de l' najtingalo, poste nur la puraj, klaraj tonoj homaj -- argxenta, dolcxa vocxo knabina...

Mozart salte levigxinte rigardas cxirkaux si. Sur la plej alta supro li vidas malklaran silueton de l' knabina staturo kaj laux la konturoj li rekonas simplan knabinon vilagxan, iranta sur la supro kaj -- kantanta --...

Li auxskultas pli atente.

La knabino kantas kortusxantan, impresplenan kanton popolan... La sonoj de l' argxenta vocxo ondigxas tra la silenta aero kiel seriozaj demonetoj disportantaj kortusxon, doloron kaj malgxojjon en la homajn korojn...

La najtingalo malsupre kantas cxiam pli pasie. Periode superas gxian kanton la kanto knabina; kelkaj tonoj de gxia vocxo eksonas gxojege -- sed tiu kanto ne logas plu la atenton de Mozart...

Li vidas sole malklaran, cxiam pli malproksimigxantan silueton de l' nekonata knabino. Li auxdas sole sxian

vocxon, sole la sorcxoplenajn tonojn de simpla sed tamen tiel poezia kanto popola...

Subite sxangxigxis la kortusxanta, dolcxo elegia tono de l' kanto en tonon petolan kaj la sonoj de l' argxenta sonoranta vocxo tremetas en silenta aero vespera kiel petolemaj demonetoj disportantaj tra la mondo bravan gajecon en la homajn korojn...

Mozart staras kvazaux en songxo.

En lia animo komencas tagigxi -- la kanto knabina efikas kvazaux sorcxo...

Silueto de l' knabino malproksimigxas pli kaj pli, sxia kanto malaperas, gxis fine mortas...

Mozart staras ankoraux sur la sama loko senmove kiel statuo. Sed en lia animo estas lume -- la animpremiteco, la senespero estas tute forpelitaj.

Antaux lia spirita rigardo vidigxas klara, gxojiga perspektivo; cxar kie simplaj knabinoj kantas tiajn kantojn, kian li jxus auxdis, tie oni devas havi komprenon por natura muziko, pri kiu li cxiam revas -- tie estas neeble, ke lia verko --

Li ne finis la penson.

Refresxigita kiel neniam antauxe li malsupreniris la altajxon kaj pasiginte gajan vesperon en la rondo de l' amikoj, la duan tagon matene li denove dauxrigis sian laboron...

La sufoka laceco estis pasinta. Fresxa, kiel en tagoj de la plej flua kaj libera kreado, laboris nun Mozart kun la konfido je siaj fortoj, gxis li finis »Don Juanon«, la verkon -- senmortan...

II.

LASTAJ TAGOJ.

Unuaj radioj de l' somera suno disflugis tra dezertaj ankoraux stratoj de Wien.

Antaux unu malnova domo haltis malrapida, en tiu tempo -- oni skribis 1791 -- sufcixe oportuna vojaĝxveturilo.

La kocxero ne opiniis dece desalti de sia sidloko: kelkafoje li sole kraketigis la vipon, donante tiamaniere signon al iu en la domo, ke li jam alveturis kaj, atendas.

Post nelonga tempo malfermigxis la dompordo kaj dika kuiristino komencis elportadi el la domo, sxargxadi sur la veturilon kaj post gxin kaj alligadi cxion, kio estis necesa por la granda vojaĝxo -- en Praha'n -- nome: kofrojn, valizojn, skatolojn, tukojn kaj entute cxiujn eblajn rekvizitojn por la vojaĝxo, je kiuj cxiu, kiu antaux cent jaroj volis almenaŭ iom oportune vojaĝxi, nepre devis esti provizita.

La preparoj dauxris preskaŭ la tutan horon. Kiam cxio estis finita, eliris el la domo viro cxirkaŭe tridek kvinjara kondukanta cxe la brako sinjorinon de la sama agxo.

La viro estas de korpulenta, pli malgranda ol meza talio, vestita en oportuna vojaĝxvesto de malhele cinama koloro, kia en tiu tempo estis en modo.

Iam bela vizagxo lia estas ekstreme sxvelinta kaj vidigas lacecon. La hauptkoloro estas flaveta, la okulo senbrila kiel post forta, longedaŭra spirita penado kaj ekscitado, la lipoj bluetaj -- estas videble, ke tiu viro

malsanas jam de longa tempo, sed gxis nun penas rezisti la malsanon kun la strecco de cxiuj siaj fortoj.

La sinjorino cxe lia flanko estas vestita laux la malnova modo en la vesto ne tre eleganta. Sxi havas sur si longan mantelon, sur la kapo pajlan de la frunto kaj de la vizagxo suprenigxantan cxapelon kun diverskoloraj rubandoj kaj floroj.

Sxia vizagxo posedas ankoraux postesignojn de l' fresxa cxarmo. La vangoj estas brune rugxaj, la molaj lipoj ridetantaj, la brilaj okuloj bonanimaj kaj petoleme gajaj.

La viro kaj la sinjorino alpasxis malrapide al la veturilo. La viro per senbrila rigardo trakuris la objektojn sur la veturilo kaj post gxi, poste singarde kaj kun videbla penado helpata de la sinjorino eniris en la veturilon.

La sinjorino volis sekvi lian ekzemplon; sed apenaux sxi metis unu piedon sur la sxtupon de la veturilo, sxi sentis, ke iu ektiris malantauxe sxian jupon.

Turninte sin sxi ekvidis stari post si nekonatan viron de maldika talio en nigra vesto kaj kun senhara, pli malafabla ol simpatia vizagxo.

"Cxu vi deziras ion, sinjoro?" demandis sxi afable, sed tamen iel eldevice, nepovante kasxi sian ekmiron pro la nekutima kaj samtempe negalanta maniero, per kiu la nekonato turnis al si sxian atenton.

"Mi petas pardonon, estimata sinjorino," diris la nekonato humile klinante. "La kauxzo de mia alveno estas la mendita rekviemo..."

La viro en la veturilo auxdinte la vorton "rekviemo" diritan per konata vocxo elrigardis el la veturilo.

"Mi tre petas, sinjoro Mozart -- kio okazos kun la rekviemo?" turnis sin la nigre vestita nekonato al la glora komponisto.

"Ah -- pardonu!" respondis Mozart. "Gxis nun malgraux plej bona volo estis al mi tute neeble plenumi la promeson."

"Sed vi forveturas nun en Praha'n," intermetis kun modera riprocxo la nekonato, "kaj neniuj scias, kiam vi revenos. Cxu estas neeble prokrasti la vojaĝon je tempo pli malfrua, gxis la rekviemo estos finita?"

"Ne, ne, estas neeble," senkulpigas sin Mozart.. "La glora bohema nobelaro honoris min per la mendo, kiun mi povas nek rifuzi, nek prokrasti. Oni postulis min, ke mi verku por la festo de l' kronado de l' imperiestro Leopoldo seriozan operon »La Clemenza di Tito«. Vi mem devas konfesi, ke la mendon tiel honoran kiel profitan estas neeble rifuzi nek prokrasti. Kaj tial mi petas, diru al via sinjoro nekonata al mi kaj grandanima favoranto de l' arto, ke li senkulpigu min. Kiam mi estos reveninta el Praha, mi senprokraste komencos la verkon, se volas kaj povas via nobla sinjoro tiel longe atendi."

La nekonata sendito de l' nekonata mendinto estis tute kontenta je tiu certigo; li promesis, ke li bone komunikos cxion kaj aldonis, ke lia sinjoro atendos pacience, gxis Mozart revenos el Praha kaj povos komenci la promesitan laboron.

Per tio la necesega afero estis por momento finita.

La sendito forigxis.

La edzino de Mozart eniris en la veturilon kaj sidigxis kontraux sia edzo. Post kelkaj momentoj ekmovis sin la veturilo celante la centron de l' urbo por trapasi la urbon, deflankigxi en la strato de Leopoldo en la straton de

Tábor kaj plue iri al Praha.

Tuj post la unua ekskuo de la veturilo ekparolis la edzino de Mozart, dirante:

"Domagxe, kara Wolfgang, ke pro amasigxo de neprokrasteblaj laboroj estis al vi neeble komponi la menditan rekviemon. La honorario estas vere granda kaj la mendinto eble mendus ankoraux novan verkon..."

"Nenio okazis, kara Konstancio," intermetas Mozart; "mi penos ja baldaux plenumi la promeson kaj ni vidos poste, kio okazos..."

"Sed kredu al mi," dauxrigis la edzino, "ke gxis hodiaux nenio tiel longe okupis mian penson, kiel la mistere mendita rekviemo. Tuj, kiam vi antaux nelonge sciigis min, ke per pero de l' nekonata sendito vi ricevis anoniman leteron, ke vi komponu funebran meson por nekonata favoranto de l' arto kaj kiam vi difinis, kiam gxi estos finita kaj kian honorarion vi deziras por gxi, mi estis konvinkita, ke la mendinto ne povas esti tute simpla entuziasmulo, sed nobla, potenca persono, kiu interesigxas pri vi kaj precipe pri via arto kaj estas preta helpi nin en nia malfavora, malgxoja situacio. Kaj tial mi konsilis al vi, ke vi akceptu la proponon kaj kiel eble plej baldaux komencu labori..."

"Kaj mi obeis, karulineto, vian konsilon," respondis Mozart. "Mi skribis al la nekonata favoranto, ke mi volonte faros la laboron por tiu kaj tiu honorario, sed ke mi ne povas precize difini, kiam mi estos fininta gxin kaj ke tial mi petas, ke li afable komuniku al mi, kien mi sendu la rekviemon, kiam gxi estos finita. Post nelonge, kiel vi scias, alvenis denove la nekonata sendito, alportis postulitan honorarion kaj samtempe promesis alporti ankoraux suficxe grandan aldonon, kiam la verko estos finita, cxar, oni diris, mi estis postulinta honorarion neproporcie malgrandan. Cetere la nekonata mendinto tute lasis al mi, kiam mi volas fini la verkon; li diris, ke mi laboru tute sengxene kaj laux mia kutimo, kaj faru al mi nenian perforton, kiel decas al la vera artisto..."

"Kaj tial kredu al mi, kara Wolfgang," interrompis lin la edzino, "mi bedauros, ke parte pro la amasigxo de neprokrasteblaj laboroj, parte pro via malsano estis al vi tute neeble komenci senprokraste la menditan verkon. Mi havas strangan antauxsenton. Senxese mi pensas, okazos grava sxangxo en nia vivo. Mi timas sole tion, ke vi ne lacigxu en via fervoro al la entreprenota laboro..."

"Ah, pri tio, karulineto, estu tute senzorga! Kun aparta plezuro mi cxiam studadis pli altan stilon de la religia muziko kaj en la lasta tempo ofte mi eksentis bezonon provi tion ankoraux unufoje. Tial estas tute neeble, ke mi lacigxus. Cetere mi pensas suficxe ofte pri la mendita verko kaj ke mi ankoraux ne komencis gxin, okazis, kiel vi scias, nur tial, cxar mi devas cxiujn miajn pensojn koncentrigi al la komponado de la »Tito« kaj la »Sorcxo fluto« kaj cxar pro la malsano mi ne laboras de ia tempo laux mia kutimo -- suficxe rapide. Sed tuj, kiam mi revenos el Praha kaj almenaux iom resanigxos, antaux cxio la mendita rekviemo venos sur mian tablon. Cetere -- mi esperas, ke dum la vojaĝo kaj en Praha mi povos labori pri la rekviemo kaj eble gxi estos finita pli frue, ol mi pensas en cxi tiu momento..."

"Estus dezirinde," respondis la zorgema edzino; "cxar mi dubas, ke denove prezentos sin tiel profita mendo kiel tiu cxi. Kaj kredu al mi, la vojaĝo en Praha'n ne estas al mi tre kara..."

"Al mi gxi venas gxustatempe," komencis rakonti Mozart. "De la momento, kiam mi ricevis la inviton de l' glora bohema nobelaro, mi gxojas kiel infano je la vojaĝo en Praha'n. Mi eksopiris ja kvankam ne multajn, sed karajn amikojn en muzikamanta Praha, kie mi laboris, kiel vi scias, ankaux pri mia »Don Juan« kaj kie oni juste sxatas min, kion mi povas diri pri nemultaj lokoj. La centtura Praha estas al mi pli kara ol kiu ajn alia urbo -- tie oni scias kompreni kaj sxati la veran arton... Cetere mi sentas, ke mi nepre bezonas kelktagan ripozon. Mi estas laca; mi bezonos refresxigon kaj kredu, ke nenie mi resanigxus tiel rapide kiel en la rondo de miaj amikoj kaj adorantoj de l' arto en Praha..."

Tiamaniere amuzis Mozart kun sia edzino, kiam la balancigxema vojaĝxveturilo bruis sur la stratoj de Wien.

Poste ili interparolis pri alia temo; sed cxiam denove ili revenadis dum la interparolo al la mistera mendo de l' funebra meso intersxangxante siajn pensojn pri la mistera mendinto...

* * * * *

Mozart, kiel oni scias, estis unu el plej pasiemaj laborantoj. Miloj da pensoj senxese bolis en lia animo; li mem ne konis la ripozon. Muziko kaj laboro estis al li cxio; li laboradis dum tagoj kaj noktoj kaj ofte oni perforte devis forkonduki lin de la fortepiano, lia plej kara instrumento.

Nelonge antaux la entreprenita vojaĝo en Praha'n li laboris longan tempon kun superhoma penado kaj oni ne miru, ke lia korpa organismo de la senxesa spirita strexado estis grave ekskuita.

Mozart atendis, ke la vojaĝo en Praha'n refresxigos lin; sed al la senxesa laboro lia kutiminta spirito laboris ankaux dum la vojaĝo. La nova opero »La Clemenza di Tito«, kiu jxus okupis lin, maturigxis tiel dum tiu tempo, ke post dek ok tagoj gxi estis finita.

En Praha estis Mozart akceptita de siaj amikoj kaj adorantoj kun granda entuziasmo.

La plimulto de liaj amikoj tuj ekkonis, ke li dangxere malsanas. Lia senbrila rigardo, la laceco, ecx premiteco vidigxanta sur lia sxvelinta vizagxo, devis frapi ecx la observanton plej suprajxan. Sed neniu ekpensis, ke tio estas komenco de la fino kaj ke la malsano tiel baldaux malaperigos la gloran majstron.

Mozart neniam plendis. Li kunigxadis kiel alifoje kun siaj amikoj vizitante la plej karajn el ili kaj akceptante vizitojn. Li laboris, vizitis koncertojn, estris ekzamenojn, amuzis kaj sole al la plej intimaj amikoj konfesis, ke koncerne sian sanon li devas periode konsiligxi kun la kuracisto.

Vesperojn pasigis Mozart ordinare en la kafejo, kie li amuzis kun siaj amikoj ludante bilardon, kiun ludon li tre sxatis.

Sed ecx dum la ludo lia kreema spirito ne mallaboris; gxi laboris ja kiel ordinare.

Iam, kiam Mozart estis sxajne tute enprofundigxinta en la ludo, auxdis lin liaj amikoj murmuri ian melodion per »hm, hm, hm«. Tiun murmuron li ripetis kelkfoje kaj kiam ludis lia kontrauxulo, elprenis Mozart el la posxo pecon da papero, notis ion kaj ludis plue, dume murmurante senxese sian »hm, hm, hm«.

Al granda miro de siaj amikoj kondukis Mozart tiel dum tri tagoj; poste invitis ilin al si, sidigxis al la fortepiano kaj ludis la cxarman kvinludon el la unua akto de l' »Sorcxo fluto«, kiun li komponis ludante bilardon kaj kiu, kiel oni scias, komencigxas per la nomitaj interjekcioj »hm, hm, hm«, cxar Papageno havas seruron sur busxo.

Sed Mozart komponis en Praha ne nur la »Sorcxan fluton«, kiel estis jam dirite, sed ankaux la »Titon«. Krom tio ofte li rememorigis sin pri la mendita rekviemo, en unu vorto li laboris febre, kvazaux li sentus, ke li devas rapidi, se li volas fini ankoraux siajn du cxefajn verkojn.

Post la kelksemajna logxado en Praha li adiauxis siajn amikojn kaj unufoje en sia vivo cxe la simila okazo -- li ploris. Sed nek li, nek kiu ajn el liaj amikoj ekpensis, ke Mozart lastan fojon adiauxas la karan Praha'n kaj revenas Wien'on, por ke li vidu ankoraux unufoje sian gloron kaj sciigxinte, ke post la multjara atendado kaj klopodado li ricevis monan rekompencan -- li mortu.

Reveninte Wien'on li finis la »Sorcxan fluton«. La uverturo kaj la marsxo de l' pastroj je la komenco de la dua

akto estis, se ne komponataj, do almenaŭ skribataj du tagojn antaŭ la prezentado de la opero.

»Tito« estis finita antaŭ la »Sorcxo fluto« kaj prezentata 6an de Septembro; »Sorcxo fluto« estis unuafoje prezentata 30an de Septembro.

De tiu tago havis Mozart neniun pli gravan laboron kaj nun la mendita rekviemo ekskluzive okupis lin.

La laboro tiel interesis lin, kvazaŭ nenio alia ekzistis por li. Laŭ sia kutimo li laboris denove dum tagoj kaj noktoj kun la streĉo de cxiuj fortoj malgraŭ tio, ke li sentis lacigxi la fortojn. Jam dum la skribado de l' partituro[2] de l' »Sorcxo fluto« periode lin atakantaj svenoj komencis alvenadi pli ofte; sed Mozart laboris, streĉante cxiam pli siajn fortojn, sen ripozo, ne obeante konsilojn de l' kuracisto, ke li ripozu kaj formetu la laboron, gxis li almenaŭ iom resanigxos.

Mozart videble malfortigxadis, lia spirito mallumigxadis. Animpremiteco kaj timemo vidigxis sur lia malsane flaveta vizagxo, precipe en la senbrila, periode febre brilanta okulo. Gxis tiam li mem opiniis, ke la malsano estas pasonta; sed nun, kiam li farigxis por cxio, kio antaŭe amuzis lin, apatia kaj indiferenta, nun; kiam la kreemo komencis lacigxi kaj la spirita laboro postulis cxiam pli grandan streĉadon de l' fortoj, kiuj mankis al li kaj malkreskis cxiam pli kaj pli, nun li ekamikigxis kun la penso de l' fina, nedeturnebla morto.

La fidela kaj zorgema edzino vane klopodis dispeli la malgxojajn pensojn; la melankolio kaj animpremiteco de Mozart ne estis simpla simptomo, sed natura sekvo de l' dangxera malsano.

Li pensis plu pri nenio nur pri la morto kaj la rekviemo, kiun li cxiam komponadis malgraŭ cxiuj avertoj de l' amikoj kaj la kuracisto.

"Kredu min," li diris en unu bela posttagmezo aŭxtuna, kiam li veturis en kalesxo kun sia edzino Prateron[3], "kredu min, kara Konstancio, ke mi verkas la rekviemon por mi."

Cxe tiuj vortoj larmoj elsaltis el liaj okuloj kaj dolore plorante li aldonis:

"Ne, ne -- tio ne povas longe daŭri: oni venenis min!"

Tiuj vortoj kaj precipe la stranga maniero, per kiu ili estis diritaj, tre konsternis la edzinon de Mozart.

Sxi penis konsoli sian edzon kaj konvinki lin, ke cxio estas sole la sekvo de l' malsane ekscitita fantazio kaj ke cxiuj cxi kaj similaj pensoj denove forlasos lin, kiam li almenaŭ iom resanigxos; sed Mozart ploris maldolcxe kaj parolis kelke da tute deliraj frazoj, kiuj atentigis lian edzinon pri la minacanta dangxero.

Reveninte kun la edzo hejmen sxi senprokraste venigis la kuraciston, kiu konstatis simptomojn de l' grava malsano. Tiun cxi fojon la kuracisto ne nur konsilis, ke Mozart cxesu por iom da tempo en la spirita laboro, sed li nepre malpermesis al li, ke li okupu sin per kia ajn laboro kaj forlasu la cxambron.

Mozart obeis.

Li sentis, ke per tiu ofero li ne plibonigos daŭre sian staton, sed la ordono de la kuracisto estis severa kaj ankau motivita, tial oni povis neniel protesti kontraŭ gxi.

Sed tiamaniere la melankolio kaj la animpremiteco de Mozart ne estis neniigitaj. La deviga restado en la fermita cxambro sen kia ajn spirita okupo premis Mozart-on ankoraŭ pli multe kauxzante en lia animo doloran antaŭsenton.

Dume ricevadis Mozart gxojigajn raportojn pri la brila sukceso, kun kiu estis akceptata cxiu prezentado de la

»Sorcxo fluto«.

La opero atingis sukceson neniam auxdeblan. Gxi estis prezentata senxese en la tute disvendita teatro kaj cxi pli grava loko estis brue aplauxdata.

Sed Mozart ne povis persone cxeesti la festadon de sia plej brila triumfo. Li estis sola en sia laborcxambro, okupante sin sole en la spirito per la pasado de l' prezentado.

Sed kion neniu atendis ne esceptante Mozart-on, tio okazis.

La kelktaga deviga ripozo redonis al Mozart almenaŭ iom da fortoj. La 15an de Novembro li sentis sin tiel fresxa, ke li povis denove labori. Li verkis malgrandan kanton: »Lauxdo de l' amikeco« por la logxio framasona, kies ano li estis kaj la favora akcepto de la verketo tre gxojis lin.

Nerezisteble li sopiris denove labori.

Li insiste petis sian edzinon, ke sxi redonu al li la partituron de la formetita rekviemo kaj la edzino opiniante, ke la dangxero pasis, plenumis lian peton. Sed apenaŭ Mozart komencis denove labori, apenaŭ li denove enprofundigxis en la laboron kaj en la pensojn tiel seriozajn, verajn kaj malgxojajn, kiaj sekvas la komponadon de la rekviemo, atakis lin denove la animaj kaj korpaj doloroj kun duobla fortoco.

Tiun cxi fojon, rakontas la biografiisto de Mozart, kies laboro donis materialon por tiu cxi skizo, la batalo ne dauxris longe. En kvin tagoj falis Mozart en la liton, ne levigxis plu de gxi kaj senxese estis okupata de la preparoj al sia enterigo.

Dume, kiam Mozart kun sxvelintaj manoj kaj piedoj, nepovante sin movi, kusxis en la morta lito, oni raportis al li, ke li estas elektita kapelestro cxe la katedrala pregxejo de la sankta Stefano en Wien. Tiun oficon, kun kiu jam de longe estis kunigita granda salajro kaj samtempe ankoraŭ tiel grandaj flankaj enspezoj, donis al li la magistrato de Wien.

Baldaŭ direktoroj de l' multaj teatroj, al kiuj la brila akcepto de la »Sorcxo fluto« malfermis la okulojn, komencis aspiri la favoron de la glora komponisto konkurante inter si kaj proponante sumojn, kiujn Mozart mem postulus por siaj laboroj. Samtempe ricevis Mozart el Breslau kaj Amsterdam skribajn proponojn, ke li faru por granda honorario periodajn verkojn de diversaj specoj.

Tiu cxi neatendita turno al pli bona stato instigis Mozart-on al la memorinda kaj samtempe karakteriza eldiro.

"Jxus nun," li diris, kiam oni komunikis al li unu el plej gxojigaj novajxoj, "jxus nun mi devas foriri, kiam mi povus trankvile vivi. Nun mi devas forlasi mian arton, kiam ne estante plu sklavo de la modo kaj kaptajxo de la spekulaciistoj mi povus labori tute laux mia inklino, laux la dikto de mia sento, kiam mi povus verki libere kaj sendepende tion, kion inspiros al mi mia koro. Mi devas forlasi la familion kaj miajn bedaŭrindajn infanojn en la momento, kiam mi povus pli bone zorgi pri ilia farto. Cxu mi ne antauxdiris, ke mi verkas la rekviemon por mi?"

La malsano de Mozart malplibonigxis; la kuracistoj konstatis brulumon de la cerbo.

Mozart suferis grandegajn dolorojn. Malgraŭ tio li toleris ilin pacience; bonkorecon kaj afablecon de sia karaktero li ne malkonfesis ecx en la momentoj plej doloraj.

Pri la lastaj momentoj de Mozart konservigxis multekosta dokumento devenanta de la plumo ne tre sperta -- de lia bofratino Sofio Haibel, kiu estis kiel juna knabino apud la lito de Mozart, kiam li batalis kun la morto.

Sofio logxis kun sia patrino en la distrikto Wieden ne malproksime de la domo, kie logxis Mozart kaj ofte vizitis lin mem aux kune kun sia patrino.

En la nomita letero sxi skribas:

"Kiam Mozart malsanigxis, ni kudris al li noktan kamizolon, kiun li povis de l' antauxe preni sur sin, cxar pro la sxvelo li ne povis sin turni. Kaj cxar ni ne sciis, ke li estas dangxere malsana, ni kudris ankaux al li longan vatitan hejmsurtuton (sxtofon kaj cxion necesan donis al ni lia bona edzino, mia plej kara fratino), por ke li resanigxinte estu bone provizita.

Ni ofte vizitadis lin kaj li havis grandan gxojon je la nova surtuto.

Mi vizitadis lin cxiutage.

Iam mi vizitis lin sabate kaj li diris al mi: »Nu, kara Sofio, diru al via panjo, ke mi fartas hodiaux suficxe bone kaj ke jam post ok tagoj mi alvenos gratuli sxin okaze de sxia nomtago.«

Kiu povus havi pli grandan gxojon ol mia patrino, kiam mi povis alporti al sxi tiel gxojan sciigon; sxi neniam atendis ion similan. Tial mi rapidis hejmen kaj ankaux pro tio, cxar sxajnis al mi, ke Mozart estas gaja kaj vidigxas bone.

La sekvantan tagon estis dimanco.

Mi estis juna kaj mi konfesas, ke ankaux vanta -- kaj mi tre amis ornami min. Sed bele vestita mi ne amis piediri de l' antauxurbo en la urbon kaj por la veturigado mi ne volis elspezi monon.

Tial mi diris al mi bona patrino:

»Kara panjo! Hodiaux mi ne iros al Mozart. Li vidigxis hieraux tre bone, certe hodiaux li fartas ankoraux pli bone kaj pro tio ne estos malbone, se mi venos unu tagon pli frue aux pli malfrue.«

»Se estas tiel,« respondis la patrino, »preparu tason da kafo kaj poste mi diros al vi, kion vi faru.«

La patrino konsentis lasi min hejme; sxi sciis ja, ke mi devis cxiam longan tempon pasigi cxe Mozart.

Mi foriris en la kuirejon. Cxar estis mallume, mi devis ekbruligi la kandelon kaj ekhejti la fornon.

Sed mi tute ne povis forgesi Mozart-on. La kafo estis preparita kaj la fajro ankoraux brulis.

Nun mi nur rimarkis, kiel mi estis malsxparema, cxar la kandelo brulis ankoraux. Mi rigardas fikse gxian lumon kaj pensas cxe mi, ke mi gxoje sciis, kion faras Mozart.

Kaj dum mi pensas kaj rigardas la lumon, la kandelo estingigxis, kvazaux gxi estus brulinta neniam; sur la longa mecxo restis neniuj fajrero. Kaj tamen la aero ne movigxis -- mi povas jxuri tion.

Mi ekstremis de la teruro, kuris al la patrino kaj rakontis cxion al sxi.

»Vestu vin rapide,« diris la patrino, »rapidu al ili kaj tuj revenu kun la raporto, kiel li fartas; sed ne restu tie longe.«

Mi rapidis per cxiuj fortoj; Dio, kiel mi ektimis, kiam mia fratino duone malespera sed tamen kun tiel trankvila mieno venis al mi renkonte kaj diris:

»Dank' al Dio, kara Sofio, ke vi estas cxi tie. Hodiaux en la nokto li fartis tiel malbone, ke mi pensis, ke li ne gxisvivos la hodiauxan tagon. Restu hodiaux cxe ni; cxar se li denove fartos tiel, li mortos en cxi tiu nokto. Iru tamen al li, kion li faras«. Mi penis ekregi min kaj iris al lia lito. Ekvidinte min li ekkriis:

»Ah bone, kara Sofio, ke vi estas cxi tie. Vi devas cxi tiun nokton pasigi cxe ni; vi devas vidi min morti.«

Mi penis resti trankvila kaj senkredigi tion al li; sed li respondis je cxio:

»Mi sentas jam morton sur la lango -- kaj kiu helpas poste mian karan Konstancion, se vi ne restos cxi tie?«

»Sed, kara Mozart,« respondis mi, »mi devas iri ankoraux al mia patrino kaj sciigi al sxi vian deziron, ke mi restu hodiaux cxe vi -- sxi povus ja pensi, ke okazis al mi ia malfelicxo.«

»Jes, faru tiel,« diris Mozart, »sed revenu baldaux!«

Dio, kion mi sentis en tiu momento! La bedauxrinda fratino eliris kun mi kaj pro Dio petis min, ke mi haltu en la parohxejo cxe la sankta Petro kaj petu, ke iu el la pastroj kvazaux okaze alvenu al ili.

Mi faris tiel, sed la pastro rifuzis kaj nur post longaj klopodoj mi sukcesis konvinki lin, ke li iru --

Poste mi kuris al la patrino, kiu maltrankvile atendis min.

Estis jam mallume.

Sxi tre ektimis! Mi diris al sxi, ke sxi faros plej bone, se sxi pasigos la nokton cxe la plej maljuna filino -- kaj sxi obeis.

Poste denove per cxuij fortoj mi rapidis returne al mia bedauxrinda fratino. Apud la lito de Mozart estis Süßmayer (unu el la lernantoj de Mozart), sur la litotuko kusxis la konata rekviemo kaj Mozart klarigis al Süßmayer, kiel li deziras havi la rekviemon finita post sia morto. Plie ordonis Mozart al sia edzino, ke sxi sekretigu lian morton gxis tiam, kiam sxi estos sciiginta pri tio Albrechtsberger-on, »cxar tiu servo al li apartenas antaŭ Dio kaj mondo«.

La kuracisto Glosset estis longe sercxata kaj fine trovita en la teatro. Sed li devis atendi, gxis la prezentado estos finita; poste li alvenis kaj ordonis, ke oni cxirkauxvolvu la febre varman kapon de Mozart per malvarmaj cxirkauxvindo, kiuj tiel ekscitis lin, ke li sveninte ne rekonsciigxis plu, gxis li mortis.

Lastafoje li volis ankoraux imiti per la busxo la tamburojn en sia rekviemo; mi auxdas tion gxis hodiaux...

Poste venis Müller el la artista kabineto kaj enpresis en gipson lian palan, malvivan vizagxon.

Lia fidela edzino treege suferis. Sxi jxetis sin sur la genuojn kaj petis cxiopovan Dion pri la helpo. Kvankam mi insiste petis sxin, mi ne povis disigi sxin de li.

Sxia doloro estis ankoraux pli grandigita dum la sekvanta tago, cxar la homoj amase preterirantaj lauxte ploris kaj kriis pro li.

Dum mia tuta vivo mi ne vidis Mozart-on incitita, des malpli kolera.«"

Cxi tie finas la simpla, karakteriza letero, kvankam skribita de plumo primitiva kaj enhavanta en la originalo aron da sintaksaj, gramatikaj kaj ortografiaj eraroj, sed tamen pro sia simpleco pli kara, pli elokventa.

Pli kredindaj dokumentoj pri la lastaj momentoj de Mozart ne ekzistas.

LA BLANKA EDZINIGXA VESTO.

Arabesko.

Ankoraux unu fojon sxi ekrigardis atente la grandan starantan spegulon, en kiu de l' kapo gxis la kalkano rebrilis sxia gracia talio...

Per la dekstra maneto sxi ordigis kelke da molaj blondaj bukloj, kiuj perfide eligxis el sub la mirta florkroneto, per la dekstra mano iom levis la negxoblankan elegantan veston kun la longa trenajxo -- kaj poste malrapide sin turnis...

Sxi rigardis la vizagxon de l' fidela kunulino, multejara amikino, kiu helpis al sxi ordigi la tualeton.

La oraj radioj de l' matena suno somera, traigxante tra la densaj kurtenoj de l' eleganta buduaro, superversxas per la delikata lumo la belkreskan talion de l' bluokula blondulino.

La fresxa, ridema vizagxeto kun la rozkoloraj vangetoj, purpuraj lipetoj, hela, bele elstaranta frunteto, greka nazo kaj cxaste mallevitaj okuloj kun la longaj okulharoj kaj densaj brovoj en tiu momento vidigas tiun specon de l' neesprimebla felicxo, kiu tiel volonte gxojege eksplodus, kaj tamen neniigxas timeme, kvazaux estus nepardonebla peko voli esti nesupereble felicxa...

Ami kaj esti amata!

Senti, ke la plej dolcxaj revoj fine efektivigxas -- scii, ke post kelke da momentoj ni estos por cxiam kunigitaj kun la estajxo, kiu estis nia idolo!

Kies koro ne estus emociita? Sur kies vizagxo ne vidigxus la rebrilo de l' malofta sento de l' nesuperebla felicxo?...

"Kiel vi estas bela, kara Emilio!" ekkriis la fidela kunulino, rigardante la vizagxon de l' cxarma amikino.

"Kaj kiel mi estas felicxa, Rozalio, mia kara, kara!" diris silente Emilio, kvazaux sxi timus, ke neniu krom la fidela kunulino auxdu tiujn vortojn.

Kaj sxia cxaste mallevita rigardo levigxis.

La rigardoj de l' ambaux sin renkontis... En la klaraj, bluaj okuloj de Emilio ekbrilis du larmoj kaj ruligxis sur la rozkoloraj vangetoj al la cxebrusto...

"Kiel mi envias al vi tiujn larmojn!" diris post la momento la amikino.

"Oh, ne, kara Rozalio!" respondis rapide Emilio. "Mi scias, ke vi ne envias min, vi ne povas min envii!"

"Kaj tamen mi envias!..."

"Estas ne eble! Vi estis ja antaux du jaroj simile felicxa kiel mi! Kaj cxu vi ne estas felicxa gxis nun?"

"La felicxo estas sxangxema..."

"Kaj pro tio, cxar la felicxo estas sxangxema, cxu vi povas -- al iu envii la larmojn de l' gxajo?"

"Mi ne envias la larmojn de l' gxojo, sed la larmojn entute. Mi neniam ploris de gxojo kaj mi timas -- se iam la felicxo deturnos sin de mi, ke mi ne povos plori, ke mi ne trovos konsolon en la larmoj..."

"Cxu eble turmentas vin ia sensenca antauxsento?"

"Kontrauxe! Al mi sxajnas, ke mi ecx ne povas esti malfelicxa!... Sed la malfelicxo ne demandas, cxu iu volas esti plue felicxa; gxi venas multafoje neatendite kaj poste estas necese..."

"Ke la homo ploru, cxu ne vere?" intermetis Emilio. "Kaj cxu vi konjektas, ke mi scios poste plori, ke mi malgrandigos per la larmoj mian doloron?..."

"Kiel nun senvole vi ellasis larmojn de l' gxojo, jxus tiel siatempe la fluo de larmoj malgrandigos vian doloron, sed mi bedausrinda..."

Sxi ne finis. Sxia nigra okulo eksterordinare ekbrilis, kvazaux kiam la subita doloro konvulsie kunpremas la koron.

"Ah, vi estas ja malsagxeta, kara Ronjo," diris Emilio post mallonga pauxzo. "Sed diru, kio alkondukas vin al tiuj cxi pensoj?!"

"Via faldoricxa, negxoblanka vesto edzinigxa..."

"Mi ne komprenas!"

"Ankaux mi havis similan, ankaux mi dum la jaroj sxparis por gxi krejceron post krejceri, ankaux mi mem gxin kudris, sed ankaux mi gxin, kiel vi, gutetis per mia sango..."

"Per la sango? Per via sango?" ripetis Emilio surprizite trarigardante sian veston; sed tuj poste sxi ekkriis rapide kaj gxoje:

"Cxu vi eble pensas tiun cxi malgrandegan makuleton cxi tie, kiun mi kretis tiel perfekte, ke oni ecx de proksime ne povas gxin rimarki?"

Dume sxi montris per la rugxeta fingreto la malgrandan, apenaux rimarkeblan makuleton sub sia koro.

Rozalio malgxoje jesis per la kapo.

Emilio silentis momenton fikse rigardante la vizagxon de l' amikino, kiu en tiu momento vidigis videblan seriozecon.

"Sed mi ne konmprenas," sxi diris poste trankvile kaj serioze, "en kia rilato povas esti simila makuleto kun mia aux via estonta felicxo!"

"Cxu vi ankoraux ne auxdis, kio atendas fiancxinon, kiu kudrante sian edzinigxan veston, makuletas gxin per sia sango?" demandis Rozalio en la tono serioze mistera.

"Neniam! Sed mi ja ne makulis gxin! Mi nur pikis min iom per la kudrilo en la fingron kaj unu sola guto da sango falis sur la veston..."

"Kaj tiu cxi sola guto estos por vi tiel fatala kiel por mi, kara Emilio," ekparolis Rozalio. "Ankaux mi per unu sola guto da mia sango makulis mian edzinigxan veston. Min kaj ankaux vin pli aux malpli frue atendas malfelicxo... Sed vi trovos konsolon en larmoj, sed mi bedausrinda..."

Denove sxi ne finis; sxajnis, kvazaux ia turmenta antauxsento estus interrompinta subite sxian parolon.

Emilio ne povis rezisti ian ekstran senton de l' maltrankvileco.

"Tio ne povas esti vera, animo kara!" sxi diris post mallonga pripenso. "Vi estas tamen malsagxeta, cxar vi kredas similajn supersticxojn kaj antauxjugxojn..."

Rozalio nee ekskuis iom la kapon kaj levinte la sxultrojn respondis en la tono tute serioza:

"Strange! Mi scias, ke tio estas simpla supersticxo kaj tamen mi ne povas liberigi min de l' turmenta antauxsento. Mi konas tiun cxi supersticxon de mia plej frua infaneco, kaj pro tio kudrante mian edzinigxan veston mi kudris gxin singarde kiel neniam antauxe... Kaj tamen mi pikis min, kiel vi, kara Emilio, tamen unu guto falis sur la veston... En tiu momento ekregis min timemo senmezura kaj --"

"Sencela!" aldonis Emilio kun la pripenso kaj certeco. "Cxar cxio tio povas esti nenio alia ol sekvo de l' ekflamigxinta fantazio..."

"Tio povas esti," dauxrigis Rozalio; "sed tiu timemo atakas min cxiam, kiam mi rememorigas min pri tiu fatala malfelicxo --"

Estas certe, ke ambaux amikinoj dauxrigus la naivan, okazan kaj sencelan interparolon -- sed iu subite mallauxte ekfrapis la pordon.

"Li alvenas, li alvenas!" ekgxojegis silente Emilio per la tremanta vocxo.

"Volu eniri!" diris Rozalio.

La pordo malfermigxis, kaj sur la sojlo aperis juna, cxarma viro en eleganta bala vesto.

Emilio jxetis sin en lian cxirkauxprenon...

Kio sekvis, estas pli simpla, ol kion ni jxus rakontis; proksimume post duonhoro genuis Emilio cxe lia flanko antaux la altaro...

* * * * *

Felicxo!

Stranga, tre stranga vorto! Kion la homoj atendas de gxi!...

Kaj tamen gxi esence signifas ne pli ol kontentecon. Cxio cetera estas sole pasontajxo...

Emilio estis kontenta -- do nesupereble felicxa.

Sxi deziris nenion alian, ol ke cxio restu tia, kia gxi jxus estas: simpla, trankvila, agrabla sen animaj uraganoj, sen doloroj kaj turmentoj...

Post la unua jaro la felicxa edzinjo farigxis neesprimeble felicxa patrino.

Kaj denove sxi deziris nenion plu, ol ke cxio restu tia, kia jxus estis...

Sed la felicxo estas sxangxema. Sxi ne dependas de la homo, nek de lia volo aux deziro --

Subite -- malfelicxa okazo renversis cxion en malon. En la fino de tria jaro la amata, ecx adorata edzo mortis.

Li pereis kiel miloj da aliaj homoj de l' ofta ecx plej ofta malfelicxo.

Revenante hejmen unu fojon posttagmeze el la kontoro, kie li estis tiel diligenta kaj konscienca laboranto, kiel bonega kolego, li deglitis sur la glata pavimo kaj rompis al si la piedon.

Komence la malfelicxa okazo sxangxigxis poste en malfelicxon.

Dum kelke da tagoj li malsanetis. Sed subite la malsano sxangxigxis dangxere kaj en tri tagoj finigxis lia vivo.

La juna vidvino preskaux malesperis.

Unuan fojon en sia vivo sxi ekkonis la veran malgxojon kaj tuj poste la malgxojon de la plej terura, plej malespera speco.

Sxi ploris, sxi ploregis -- sxi sxiris al si la harojn... Sed nenio helpis! La naturo cxe siaj plej oftaj faroj estas nedepetebla, sensenta...

En la unua tempo sxajnis al sxi, ke la senmezura doloro estos netolerebla, ke sxi estos dispremita de gxi... Sed la plej kara heredajxo de la edzo, la dujara blondhara angxeleto -- estis sxia apogo en la momentoj de plej maldolcxa, plej brula doloro.

Havante pri la grandega malfelicxo familia ecx nenian antauxsenton, la infano restis ne tuxcita de l' terura bato de la sorto. Gxia ridema vizagxeto, kiam gxi ekrigardis la patrinon konvulsie ploregantan, mallumigxis senvole por momento, sed tuj en la proksima momento ludis jam sur la rozkoloraj lipetoj la neesprimeble dolcxa ekrido de l' senzorgemo kaj en la helaj bluaj okuletoj brilis fajreroj de l' petolemo.

Unue al la patrino estis neeldireble malgxoje kaj dolore. Ne komprenante la aferon plej naturan sxi rigardis sian sole naskiton kun la mieno de l' maldolcxo. Estis al sxi, kvazaux la propra infano mokus sxian doloron -- kaj sxia koro konvulsie kunpremigxis...

Subite la ekkompreno trakuris sxian animon.

Rapide sxi alpremis la infanon al sia ondixanta brusto kaj pasie kisis gxin...

Sxi ekkomprenis, ke sxi ne devas malesperi -- ke sxi devas vivi por sia infano...

Kaj de tiu cxi momento estis al sxi pli libere...

Sxi vivis -- gxuste sxi mizervivis, kiel scias mizervivi sole la vidvinoj.

La negranda sxparajxo kaj la malgranda heredajxo de l' gepatroj, kiuj mortis dum sxia frua infaneco, komence ebligis al sxi la vivon almenaux proporcie elteneblan. Sed la profito de l' manlaboro, per kiu sxi nutris sin, ne suficxis -- la sxparajxo malgrandigxis kaj post la paso de du jaroj la mizero ekfrapis la pordon de l' malricxa logxejo...

Cxio tiel simpla -- tiel ordinara --

Ankaux nun kiel antauxe sxi strexis cxuijn siajn fortojn; laborante dum tagoj kaj dum noktoj kun la diligenteco nelacigebla, sxi sukcesis almenaux defendi sin kontraux la morto de malsato --

Oni ne miru pro tio, ke sxi iom post iom vendis cxion, kio restis al sxi el la tempo de l' felicxo: jen iun malgrandan juvelon, jen iun pli bonan veston aux parton de l' meblaro, gxis fine preskaux cxio plej bona kaj plej valora estis vendita...

Kaj strange! Emilio malfaris tion, kion eble farus cxiu alia virino estante en simila situacio. La blanka atlasa edzinigxa vesto, kiun cxiu alia vidvino unue vendus estante en malfavora situacio, restis bone kasxita en la kofro.

La bedauxrindulino ofte rememorigis sin pri gxi kaj ofte, precipe en la unua tempo de malfacilajxoj de l' vivo sxi ekpensis, ke sxi povus gxin pli bone vendi ol kiun ajn alian oran aux argxentan bagatelon, sed kiam ajn sxi malfermis la kofron kaj ekrigardis la zorge falditan veston, estis al sxi neesprimeble malgxoje kaj dolore.

Sxajnis al sxi, ke entute estas neeble disigxi de tiu cxi memorajxo. Sxi malofte uzis tiun veston ecx dum la tempo de sia felicxo; sxi prenis gxin sur sin kelkafoje -- je la okazo de kelke da maloftaj vizitoj, de kelke da baloj, kiujn sxi cxeestis kun sia edzo. De tiu tempo gxi kusxis netusxite en la kofro -- Fine, kiam nenio plu estis vendebla, ankaux la vendo de tiu memorajxo necesigxis.

Estis belega somera mateno, kiam la bedauxrinda vidvino ne havante rimedojn por prepari malricxan tagmangxon, rememorigis sin pri la lasta memorajxo de l' antauxa felicxo.

Sxanceligxe sxi genuis apud la kofro, malfermis gxin kaj per la tremanta mano elprenis la veston. Dismetinte gxin sur la tablo antaux si, sxi ekrigardis enpensite antaux sin --

Sxi estis sola en la malricxa cxambreto.

La infano, sxia karuleto, sidis ekstere en la korteto lante kun la plenmano da sablo kaj kelke da sxtonetoj.

La patrino povis gxin vidi tra la fenestro; sed sxi ne vidis -- sxi rigardis fikse antaux sin, enprofundigxante en rememorojn.

Longe sxi staris senmove. Sxian malgxojigitan animon kuradis rememoroj; unue maldolcxaj, doloraj, pli poste cxiam pli klaraj kaj karaj, gxis sxi rememorigis sin pri la momentoj plej felicxaj...

Kaj sxajnis al sxi, ke denove sxi estas tiel felicxa kiel tiam, kiam sxi kudris al si sian edzinigxan veston, sxajnis al sxi, ke denove la dolcxa sopiro tremigas sxian animon kaj neesprimeble felicxa timemo kunpremas sxian koron... Senvole sxi prenis la veston de l' tablo.

Momenton sxi tenis gxin en la mano -- poste, videble ne sciante kial -- komencis vesti sin per gxi.

Kvankam sxi kondukis dum tio iom mallerte, sed tamen vestis sin sufcixe rapide kaj lerte.

Kaj denove sxi restis nedecidite kaj enprofundigxinta la pensoj senmove stari, fikse rigardante la senfinan malplenon.

La felicxaj kaj dolcxaj rememoroj, kiuj antaux la momento trakuradis sxian animon, donis la lokon al la rememoroj pli malgxojaj kaj maldolcxaj, ecx doloraj. Sxia pala, zorgoplana, sed gxis nun ankoraux cxarma vizagxo vidigis melankolion.

Subite sxi estis interrompita en la enprofundigxo.

En la korto eksonis malafabla, malagraba vocxo de l' antikvajxisto -- kaj tiu sono naskis en la animo de l' bedauxrinda vidvino la plej maldolcxan resonon.

Rapide sxi alpasxis al la fenestro kaj faris signon al la antikvajxisto. Sxia rigardo ekflugis ankaux al la infano kaj du larmoj ekbrilis en sxiaj belaj okuloj.

Rapide sxi devisxis ilin -- la antikvajxisto jxus eniris. Kaj denove cxio tiel simpla, tiel ordinara -- Per la tremanta vocxo sxi proponis al la antikvajxisto, ke li acxetu la veston. Li volonte konsentis acxeti gxin -- trarigardis la veston -- cxirkauxiris la virinon...

En tiu momento li ekvidis apud la koro malhelan, antauxe kretitan makulon.

"Aj! Kio estas cxi tio?" li ekkriis montrante al la koro. "La makulo..."

La juna vidvino ektemis...

Tiu fatala vorto nur nun rememorigis sxin -- post tiom da jaroj -- pri la stranga profetajxo de l' amikino, kiu jam de du jaroj estis mortinta -- kaj tiu rememoro havis efikon kvazaux senkonsciigan.

Senvole sxi metis la manon al la koro kaj kun la ekkrio de l' konsternigxo eksxanceligxis.

La antikvajxisto rapidis helpi sxin.

"Mi petas, morgaux -- se estos eble al vi, morgaux haltu cxi tie aux hodiaux posttagmeze!" sxi balbutis interrompe, ne sciante, kion fari...

Sxia vizagxo brulis, la koro rapide batis, la brusto forte ondigxis.

La maljuna antikvajxisto sxanceligxis -- ecx pli, li proponas rapidi por helpo -- iri por kuracisto, por najbarino.

"Ne, ne -- mi dankas!" balbutas interrompe la virino. "Mi petas nur morgaux -- nenion plu -- venu morgaux!"

Sxanceligxe la antikvajxisto foriras.

Apenaux la antikvajxisto fermis post si la pordon, falas la bedauxrinda virino kvazaux senkonscie sur la segxon.

La oraj radioj de l' matena suno per rozkolora lumo superversxas la gracian talion de l' bluokula blondulino en la negxoblanka, hazarde iom levita vesto kun la longa trenajxo.

Ankoraux antaux la momento la pala vizagxo estas rugxa, la lipoj kvazaux brulaj, la okulo -- tiu profunda blua okulo radias nepriskribeblan fajron el sub la longaj densaj okulharoj.

En tiu momento sxi estas tiel cxarma kaj delogema, kiel tiam, kiam sxi unuafoje prenis sur sin sian edzinigxan veston -- sed sxia animo estas emociita, la koro kvazaux frakasita...

Kaj longe, longe sxi sidas kvazaux senkonscie kun la kapo mallevita al la brusto -- sole la brulaj lipoj periode ektemas, kvazaux sxi volus ion diri kaj la vorto mortus al sxi sur la lipoj...

En tiu momento iu mallauxte ekfrapis la pordon. Sxi ne auxdis -- sxi ne ekparolis.

La frapado estis ripetata -- kaj kiam ecx nun sxi ne ekparolis, la pordo malrapide malfermigxis, kaj sur la sojlo aperis cxirkauxe tridekjara, elegante vestita viro de agrabla aspekto.

Lia rigardo ekrondis en la malricxa, mizera cxambreto kaj fiksxis sur la blondulino, sidanta en luksa balvesto

meze de plej mizera meblaro plej sorcxo lumigita.

La impresoj de tiu hazarda bildo cxe la juna viro estis tiel forta, ke li senvole cedis... Sed post la momento li faris ankoraux unufoje pasxon antauxen kaj en la humila tono ekdiris ion.

Nur nun la juna vidvino levis la kapon.

La rigardoj de l' ambaux sin renkontis.

La vidvino levigxis kun la streco de cxiuj fortoj. Levinte iom la faldoricxan veston sxi volis ekiri al la pordo, sed eksxanceligxis kaj ekkaptinte la apogilon de l' sego haltis.

La nekonato ripetis sian demandon.

Nur nun sxi ekkomprenis, ke li demandas, cxu iu logxas en la domo...

Sxi pene respondis: "Ne, ne -- li ne logxas cxi tie," kaj sxia vocxo tremis de neesprimebla sorcxo.

La nekonato foriris.

La bedausrinda vidvino falis denove sur la sego -- kaj longe, longe sxi restis en plej turmenta, plej dolora enpensigo...

Nur kiam sxia infano, sxia karuleto revenis -- denove heligxis sxia vizagxo...

Sxi deprenis sian edzinigxan veston, metis gxin denove en la kofron -- kaj estis denove bedausrinda, malricxa vidvino...

Ankoraux tiun saman posttagmezon sxi ricevis leteron kun la plej ordinara enhavo.

Gxi estis jena:

"Estimata sinjorino!

Pardonu, mi petas, ke mi kuragxas fari la skriban klarigon.

Sercxante hodiaux en la domo, en kiu vi logxas, mian iaman amikon, okaze mi renkontis vin kaj -- mi konfesas sincere al vi, ke la impresoj de tiu renkonto estas neniigebla.

Sed pardonu ankaux mian sincerecon, se mi aldonos, ke demandinte tuj pri via situacio kaj sciigxinte almenaux tion plej gravan, mi kuragxas peti vin pri la afabla respondo -- cxu estus ebla ia proksimigxo inter ni..."

Kun la plej granda ekmiro sxi tralegis la leteron. Unue sxajnis al sxi, ke iu sxercas kun sxi -- sed pli poste --

Sxi prokrastis la respondon.

Kiam en la sekvanta tago alvenis la antikvajxisto -- sxi gxentile rifuzis lian proponon kaj fine -- post kelke da tagoj sxi skribis je la letero respondon -- ne rifuzantan...

Kaj post kelke da semajnoj sxi genuis en tiu sama negxoblanka vesto antaux la altaro cxe la flanko de l' viro, kiu farigxis sxia amata edzo kaj ekzempla patro de sxia infano...

LA UNUA NOKTO CXE LA MORTINTO.

Nokturno.

La auxgusta suno jxus subiris...

La cxielo super Petrín kaj Hradcany[4] ekbrulis je plej varmaj sangaj rozoj, kiam -- sxtelirante, kun la manoj krucitaj sur la brusto kaj kun la okuloj cxaste mallevitaj al la tero sxi forlasis la pordon de l' monahxejo.

Monahxina robo de »kompatemaj fratinoj« kovras la korpon, densa vualo cxirkauzvolvas la vizagxon. Sed la sxtelirantaj pasoj tamen vidigas elastecon; kvankam la kapo estas mallevita al la brusto, tamen la rekta tenigxo de l' gracia talio kaj periode iu pli elasta ekmovado atestas, ke la monahxino estas juna.

Kun modera rapideco sxi trairis dezertan straton en la senpera proksimo de la monahxejo kaj trairinte poste kelke da mallargxaj, tordoliniaj, sed dum la vespero vivoplenaj stratetoj, sxi deflankis en la cxefan straton.

El la personoj, kiuj renkontas sxin, unuj sin turnas post sxi, aliaj ecx haltas; sed la monahxino atentante neniun kaj nenion rapidas pluen -- kaj pensas sole pri la celo de sia vojiro.

Antaux kvarono da horo la abatino simple kaj seke komunikis al sxi, ke en tiu kaj tiu domo, en la unua etagxo, unua pordo -- iu mortis, kaj ke la parencoj deziras, ke iu el la monahxinoj pasigu pregxante la nokton cxe la mortinto.

Humile ekmovis la monahxino jese la kapon, vestis sin, kovris la vizagxon per la vualo kaj konante la straton kaj la domon sxi ekiris.

Post dudek minutoj sxi estis antaux la celo -- en dezerta flanka strato antaux ekstremajxa, malluma domo kun alta, kurbigxanta tegmento. Per la fero surforgxita pordego kun antikva fera martelo estas tute malfermita; sed la malgranda, mallargxa korto cxirkauzata de la altaj apudaj konstruajxoj estas dezerta, malafabla kaj en la rugxeta vespera duonlumo preskaux fantoma.

Malrapide sxi trairis la pordon.

En la korto sxi ekrigardis cxirkaux si kaj ekvidinte dekstre lignan, kadukan sxtuparon sxi komencis malrapide supreniri gxin. Post kelke da sekundoj sxi aperis sur malnova ligna balkono antaux la unua pordo.

Momenton sxi haltis, kvazaux sxi volus ekspiri. Sed tuj poste sxi ekprenis la anson -- la pordo estis sxlosita... Sxi do ekfrapis -- mallauxte kaj singarde, kvazaux sxi timus interrompi iun.

Post la momento ekbrueto interne la riglilo, la pordo malfermigxis kaj post gxi aperis dekdujara blondhara knabino. Ekvidinte la monahxinon sxi ekmurmuris ion kvazaux saluton kaj cedis; la monahxino eniris poste malkuragxe kaj senbrue kiel timema ombro...

Sxi estis en malplena vestiblo kaj trapasinte gxin sxi eniris post la knabino en antauxcxambron, kiu estis preskaux senmebla.

Proksime de la fenestro rigardanta la korton staras ronda nekovrita tablo; sur gxi brulas simpla petrola lampo. Apud la tablo sidas tri virinoj.

Unu, sinjorino cxirkaux kvindekjara kun akraj, sed tamen ne malagrablaj vizagxtrajtoj, havas okulojn sange rugxajn de la plorado; sxia vizagxo vidigas malgxojon. Sur la vizagxo de du aliaj vidigxas tiu speco de l'

kompato kaj malgxojo, kiu cxiumomente povas cedi al la indiferenteco.

Kiam eniris la monahxino, cxuij tri kvazaux post la komando levigxis. La sinjorino kun la rugxaj okuloj iris senparole kelke da pasxoj renkonte al la monahxino, kiu haltis apud la pordo.

Preskaux neauxdeble defluis de la lipoj de l' monahxino la kutima saluto: "Estu lauxdata Jesuo Kristo!" La virinoj resalutis. Tiuj du diris la saluton kun akcento akra, la sinjorino kun la rugxaj okuloj resalutis interrompe kaj poste komencis singulte plori.

La monahxino staras sendecide apud la pordo kun la okuloj mallevitaj al la tero kaj kun la manoj krucitaj sur la brusto.

Post mallonga momento la gxemanta sinjorino sin turnis, aliris al la kontrauxa pordo kondukanta al la apuda cxambro kaj malferminte gxin cedis iom flanken, por ke la monahxino povu oportune eniri.

Senparole la monahxino antauxeniris kaj transpasxinte la sojlon sxi eniris.

La pordo senbrue fermigxis post sxi.

Senvole sxi restis stari apud la pordo kun la mallevitaj okuloj. Ekventumis sxin la tute nepriskribebla odoro de brulanta vakso, rezina ligno, fresxa rosmareno kaj diversaj aliaj floroj, kiu preskaux narkotizas...

Sxi estis en vasta, funebre ornamita salono kun tri fenestroj, tra kiuj oni povas vidi trans la straton kaj la nealtan muron en la najbaran gxardenon, kie jxus oni vidas sole mallumajn konturojn de largxbrancxaj arboj.

Meze de la salono estas katafalko, sur gxi malfermita czerko kaj en gxi la kadavro en blanka virina vesto.

Ambauxflanke de la czerko antauxe malsupren pendinta negxoblanka longa gazo estas metita sur la kadavro; tial de malproksime sxajnas, kvazaux gxi estus kovrita per maldika tavolo de jxus falinta negxo.

Antaux la czerko estas grupo da ekzotikaj floroj kun granda krucifikso en la mezo; sur ambaux flankoj brulas po ses grandaj vaskandeloj kun blankaj rubandoj, starantaj sur altaj bronzaĵ kandelinoj kun piramidformaj piedestaloj; sub la kandelinoj kusxas dismetite multe da pli kaj malpli grandaj florkronoj kun blankaj rubandoj, antauxe staras nigre tegita pregxbenketo kun la apogpupitro -- cxio estas tiel simpla, ecx ordinara, kiel cxiam en la funebraj salonoj de pli ricxaj familioj.

Sed al cxio cxi la monahxino dedicxis preskaux nenian atenton.

Sxia rigardo el sub la densa vualo rondiris momenton timeme en la salono, poste haltis fikse sur unu hazarda punkto de la pargeta planko.

En la jxus reganta flaveta duonlumo, kiam la krepusko estas venkata de modere flagranta lumo de l' vaskandeloj, cxio en la salono posedas ian monahxeje poezian aspekton -- funebre malgxojan, malafablan, preskaux frostosentigan.

Post momento la monahxino levis la kapon, kvazaux ia neatendita penso estus trakurinta sxian animon kaj per unu ekmovo de la dekstra mano levis la densan vualon de la vizagxo.

Sxi estas knabino cxirkauxe dudek kvinjara kun neesprimebla mieno de silenta rezignacio en la paleta, regule bela, preskaux infane agrabla kaj simpatia vizagxo.

La densa nigra hararo estas glate kombita malantauxen, pro tio la bele eligxanta alabastra frunteto iel pli

energie elstaras; la glataj vangoj apenaux tusxitaj de facila nuanco de l' rugxo; la mallargxaj pli maldolcxe kaj dolore ol severe kunpremitaj, sed gxis nun fresxaj lipoj, la greka nazo, la ronda, sed tamen iel rezistema mentono kaj antaux cxio la ekstreme densaj kaj longaj okulharoj, sub kiuj kvazaux tra la densa vualo lumas brilantaj pupiloj de nigraj, profundaj okuloj -- cxio havas jxus aspekton de rigideco.

En tiu cxarma kaj simpatia vizagxo ne movigxis ecx unu muskolo dum kelke da sekundoj; sxajnis, kvazaux estus staranta cxi tie statuo el karara marmoro.

Sed post momento sxi denove eksvingis la dekstran manon kaj denove mallevinte la vualon sxi faris kelke da pasxoj antauxen gxis la pregxbenketo antaux la katafalko, kie sxi haltis.

Momenton sxi staris senmove, kvazaux en embarasoj, kion fari.

Sxia rigardo kelkafoje levigxis kaj transflugis timeme la malfermitan cxerkon; sed povante rekoni nenion krom simplaj konturoj de la kadavro, gxi cxiam haltis fikse sur unu hazarda punkto de la pupitro.

Post kelke da minutoj la monahxino fine movigxis. Apoginte la dekstran manon sur la pupitro, sxi levis per la maldekstra mano la jupon kaj genuis en la pregxbenketo, poste sxi faris la signon de l' kruco, kunmetis la manojn sur la pupitro kaj denove restis sen movo kiel statuo...

En la salono regas profunda, preskaux sankta silento. Sole periode ekkraketas iu vakskandelo, sed tiel senbrue, kvazaux estus diskrevinta aerbulo.

La monahxino estas enprofundigxinta en la pregxoxo.

Unue sxi pregxis mallauxte, sxiaj lipoj movadis sin apenaux rimarkeble; sed poste la lipoj restis sen movo sxi pregxas en la animo...

Dume ekstere preskaux tute noktigxis; la funebra salono en la flaveta lumo de l' vakskandeloj havas aspekton malpli frostigan, sed tiom pli malgxojan. Sed la monahxino ne rimarkis tiun sxangxon, Kun la rigardo fiksita sur unu punkto de l' pupitro sxi dauxrigas la pregxojn kun la tuta ardo de l' kredanta animo, rifugxanta en la pensoj cxe la nekonata nesuperebla estajxo kun la sincera kaj humila peto pri la paco kaj la savo de l' animo, kiu jxus estas forlasinta cxi tiun mondon.

Sxi pregxas la pregxon por la mortintoj. Sxi pregxas gxin unuafoje, duafoje, triafoje -- sxi pregxas en la tomba silento kvaronon da horo -- duonon da horo -- tri kvaronojn da horo -- Subite sxi estas interrompita.

La tomba silento estas cxesigita de modera ekbruo en la antauxcxambro, tra kiu sxi estis enirinta cxi tien, kvazaux iu estus malferminta la pordon de la vestiblo kaj kvazaux la personoj en la antauxcxambro estus bonvenintaj iun. Tuj poste eksonis el la antauxcxambro mallauxtigata, singulta plorado, interrompata sole de izolitaj pli lauxte parolataj vortoj.

La monahxino estis interrompita en la pregxado sole dum kelke da sekundoj. Mallevinte la kapon pli malsupren al la brusto sxi dauxrigis duonlauxte la pregxadon; sed malgraux tio sxi ekauxdis ne sole izolitajn, pli lauxte parolatajn vortojn, sed ankaux tutajn, kompreneble sole fragmentajn frazojn.

"-- Ah, bedauxrinda infano!" estis auxdata klara, sed iel pene mallauxtigata soprano. "Kiu ekpensus tion?; Ankoraux hieraux matene mi -- oh, tio estas terura, terura --"

"-- Nu, mi antauxvidis tion" -- intermetis post la momento alia vocxo, ankaux klara, sed iom pli malalta. "Mi diris ja, ke --"

Pauxzo -- plorado kaj gxemado iom pli mallauxta; sed la interparolo estas ankoraux pli mallauxtigata, oni auxdas sole izolitajn vortojn:

"Ah, tial, tial -- malfelicxo -- kiu povas antauxvidi tion -- kaj tiel neatendite --"

Kaj denove pli longa pauxzo -- la plorado sxangxigxas en plendan, sxiratan gxemadon.

Estas nenia dubo, ke la interparolo rilatas la mortinton, antaux kiu jxus pregxas la genuanta monahxino. La monahxino komprenas tion kaj senvole, ecx kontraux sxia volo altrudas al sxi la demandoj: "Kiu mortis? Kiamaniere? Cxu li estis juna, maljuna, malfelicxa?"...

Sed sxi mem ne respondas tiujn demandojn, sxia animo estante de neniu vorto interrompata dum kelke da minutoj denove enprofundigxas ankoraux pli en la pregxon.

Subite estis auxdataj el la apuda salono denove vortoj kaj tutaj frazoj: tiun cxi fojon parolas la gxema vocxo, kredeble tiu, kiu antaux la momento gxeme ploris...

"-- Ah, mi restos cxiam -- sinjorino -- danka al vi... Mi ne povas, mi ne devas cxi tie -- Kien mi rifugxus? -- Cxi tie mia koro -- pro la doloro -- Ne, ne -- mil dankojn -- ke mi povos cxe vi la nokton -- Oh, mia koro -- kvazaux la ponardo gxin --"

Kaj la vocxo enhavas tiom da impresplena kortusxo, ke ankaux la monahxino, gxis nun pli malvarma ol ekscitita, eksentas en la animo ian simpation al la homoj tute nekonataj al sxi, kiuj estas trafitaj de la malfelicxo.

Senvole en sxia animo aperas pensoj, kiuj estas en nenia rilato kun la pregxado kaj transigxas al la objekto, por kiu sxi pregxas. Estas al sxi mole, preskaux elegie.

Sxajnas al sxi, kvazaux sxia koro komencus degeli -- kaj kontraux sxia volo altrudas sin al sxi la pensoj tute mondaj...

Sxi pregxas ankoraux; sxiaj lipoj sin movas kaj mallauxte parolataj vortoj estas vortoj de la pregxado; sed sxia spirito rondas jam, kompreneble ankoraux malproksime kaj alte, super la objekto de la pregxado.

Jen sxi ekpensas, ke sxi genuas antaux la kadavro de juna knabino, jen denove, ke antaux la kadavro de maljuna sinjorino, kiu mortis de la marasmo; sed tuj denove laux la auxditaj fragmentoj sxi opinias, ke gxi estas virino en la plena, viva forto, kiun trafis ia granda malfelicxo...

Foje sxi ecx levis la rigardon kvazaux alforxitan al unu punkto de la pupitro por rigardi en la czerkon; sed la czerko estis tro alte sur la katafalko -- sxi vidas nenion krom la antauxo de la czerko: oritajn lignajn »ungegojn« kaj sur ambaux flankoj argxentajn rondojn -- kaj sxia rigardo fiksas denove sur la sama punkto, sur kiu gxi estis antauxe fiksitaj...

Dum kelke da minutoj alvenas al la oreloj de l' monahxino sole zumanta mugxo, el kiu sole periode pli lauxte eksonas iu pli akre akcentigita silabo; precipe la interjekcioj »ah«, »oh«... En la antauxcxambro oni interparolas pli seninterrompe ol antauxe kaj ankaux kun la doloro almenaux proporcie moderigita.

Sed jxus tiu cxi mugxanta, mallauxtigata interparolo per siaj akcentigitaj silaboj logas ankoraux pli la atenton de l' monahxino.

Senvole sxi auxskultas pli atente, ni dirus pli scivole, se tiu nomo gxuste esprimus sxian spiritan staton...

Sxi pregxas ankoraux; sxiaj lipoj sin movas kaj la mallauxte parolataj vortoj de la pregxado estas auxdeblaj: tamen sxia orelo estas strexita. Nun cxiu klara frazo, eble ankau cxiu vorto naskus en sxia animo resonon kaj eble ankau imagon havanta nenion komunan kun la pregxado, kiun sxi jxus diras.

Tamen en la antauxcxambro oni faras kaj parolas nenion rimarkindan; la unutona mugxo fine lacigas kaj la monahxino denove enprofundigas kun la tuta pieco en sian pregxon.

Subite eksonis el la antauxcxambro tiu ekstra, konata ekbruo, kiam kelke da personoj starigas de la tablo kaj pretigas por foriri.

Izolita frazo estas parolata pli lauxte; oni auxdas la vortojn: "Estas nenia helpo, ni devas... La nokto proksimigas --"

Iu prenis jam la anson de la pordo kondukanta al la salono kaj premis gxin; sed la anso sole ekbruetis kaj la pordo iom malfermigxis.

La monahxino auxdis nun la parolon tute klare.

"Mi devas, mi devas ankoraux unufoje vidi sxin," parolis la klara soprano. "Mi tiel amis sxin kaj sxi -- ah, sxi estis eksterordinara estajxo... Sxi sole ridis! Ankau sxia frunto kaj la mentoneto ridadis, kiam eksonis sxia sonoranta vocxo... Sxi estis vera koboldo --"

"Sed tamen sxi estis periode tiel malgxoja, tiel melankolia!" intermetis la pli malmola vocxo iel admone. "Sxia konduto sxajnis al mi cxiam stranga. Tiuj subitaj sxangxoj de l' gajeco en la melankolion aux de l' silentemo en la gxojantan petolemon antauxdiradis nenion bonan. Mi estis preskaux konvinkita, ke tiun bonan animon turmentas io, kion sxi kasxas antaux la tuta mondo... Gxis fine --"

"Oh, tiu bona, dolcxa animo!" ekgxemis la plenda vocxo neniiganta eksplodon de la ploro.

"Kaj hieraux, kiam sxi alveturis kaj jxetinte sin al mia kolo kisadis min kun la dolora ploro, tiam kunpremigxis mia koro de nekomprenebla kompatado... ,Ah, kara, karega onklinjo!" sxi gxemis karesante miajn vangojn. "Ne koleru pro tio, ke mi alveturas -- mi alveturas lastafoje! Mi plu ne tedos vin -- neniam! -- Cxu vi komprenas?... Postmorgaux matene alveturos la patro kaj la patrino kaj posttagmeze cxio laux la deziro de l' gepatroj estos finita --"

La monahxino auxskultis cxiam pli atente. De tiuj kuneligitaj kaj klare parolataj vortoj sxi estis tute interrompita en la pregxado. Senvole sxi turnis iom la kapon al la pordo; sed vidante tie nenion sxi denove fiksis la rigardon sur la pupitron.

Dume la plenda vocxo en la antauxcxambro dauxrigis: "Kompreneble mi konjektis, ke sxi parolas pri sia edzinigxo kaj pro tio mi ridis. Mi ecx ne songxis pri tio, ke sxi okupas sin pri tiel terura penso -- kaj dume -- Oh! Tio estis terura momento, kiam mi eniris hodiaux matene en la salonon... Sxi sidis sur la kanapo vestita en sia blanka edzinigxa vesto, kiun sxi estis alportinta... Sxi sidis apogante la kapon per unu mano, la dua estis premita al la koro. Sxajnis al mi, ke sxi rigardas min -- iel fikse, per kvazaux eligitaj okuloj... »Pro Dio, vi estas jam vestita!« mi ekkriis de la pordo. Sxi ne respondis. Mi aliris rapide kelke da pasoj pli proksimen kaj restis rigida. La eligitaj okuloj estis kvazaux vitraj -- la vesto sangmakulita sur unu flanko... Mi ekkriis kaj alsaltinte al sxi mi metis la manon sur sxian frunton... Gxi estis jam malvarma kiel la glacio..."

Kaj denove eksonis el la antauxcxambro la gxema, poste dauxra ploro...

Dum kelke da minutoj la monahxino auxdis nenion krom tiu cxi stranga, perforte mallauxtigata ploro... Antaux sxia spirita rigardo iom post iom elsaltis, dank' al la vortoj, kiujn sxi jxus auxdis, bildo cxiam pli klara,

kvazaux elstaranta el la nebulo.

Nur nun sxi komprenis, por kiu sxi venis preghi: por bedaŭrinda, treege bedaŭrinda estajxo, kiu memmortigis sin -- por la junulino, gxuste por la fiancxino, kiu el la nekonataj kauxzoj sole kelke da horoj antaux sia edzinigxo perforte finis sian vivon...

Kaj sxi vidis en la spirito gracion kaj majestatan talion kun la mieno de neesprimebla maldolcxo en la pala, bela vizagxo. Sxi vidis la nigrokulan, nigraharan fiancxinon kun nigraj okulharoj kaj glataj vangoj, alabastra frunto, greka nazo kaj molaj czerizaj lipoj... Sxi vidis staturon kaj vizagxon tute nekonatajn -- bildon tute hazardan...

Sxi ektemis, profunde en sia animo.

La frosto trakuris sxiajn membrojn; sed tuj poste sxi sentis, ke la sango rugxigas sxiajn vangojn...

Sxi sentis sin premita kaj malgxoja -- kaj eble ankaux la larmo ensxteligxis en sxian okulon, se sxi povus dauxrigi sian meditadon.

Sed tio ne okazis; post la momento eksonis el la antauxcxambro la sama perforte mallauxtigata, gxema vocxo, kiu rakontis antauxe tiel simple kaj tamen tiel kortusxe.

"Kaj morgaux matene alveturos la patro kaj la patrino! Oh -- kiamaniere mi komunikos tion al ili! La patro havas malmolan koron, la patro restos malvarma... Sed la patrino sxiros siajn harojn, la patrino amis ja sxin kiel pupilon de sia okulo; la patrino malesperos..."

"Sed kiu estas kulpa je cxio cxi?" intermetis poste tiu klara soprano, kiun la monahxino estis unue auxdinta el la antauxcxambro.

"La fiancxo devenas ja de ricxa kaj ordema familio kaj entute estas cxarma kaj brava junulo..."

"Vere, vere," ekgxemis respondante la plenda vocxo kaj mallauxte aldonis ion, kion la monahxino ne auxdis.

Poste la personoj en la antauxcxambro restis silente dum kelke da minutoj kvazaux en embarasoj, kion fari. Subite eksonis mallauxta mugxo kaj tuj poste estis auxdata mallauxtigata vocxo, kiu gxis nun ankoraux ne parolis:

"Ah -- ni ne interrompos la estimandan fratinton![5] Volu do eniri!"

Kaj la mano, kiu videble jam kelkan tempon estis metita sur la anso, malfermis tute la pordon. Kaj malrapide, sxtelirante, kvazaux timante malpacigi per la plej malgranda ekbruo, eniris la virinoj kaj la knabino, kiun la monahxino estis jam vidinta, akompanataj de la sinjorino en plej bona agxo.

La monahxino, kiu auxskultis atente kaj kun levita kapo antaux la malfermo de la pordo, auxdinte la ekknaron la pordo rapide mallevis la kapon kaj volis denove preghi.

Sed estis neeble preghi. Mallauxte la vortoj fluadis de sxiaj lipoj, sed la animo estis ekscitita...

Tra la kapo kuras strangaj imagoj kaj de l' stranga maltrankvilo la koro kunpremigxas kaj denove largxigxas...

Malrapide, silente, sur la pintoj alproksimigxis la irintaj virinoj al la czerko kaj unu el ili duone demetis blankan gazon, per kiu la vizagxo de la kadavro estis kovrita.

La monahxino tamen ne levis siajn okulojn; sed ŝi sentis, kio ĵus okazas...

Kaj tiu sama vizagxo, kiun ŝi havis antaŭ la momento en ŝia penso, elsaltis nun tiel klare kaj plastike antaŭ ŝia spirita rigardo, kvazaŭ ŝi efektive rigardus en la ceterkon.

Sxajnis al ŝi, ke ŝi vidas ĉiun bluan vejneton en la pala vizagxo, ke ŝi vidas ankaŭ sub la longaj okulharoj malforte brilantan pupilon...

Dum kelke da sekundoj regis en la salono profunda silento. Neniu movigxis, neniu ekparolis; ankaŭ la sinjorino, kiu antaŭe sencese gxemis, restis senmove, kvazaŭ ŝia nemezurebla doloro subite estus sxtonigxinta.

"Kvazaŭ viva, kvazaŭ viva!" mallauxte diris fine apenaŭ auxdeble la klara soprano. "Ah jes, jes, kvazaŭ viva -- kaj tamen malviva!" ripetis kaj aldonis la gxema vocxo, denove ekploranta.

Kaj post la momento daŭrigis tiu vocxo:

"Kaj tien ĉi -- sur la vundon en la koro -- mi metis laŭ ŝia deziro sxian lastan leteron, en kiu ŝi adiaŭas la patrinon, la patron, min kaj la tutan mondon -- la leteron, en kiu ŝi petas de ni ĉiuj pardonon kaj deziras, ke ni metu sxin en la ceterkon en tiu sama edzinigxa vesto, en kiu ŝi mortis kaj sur la vundon en la koro ke ni metu la lastan leteron, en kiu ŝi adiaŭas nin..."

La monahxino cxesiginte la preĝadon auxskultas atente, ecx avide.

Ĉiu el la lastaj simplaj kaj tamen tiel gravaj vortoj efikas sxin froste kaj tamen varmegigante sxin. Ŝi ekstremis kaj tuj poste ŝi sentas, ke ŝia sango kuras pli rapide el la kapo al la koro kaj returne...

La paletaj vangoj sub la densa vualo iomete rugxigxis, la okuloj fiksitaj sur la hazarda punkto de l' pupitro malsekigxas... Senvole ŝi levas iom la kapon...

En tiu momento unu el la virinoj apud la ceterko ekgxemis:

"Ah, Dio, Dio! Tio estas terura!"

Kaj la alia ankaŭ mallauxte aldonis:

"Kaj tamen estas nenia helpo -- nenia, nenia helpo!" Kaj denove ekregis la tomba silento, sole periode interrompata de l' singulta gxemado de la sinjorino, kiu antaŭe pli longe rakontis.

"Kion fari!" ekparolis post la momento la sinjorino en plej bona agxo, kiun la monahxino gxis nun ne estis vidinta. "Ni devas forlasi sxin -- ni devas lasi sxin sola ĉi tie!"

La singlute gxemanta sinjorino denove daŭre kaj konvulsie ekploris...

"Adiaŭ, adiaŭ -- dormu dolcxo -- animo kara -- plej kara!" ŝi gxemis. Poste ŝi klinigxis super la ceterko, dum kelke da sekundoj fikse rigardis la vizagxon de l' kadavro, kaj klinigxinte ankoraŭ pli ŝi kisis gxin sur la glacimalvarman frunton...

Rektigxinte, ankoraŭ momenton ŝi rigardis la kadavron.

La ceteraj -- laŭvice -- alproksimigxinte al la ceterko, faris signon de la kruco sur la frunto, la lipoj kaj la brusto de la kadavro.

La monahxino, havante la kapon iom levitan, povis vidi, kio jxus okazis, sed sxi vidis nenion -- sxiaj malsekaj okuloj estis nedeturneble fiksitaj sur la antaŭo de la czerko.

La singulte gxemanta sinjorino, kiu staris momenton kvazaŭ sxtonigxinta apud la czerko, subite klinigxis kaj jxetinte la blankan gazon sur la vizagxon de la kadavro, deturnis sin de la czerko.

Vidinte tion la ceteraj sekvis sxin. La jupoj frote ekbruetis -- kaj la virinoj denove tiel mallauxte, kiel ili estis enirintaj, forlasis la salonon.

La monahxino restis sola.

En la unua momento sxajnis al sxi, kvazaŭ ia sxargxo estus defalinta de sxia brusto. Sxi ekrigardis al la pordo kaj vidante, ke gxi estas fermita, levis la kapon ankoraŭ pli alte ol antaŭ la momento. Sxia rigardo timeme kaj malkuragxe rondiris en la funebra salono.

Cxio estis cxi tie jxus tia kiel antaŭe, antaŭ ol la virinoj eniris, sole kun tia diferenco, ke dume ekstere tute noktigxis, kaj pro tio cxio en la salono en la flaveta lumo de l' modere flagrantaj vakskandeloj havis aspekton pli klaran kaj samtempe malpli malgxojan ol antaŭe, kiam la vespera duonlumo enpenetradis ankoraŭ en la salonon.

El la antaŭcxambro eksonis ankoraŭ kelkafoje cxi tien la rapidaj, sed mallauxtigataj malgrandaj pasoj, akompanataj de hxaosa mugxo kaj bruoj, kiam kelke da personoj pretigxis por foriri. Periode estis ankaŭ auxdata iu, ankaŭ mallauxtigata vorto aux fragmenta frazo; sed cxio kunigxadis en hxaoson de mugxe krakantaj kaj frapantaj sonoj.

Subite la mallauxtigata bruoj kaj mugxo silentigxis; sed tuj poste estis auxdataj pasoj de kelke da personoj, poste ekknaro de la pordo kondukanta el la antaŭcxambro al la vestiblo -- fine la mugxo malproksimigxis cxiam pli kaj pli. Sed antaŭ ol gxi tute cxebris, ankoraŭ unufoje estis auxdataj la proksimigxantaj pasoj... Apud la pordo de la salono ili haltis kaj iu metinte unu manon sur la anson turnis grince la sxlosilon en la seruro.

La trapenetranta ekgrinco trakuris la animon de l' monahxino kvazaŭ maldolcxa riprocxo; sed malgraŭ tio sxi ne movigxis, sed avide auxskultis...

Post la ekgrinco de la sxlosilo estis auxdataj rapide malproksimigxantaj pasoj, poste pli mallauxta fermo de alia pordo kaj denove, sed jam apenaŭ auxdebla ekgrinco de la sxlosilo, poste ekregis silento --

Cxion cxi, kion ni jxus mallonge estis skizintaj, auxskultis la monahxino kun la eksterordinara atento. Sxi ne preterlasis ecx la plej malfortan, sole iom pli klaran memstaran sonon -- sxia auxdsento estis strexita kaj pro tio sxia atento iom deturnita de la objekto, kiu antaŭe ekscitis sxin.

La sekvo estis natura. En tiuj kelkaj minutoj, dum kiuj sxi atentis la mugxon kaj bruon en la antaŭcxambro, preskaŭ tute sxi akiris denove sian animan trankvilon. La vangoj havis la antaŭan palecon kaj la malsekigxintaj okuloj la antaŭan arde pian trankvilon.

Dum kelke da minutoj sxi restis senmove, kaj samtempe ankaŭ sen pensoj kaj rememoroj. Sxajnis al sxi, kvazaŭ sxi estus pregxinta en la pregxejo la lastan pregxon kaj ankoraŭ genuas -- estante en embarasoj, cxu levigxi aux ankoraŭ pregxi.

Cxirkaŭe regis profunda silento, sole periode interrompata de modera, apenaŭ auxdebla ekkrako de iu vakskandelo.

Sed tiu silento sxajnas nenial stranga al la monahxino. Turninte la kapon sxi mallevis gxin kaj denove fikse rigardis la pupitron antaux si kaj havante ankoraux la manojn kunmetitajn -- sxi denove komencis preghi.

Sxi pregas en la animo la pregxon por la mortintoj -- la pregxon plej konatan. Sed sxi pregas iel mekanike, sxi pensas pri la parolataj vortoj, sed la animo estas iel indiferenta...

Sed malrapide revenas la antauxa ardo kaj fervoro. Sxia tuta animo pregas...

Sxi pregas kvaronon da horo, duonon da horo, tri kvaronojn da horo, ne cxesante preghi ecx unu momenton kaj ne malstrecxante almenaux iomete siajn pensojn... Subite sxi estis interrompita en la pregxado. De proksime, kredeble de la proksima pregxejturo eksonis surda sono de la horlogxo.

La monahxino cxesinte en la pregxado levis iom la kapon kaj kalkulas en la animo la surdajn unutonajn ekbatojn.

Ekbatis la dekunua.

La lasta sono estis treme soninta kaj cxirkauxe ekregis denove profunda silento.

La interrompita monahxino vane penas enprofundigxi denove en la pregxon. Mallauxte sxi parolas la vortojn de la pregxado; sed dume sxia animo meditas, gxis fine la meditado tute venkas.

Sxi meditas pri la lastaj aferoj de la homo -- pri la morto, la mistera, gxis nun de neniu solvita enigmo -- pri la vivo postmorta: pri la felicxo de l' bonuloj kaj piuloj, pri la torturoj de l' malbonuloj kaj malpiuloj...

Sxi meditas momenton pri la aferoj superteraj kaj denove revenas al la »larma valo« -- al la turmentoj kaj doloroj teraj, al la stranga, tre stranga miksaĵo de gxojaj, malgxojaj kaj doloraj momentoj, kiuj estas nomataj »vivo«.

Unue la meditado havas karakteron pli malpli maldolcxan -- kvazaux kiam la fremdaj pensoj kaj fremdaj auxtopsoj falas en la animon... Antaux la spirita rigardo de l' meditanta monahxino tremetas kvazaux en la nebulo diversaj staturoj; jen pala virino en la cxifonoj kaj kun la okuloj sange rugxaj de ploro, jen kaduka maljunulo sxanceliranta lauxlonge la muro, jen denove iu cxarma staturo en la regxa vesto kaj tuj denove io, kvazaux kripligita monstro rampanta en la polvo kiel vermo...

Post la momento la atmosfero sxangxigxas.

La nebulo, en kiu tremetis la staturoj, komencas heligxi, kvazaux kiam gxi forkuras antaux la eliranta suno. La krepusko farigxas malrapide rugxeto... La rugxeta nebulo disigxas kaj antaux la spirita rigardo de l' meditanta, gxuste reveme profundigxanta monahxino staras tute klara kaj plastika cxarmoplana bildo.

Lazura cxielo arkigxas super la cxarmoplana, paradiza gxardeno, plena de diversaj nekonataj floroj kaj ankaux tiaj plejparte palmaj arboj.

Dekstre kaj maldekstre estas vidataj rokoj kaj post ili altajxoj kovritaj de l' arbaroj. Tie cxi kaj tie de la rokoj saltas torentoj -- sub la rokoj largxigxas verdaj herbejoj, tra kiuj serpentumas flavaj vojetoj.

Cxio estas tiel simpla kaj tamen pro siaj trankvilo kaj paco tiel kara, tiel agrabla, tiel alloganta...

Dum kelke da sekundoj la gxardeno estas senhoma, senbesta... Subite gxi vivigxas... La homoj kaj la bestoj cxiuspecaj promenas trankvile sur la vojetoj aux ripozas sur la herbejoj.

Jen juna cxarma virino staras apud la tigro, tie leono ripozas apud la piedoj de l' blondhara bubeto; cxi tie la cervo, urso, kato kaj hundo sekvas unu la alian sur la sabla vojo kaj super ili rondflugas aglo super la amaso da negxoblankaj kolomboj.

En kelke da minutoj kelkafoje sxangxis la kara kaj alloganta bildo sian fizionomion. La stafagxo restis tiu sama, sole la aro da homoj kaj bestoj sencxese sxangxigxis.

Kaj mirinde -- la homaj mienoj estis tiel agrable trankvilaj, kvazaux la paco sxtonigxus sur iliaj vizagxoj...

Cxiu, cxu la maljunulo aux la junulo, cxu la viro aux la virino en la tuta forto de la vivo, cxu la infano apenaux elirinta el la lulilo -- cxiu sxajnas nemezureble felicxa kaj kontenta...

Estas neniam dubo, ke la monahxino anime enprofundigxis en la paradizajn gxojn de la vivo en la nekonata, mistera postmorto; sed sxia modera, malelasta fantazio sciis elsxorxi al sxi sole la bildon plej simplan, plej primitivan...

Estis al sxi gxoje kaj agrable; sed tamen sxi sentis ian premitecon, ian moderan malkontenton kaj ankaux ian trompigxon. Sxi ne komprenis la kialon; ia dolcxo melankolio ekregis sxin simile kiel la felicxan homon, kies animon trakuras la penso, ke li ne estas izolita kun sia gxoyo kaj felicxo...

Subite sxajnas al sxi, ke en la malantauxo de la belega gxardeno vidigxas cxiam pli granda perspektivo -- kaj plej malproksime -- sxi vidis konatan, tre konatan pejzagxon: simplan vilagxon kun ia simpla pregxejeto kaj ne malproksime belan bienon.

Senvole sxi eksvingis la dekstran manon kaj levis la vualon. Sxia vizagxo vidigas la nepriskribeblian ekridon de la kontentigxo -- antaux sxia spirita rigardo elsaltas la bildo de l' naska vilagxo...

Sxi vidas la patron, la sanegan, rideman, rugxvangan viron -- sxi vidas la patrinon, trankvilan, seriozan virinon kun la mieno de l' delikata boneco -- sxi konjektas vidi ankaux sin mem unue kiel infanon kaj tuj poste kiel virgulinon...

Kaj antaux sxia spirita rigardo rapidege sekvas unu bildo la alian. Jen sxi vidas la patron sur la kampo kaj tuj poste apud la tablo kun la patrino -- jen sxi mem sidas sur la genuoj de la patrino, karesas kaj kisas sxin kaj tuj poste sxi kusxas en sia infana lito auxskultante, kion la patro kaj la patrino rakontas.

Sxi rememorigas sin pri la servistoj kaj servistinoj, sxi rememorigas sin pri la kunulinoj el sia plej frua infaneco kaj el la agxo pli posta, sxi rememorigas sin pri la lernejo kaj la kunlernantinoj, pri la maljuna instruisto kaj la multo, multego da personoj kaj momentoj -- entute simplaj, preskaux ordinaraj, sed tamen karaj.

Subite elsaltis antaux sxi la bildo treege alloganta, kiam sxi en la vilagxa veturilo kiel maturigxanta knabino proksimigxis kun la patrino al Praha por tie cxi eniri en la edukinstituton kaj la veturilo haltis sur la monteto, de kiu estis vidata Praha, jxus dronanta en la rugxa brilo de l' subiranta suno...

Sed tiu bildo rapide cedas antaux la bildo alia: sxi vidas sin mem en la pensiono -- sxi vidas siajn novajn kunulinojn -- sxi vidas ankaux tiun, kiun pli poste sxia koro tiel amis kaj kiu farigxis sxia plej fidela amikino; la gracian, rideman blondulinon kun la profundaj, amplenaj, bluaj okuloj kaj kun glataj rugxaj vangoj, varmaj lipoj kaj kun tiu enviinda, senzorga penso, kiu facile transportas la homon trans cxiujn eblajn rifojn de la vivo.

Sxi vidas sxin kvazaux staranta antaux si -- tiel klare, tiel plastike...

Oni ne povas imagi al si, kian inklinon sxi sentis al sxi, kiel sxi amis sxin. La plej varma amo fratina ne povas

esti pli varma. Dum tri jaroj ili vivis preskaux sencxese sub unu tegmento, en unu cxambro kaj tre malofte ili disigxis sole por kelke da momentoj. Unu sen la alia tute ne povis vivi, unu antaux la alia havis nenian sekreton, unuvorte, ili estis unu animo.

Kiel ekstra, kiel poezia estis tiu tempo, kiam ili tiel vivis kaj revis intersxangxante cxiutage siajn revojn kaj dezirojn, gxojante je la estonteco kun la plej cxarmaj espero...

Multo, multego da tiuj cxarmoplenaj revoj de l' juneco trakuris nun la animon de l' monahxino --

Subite sxangxigas sxia mieno -- la rideto de l' kontentigxo en la momento sxangxigxis en la malgajecon, preskaux en la maldolcxon: sxi konjektas vidi sian kunulinon felicxa...

Sxi vidas sxin sidanta apud la lulilo de l' propra infano --

Sed tuj poste denove sxangxigas la mieno de l' monahxino: la mieno de l' maldolcxo transigxas en la mienon de l' rezignacio -- sed tuj poste sxia vizagxo vidigas la mienon neesprimeble maldolcxo doloran...

Antaux sxia spirita rigardo ekaperis kvazaux timema ombro la staturo de l' pala, serioza studento --

Tiu imago suficxis, por ke la panoramo de la bildoj elsorcxitaj de la fantazio haltu...

La monahxino ne povis rezisti ian strangan senton de l' ekfrosto. Sxi eksvingis rapide la manon kaj mallevinte la vualon komencis lauxte preghi, kvazaux sxi volus forpeli la teruran ombron, kiu jxus estis trakurinta sxian animon, la ombron fatalan, kiu estis la cxefa kauxzo, kial sxi por cxiam adiauxis la mondon kaj gxiajn plezurojn, ecx tiujn dolcxajn revojn, kiuj tiel felicxigis sxin ankoraux antaux ne multaj jaroj...

Sxi perforte devigas sin al la pregxo.

La vortoj defluas de la lipoj; sed la ardo, kun kiu sxi cxiam antauxe enprofundigxadis en la meditado pri la mistera estajxo, tute mankas al sxi... Kaj la malhela ombro, la nebula silueto, preteriras antaux sxi cxiumomente sxangxante sian formon kaj vidigxante jen pli klare, jen; pli nebule, sed dume sencxese terurigante sxian animon.

Sxi pregxas kvin minutojn, dek minutojn, kvaronon da horo...

Sed nenio helpas! La imago de l' nebula silueto estas pli potenca ol la pregxo.

Malrapide farigxas la imago pli klara, pli preciza, gxis fine denove staras antaux sxia animo tiu sama pala, serioza, juna viro, kiu estis interrompinta sxin en la revema enprofundigxo...

Ankoraux momenton sxi provas preghi; sed la pensoj kaj rememoroj cxirkauxflirtantaj la palan studenton cxiam batalas por sia rajto... Post ne longe la monahxina kontraux sia volo cxesas preghi -- la rememoroj denove okupas sxian animon...

Sxi rememorigas sin pri la momento dum la belega maja posttagmezo, kiam sxi, revenante kun sia nedisigebla kunulino el la pregxejo de sankta Vito, unuafoje ekvidis lin antaux la pregxeja pordo...

Sxi rememorigas sin pri tio, ke estis al sxi tiam iel strange -- ke li sencxese okupis sxian penson, ke pli poste sxi songxis pri li, unuvorte, sxi rememorigas sin pri cxiuj dolcxaj kaj konataj detalajxoj, en kiuj manifestas la naskigxanta unua amo.

Dum kelke da momentoj sxajnas al sxi, kvazaux sxi denove sentus emon al la vivo -- kvazaux gxis nun sxi

vivus tiel, kiel cxi tiam...

Subite aperas en sxia penso bildo alia.

Sxi sidas mano en mano kun sia kunulino sub largxbranca kasxtano en la gxardeno de l' pensiono... Estas auxtuna vespero -- la luno preskaux plena -- cxirkauxe sankta silento...

Ili rakontas, pli gxuste ili parolas silente, sed cxiumomente unu aux la alia eksilentas... Dum la tuta horo ili ne ekridis ecx unu fojon, ili ne eksxercis ecx unu fojon -- ambaux estas cxiam pli silentemaj, gxis fine ambaux kelkan tempon silentas...

Subite la kunulino starigxis kaj cxirkauxpreninte sxian nukon fikse ekrigardis sxiajn okulojn...

"Berto!" sxi diris mallauxte per la tremanta vocxo.

"Kion vi deziras, kara Henjo?" rediris Berto ankaux mallauxte.

Henjo silentis ankoraux momenton kaj poste per la premita, interrompata vocxo komencis konfesi...

Per simplaj kaj tamen varmaj vortoj sxi rakontis, kiam kaj kiamaniere komencis gxermi la amo en sxia koro -- poste sxi komunikis la tutan serion da detalajxoj, kiuj klare pruvis, ke sxia amo trovis ehxon en la animo varme, arde amata.

Berto, estinte interrompita en la revema enprofundigxo, auxskultis komence kvazaux apatie; sed baldaux la rakonto de l' kunulino ekinteresis sxin.

Sxajnis al sxi, kvazaux sxi estus auxskultanta sian propran animon: Henjo pentris similajn maltrankvilojn, similajn dolcxan premitecon kaj suferojn, kiuj jam de kelke da monatoj cxesigis la trankvilon de Berto. Sxi sentis tiel neesprimeble dolcxan doloron, tian fresxan esperon, kvazaux atendente, ke la plenumo de sxia plej varma deziro estas tute certa.

Fine Henjo nomis la objekton de sia amo...

La spiro de Berto haltis, sxia brusto konvulsie kunpremigxis, la koro komencis forte, konvulsie bati, la sango levigxis al la kapo. Perforte sxi kunpremis la lipojn por neniigi la ekxemon aux la ekkriion...

Henjo amis kaj estis amata de tiu sama pala studento, kiu estis kvazaux idolo de Berto...

La simpla kaj en la vivo tial ofta fakto, preter kiu la homoj en la pli malfrua agxo komplete ridetante transiras al la tagordo, tute dispremis Berton...

Vane kun la strexado de cxuij siaj fortoj sxi penis neniigi sian maltrankvilon, gxuste la plej fortan animan uraganon, kiu tiel subite atakis sxin.

Sxi auxskultis ankoraux momenton, poste eksaltis kun la mallauxtigata ekkrio, eksxanceligxis kaj denove falinte sur la benketon sxi kovris la vizagxon per la ambaux manoj kaj dauxre ekploris -- Henjo penis trankviligi sxin. Sxi demandas la kauxzon, insistas, petas -- cxio estas vana...

Berto silentas kiel tombo; sxi ne malkovris la dolcxan sekreton de sia koro...

De tiu momento sxi suferis nemezureble kiel cxiu, kiu ne volas aux ne povas konfesi siajn dolorojn al alia homo -- kaj sxi ne povis, ne devis ilin konfesi...

Melankolio ekregis sxian tutan animon. La mondo estis indiferenta al sxi; cxio, kion sxi ekvidis, farigxis malagrabra al sxi -- sxi vivis sole por siaj malgxojoj revoj kaj ankaux por tiaj rememoroj.

En la unua tempo iafoje sxi havis okazon vidi la nemezureblan felicxon de sia amikino...

Ofte sxi auxdis sxin rakonti pri li, ofte sxi vidis sxin kun li, iafoje sxi ecx parolis kun li kelke da ordinaraj, signifaj vortoj...

Sed sxi treege suferis en tiuj cxi kelkaj momentoj; kaj tio estis la kauxzo, ke sxi fine sercxis la rimedon kontraux sia anima malsano kaj forlasinte la pensionon revenis kun la rompita koro al la gepatroj en la naskan vilagxon.

Cxi tie sxi vivis preskaux en la tuta izoleco for de la mondo kaj gxiaj plezuroj. La izoleco kaj la meditema enprofundigxo en la rememoroj estis al sxi la plej karaj; sxi vivis kiel »sanktulino«...

En la unua tempo sxi interkorespondadis kun la felicxa amikino.

La leteroj de Henjo, skribitaj kvazaux per la sango de la koro, disxiradis la koron de Berto; sed la silenta suferantino respondadis ilin cxiam kun la senekzempla abnegacio...

Henjo pentris ofte sian felicxon per tiel vivaj koloroj, ke la okulo de Berto plenigxis per la larmoj dum la legado kaj multafoje sxi devis cxesigi la legadon, antaux ol sxi venis al la fino de la letero.

Sed tamen -- kiel ofte okazas en la vivo -- ambaux amikinoj en la unua tempo interkorespondadis suficxe ofte; pli poste ili iom lacigxis en la korespondado kaj post tri aux kvar jaroj tute cxesigis gxin.

La bedausrinda, malfelicxa Berto restis tute sola kun sia doloro. Kvankam la gepatroj kaj la aliaj homoj klopodis per cxuiuj fortoj revenigi la knabinon, iam tiel fresxan kaj sopirantan je la vivo, denove al la vivo, tamen ilia penado estis vana. Sxi auxskultis trankvile cxiun kaj cxiam maldolcxe ridetante nee ekskuis la kapon...

Kaj malrapide, sed tiom pli firme maturigxis en sxia animo la intenco tute disigxi de la mondo.

Kaj kiam gxi estis maturigxinta, gxi estis ankaux efektivigita: Berto eniris en la monahxejon de l' »kompatemaj fratinoj« kaj post unu jaro farigxis »fratino« Magdaleno --

La asketa vivo monahxeja, kunigita kun la helpado al la mizeruloj, estis preskaux tute neniiginta cxuijn pensojn pri la mondo ekstermonahxeja; sed tamen ne povis la fratino Magdaleno rezisti la strangajn sentojn kaj pensojn, sxin periode atakantajn.

Precipe dum la silentaj noktoj auxnunaj, kiam la animo tiel volonte revas kaj meditas, kiam sxi lacigita de la pregxado senvole enprofundigxis en la rememorojn, kiam sxi rememorigis sin pri la felicxa amikino -- en tiaj momentoj sxi eksentis cxiam neesprimeblan dezerton en la animo, doloran premitecon, multafoje ecx trakuron de la frosto kaj tuj poste denove febran ekstremon --

Kaj tio okazis ankaux nun, kiam sxi, genuante unuafoje en sia vivo antaux la kadavro dum la silenta nokto auxnuna, enprofundigxis senvole en la rememorojn tiel, ke sxi tute forgesis, kial kaj kie sxi trovigxas.

Bildo sekvas bildon antaux sxia spirita rigardo -- jen gxi estas klara kaj plastika, jen nebula kaj malklara, jen en la formo de simpla silueto...

Subite ekstere levigxis la vento kaj forte ekskuis la fenestrojn. Tiu ekbruo interrompis la fratinton Magdalenon

en sxiaj meditemaj rememoroj.

Levinte la kapon sxi timeme rigardis cxirkaux si kaj nur post kelke da sekundoj sxi tute rekonsciigxis, kial kaj kie sxi trovigxas...

Sed sxi treege konsternigxis rekoninte, ke sxi ne trovas sin genuanta kaj ne havas plu la manojn kunmetitajn sur la pupitro por preghi, sed ke sxi sidas sur la sxtupo, sur kiu sxi antauxe genuis, ke sxi havas la manojn preskaux konvulsie kunpremitajn sur la genuoj kaj ke sxi havis antaux la momento la kapon profunde mallevitan al la brusto...

Rekonsciigxinte sxi starigxis kaj denove genuis, kiel autauxe; sxi denove kunmetis la manojn kaj komencis preghi.

Dum kelke da momentoj regis profunda silento, interrompata sole periode de modera ekkrako de iu vakskandelo. Subite la vento ekstere denove levigxis kaj ekfajfinte, kvazaux ie proksime la musxo estus ekpepinta, longe kaj surde ekbruis, kiel en la malproksimo perdigxas la eklekego de l' sovagxa besto...

Tiu stranga kaj preskaux teruriganta sono ekscitis momenton la pregxantan monahxinon.

Sxi turnis malrapide la kapon al la fenestroj -- sxajnis al sxi, ke tra la fenestroj sxi vidas la stelojn brili sur la firmamento; sed la rugxeta lumo de l' vakskandeloj rebrilanta de la vitro fenestra malhelpis la rigardon.

Momenton rigardas la monahxino al la fenestroj. Jen sxajnas al sxi, kvazaux ia flava lumo estus trakurinta antaux la fenestroj, simile kvazaux iu estus subite elirinta kun la lumo el la mallumo kaj tuj estinginta gxin...

Kaj samtempe kun la trakuro de la flaveta lumo levigxis ekstere la ventego pli sovagxe ol autauxe kaj ekskuinte forte la fenestrojn, gxis ili ektintis, malfermis unu el ili.

Malvarma, preskaux glacia vento turnis sin en la salono kaj cxirkauxblovis ankaux la fratinton Magdalenon. La kandeloj ekflagris, iliaj flamoj jen kuntirigxis, jen denove eksaltis -- la salono jen mallumigxis, jen denove heligxis...

La monahxino mekanike starigxis, levis la vualon kaj sxteliralite alproksimigxis al la fenestro, malfermita de la vento, por fermi gxin.

En tiu momento la fulmo denove trakuris la firmamenton.

La monahxino farinte signon de la kruco iom cedis kaj deturnis la vizagxon de la fenestro, tra kiu la surde bruanta vento kuris en la cxambron.

Sxia rigardo fiksxis unue sur la flagrantaj vakskandeloj, poste sur la czerko kaj la blankaj, de la vento modere ondigataj rubandoj de la florkronoj.

En la unua momento sxajnis al sxi, kvazaux cxio cxirkaux la czerko vivigxadus, ecx -- kvazaux la kadavro en la czerko kovrita per la blanka gazo ekmovigxus.

Malgraux tio sxi ne perdis la trankvilon, kun kiu sxi antauxe alpasxis al la fenestro. Turninte sin al la fenestro sxi fermis gxin kaj denove malrapide revenas al la pupitro. En tiu momento ekstere trakuris la fulmo pli forta. La monahxino haltinte denove ekrigardis al la fenestroj -- post la momento sxi ekauxdis surdan bruon de malproksima ektondro...

Kelkan tempon sxi staris kvazaux en embarasoj, poste turnis sin kaj sxia rigardo fiksxis sur la czerko. La vento

estis iom levinta la blankan gazon. Estis vidataj du manoj, kruce metitaj sur la brusto --

Nenion plu sxi vidis ol du blankajn, kvazaux vaksajn manojn virinajn kaj malgrandan nigran krucon, sed tiuj manoj kvazaux mistere efikas la monahxinon: sxia rigardo, kvazaux rigidiginta, estas fiksita sur ili.

Momenton staras la fratino Magdaleno kiel statuo. En sxia animo revivigxas la imagoj, kiujn al sxi elsorcxis sxia fantazio dank' al tio, kion sxi auxdis rakonti, sed la imagoj nun ankoraux kreskas, ecx -- en sxia animo naskigxas novaj bildoj...

En la salono regas tamen profunda silento; ekstere la vento silentigxis kaj la vaskandeloj brulas rekte kiel antauxe.

Sed jen denove ekfulmo kaj tuj poste jam bruanta ekkrako de la fulmotondro. La fratino Magdaleno cedis, poste malrapide proksimigxas al la pupitro kaj jam volas genui, kiam la tomba silento denove estas interrompita.

Rekte antaux la monahxino eksonis modera ekkrako -- kredeble la cxerko...

La monahxino ekstremis.

Tuj poste eksiblis ekstere la vento kaj la frapantaj sonoj interrompas la dauxran bruon... Komencis forta pluvego...

La monahxino momenton staras senmove; poste sxia mano senvole apogas sin sur la pupitro -- kaj la okulo estas denove fiksita sur la blankaj, kruce metitaj manoj de la kadavro.

Ekstere la vento fajfas kaj bruas cxiam pli dauxre. Periode atakas la pluvo tiel forte la fenestrojn, ke la gutoj tamburas, kvazaux ili faladus sur la tintantan platajxon horizontalan. Fulmo cxiam pli rapide sekvas la fulmon, la krakado de la tondro estas cxiam pli brua.

Sxajnas, ke la monahxino havas nenian atenton por la furiozantaj elementoj.

Sxiaj okuloj estas rigide fiksitaj sur la blankaj manoj kun la nigra kruceto, en sxia animo naskigxas io kvazaux peka scivolo.

"Kiu vi estas kaj kial -- kial vi tiel subite dissxiris la fadenon de la vivo?" sxi pensas. "Oni diris, ke vi estis juna, gaja kaj cxarma -- kaj sur la rando de la tera felicxo... kaj tamen, tamen -- Oh, se mi almenaux povus legi la respondon sur via vizagxo -- sur viaj senbrilaj okuloj -- sur via glacimalvarma mano!... Eble vi amis -- arde, flame, pasie, freneze... Ah -- jes, jes! Preskaux sxajnas al mi, kvazaux mi envious vin... Morti, kiam vi estis eltrinkinta la pokalon da amo gxis la fundo -- morti en kelke da momentoj kaj mallonge post tiam, kiam vi estis elturninta sin el la cxirkauxpreno de la plej amata viro -- oh, kiel enviinda estas tiu sorto rilate la sorton, kiam la vivo trenigxas en la turmentoj animaj, kiam la korpa forto malrapide mortas, gxis fine la homo pereas -- de senfortigxo..."

Subite sxi mem interrompis sin en la pekaj pensoj. Sxi ekpensis pri la postmorto. Senvole sxi ekstremis kaj cedis...

Sxiaj okuloj estas ankoraux fiksitaj sur la blankaj manoj de la kadavro. Post la momento, ne sciante la kialon, sxi malproksimigxas de la pupitro mallauxte sur la pintoj kaj post kelke da minutoj staras apud la cxerko.

Sxi staras dum kelke da minutoj fikse rigardante blankajn, kruce metitajn manojn sur la brusto. Sxi vidas sur ili bluajn vejnojn kaj sur unu fingro oran ringon...

En tiu momento falis sxia rigardo sur la pli malhelan lokon sur la blanka vesto proksime de la koro -- sxi rekonis sangan makulon.

Denove sxi cedis unu pasxon -- sxian animon trakuris la rememoro pri la lasta letero, en kiu la mortinta knabino estis adiauxinta la siajn kaj kiu laux sxia deziro estis metita sur la koron.

Sed jxus sur la brusto estas gxis nun metita la blanka gazo.

La fratino Magdaleno estas momenton en embarasoj. Subite sxi decidis. Farinte unu pasxon al la czerko sxi levis iom tremantan manon al la gazo kaj forigis gxin.

La gazo sur unu flanko de la czerko falis -- sed la vizagxo de la kadavro estas ankoraux kovrita per la blanka gazo -- la letero kusxas sur la koro...

Estas videble, ke la vesto cxirkaux la koro estis forte sangmakulita; -- sed la monahxino rimarkis sole kelke da malgrandaj makuloj cxirkaux la letero metita sur la koro -- aux pro tio, ke la makuloj estis kretitaj aux pro tio, ke la vesto estis en la czerko lerte faldita, por ke la makuloj ne estu videblaj.

Kaj denove sxi staris momenton senmove, kvazaux en embarasoj, cxu forigi ankaux la gazon de la vizagxo aux preni la leteron.

Fine sxi decidis. Per firma mano sxi levis la leteron, sub kiu aperis granda sanga makulo...

La monahxino ekstremis. Dum kelke da momentoj sxi tenis la leteron nedecidite en la mano, poste malrapide per la tremanta mano malfaldis gxin kaj komencis legi.

Gxi estis skribita de lerta mano, sed tremanta dum la skribado, cxar kelkaj vortoj, ecx tutaj frazoj estis preskaux nelegeblaj...

Ekstere furiozis la uragano cxiam pli sovagxe -- dume la monahxino pene legis la jenon:

"Kara patrino -- kaj vi, patro -- kaj vi, bona onklinjo!

Pro cxio, kio estas kara al vi, pardonu min! --

Mi ne povis fari alimaniere!

Mi adiauxas vin sen maldolcxo kaj sen riprocoj. Mi ne riprocxas ecx la patron, kiu laux sia opinio zorgante sole pri mia bono kaj felicxo, estis destininta al mi la fianxon, kiun mi tre sxatas kaj estimas, sed kiun mi malgraux tio ne povas ami.

Mi estus nur sxargxo por li, -- malvarma, glacia sxargxo, kiu nepre devus maldolcxigi al li la vivon kaj dum la tempo fari gxin tute netolerebla. Petu lin, ke ankaux li pardonu min.

Mi amis, kiel vi scias -- varme, sincere, mi amis arde, flame, pasie, ecx freneze...

Kaj li, kiu dum la tuta vico da jaroj estis mia idolo, mia dio, jxus en la tago, kiam mi decidis, ke mi ne povas, ne devas farigxi edzino de alia viro, kiam mi decidis, ke mi forkuros kun li kaj suferos kune kun li la mizerojn de l' perdita ekzisto -- li, kiu estis falinta tiel, ke li ne indas nomi sin homo, li -- en la gxusta senco de l' vorto forjxetis min de si -- kiam mi falis sur la genuojn antaux li...

Ne malbenu min, ne kulpigu min je la peka faro kaj pardonu min! Mi ne povis fari alimaniere!

Kaj mi petas -- insiste petas vin: Cxio, kion mi konfesis al vi, restu por cxiam sekreto!

Metu min, mi petas, en la cxerkon en la sama vesto, kiun mi estus prenonta cxe mia edzinigxa festo kaj kiu en kisos min angxelo de la morto -- kaj tiun cxi leteron, en kiu mi cxion konfesis al vi, metu sur la vundon de mia dispremita koro!

Kaj se iam iu el vi renkontos mian estintan kunulinon, kiu antaux kelke da jaroj estis mia fidela amikino kaj kiu lin, kiun mi estis adorinta, ankaux vidadis gxoje -- mi konjektas -- ecx amis -- se vi rekontos Berton -- komuniku al sxi --"

Fratino Magdaleno ne povis legi plu.

Jam dum la lego de l' unua parto de la letero tremis al sxi la manoj, dum la lego de la dua parto sxiaj okuloj plenigxis per la larmoj tiel, ke sxi legis kvazaux tra la nebulo, dum la lego de la lastaj linioj la letero elfalis el sxia mano.

Freneza, malespera ekkrio eligxis el sxia brusto. Sxi sxanceligxis; sed tuj poste kvazaux rekonsciigxinte sxi levis la tremantan manon kaj forigis la gazon, per kiu la vizagxo de la kadavro estis kovrita.

Sxi konvinkigxis tute.

Sxi ekvidis malvivan vizagxon de sia estinta plej kara kunulino -- sxi ekvidis la belan blondharulinon kun la revemaj, sed nun rigide eligitaj, kvazaux vitraj okuloj...

Sxia spiro haltis, la brusto pene laboris; sxia koro konvulsie kunpremigxis de la neesprimeblaj kompatoj kaj doloro. Sxiaj okuloj plenigxis per la larmoj...

Dum pli longa tempo sxi ne vidis, nek auxdis -- sxi staris apud la cxerko kvazaux rigidigxinta...

Ekstere furiozis la uragano kun nesxangxita forteco. Blindigantaj fulmoj krucigxas sur la firmamento, la bruegado de la fulmotondro ne csesas. La ventego fajfas, bruas kaj blekegas kvazaux furiozanta maro -- la fenestroj tremante tintas, la gutoj de la pluvo terurige tamburas -- sed la fratino Magdaleno, kiel estis jam dirite, ne vidas, ne auxdas.

Sxiaj vangoj brulas, de la larmoj superversxitaj okuloj febre brilas, la lipoj estas konvulsie kunpremitaj...

Subite ekstere levigxis la vento kun la triobla forteco. Ekgxeminte dolore, kvazaux la koro estus diskrevinta, gxi ekbruis profunde, poste alpremigxis al la fenestroj, ektintigis ilin kaj malfermis tiun saman kiel antauxe. Forta glacimalvarma aerfluo enpenetris tra la fenestro en la salonon kaj turnis sin cxirkaux la cxerko. La flamoj de la vakskandeloj profunde klinigxis, sed tuj denove ekflamis.

La ventego enblovis denove -- pli forte ol antauxe kaj estingis tri, kvar kandelojn...

La salono iom mallumigxis. La monahxino staras ankoraux kvazaux rigidigxinta... En tiu momento la turnanta fluo de la ventego la trian fojon enpenetris la salonon kaj estingis la ceterajn kandelojn -- la salono tute mallumigxis.

La uragano furiozas kun cxiam kreskanta furiozeco -- sole la flamoj periode lumigas la salonon. En tiuj momentoj cxio eklumigita de la fulmoj havas aspekton preskaux terurigan. Frosta fluo de la ventego turnas sin en la salono kaj movigas la rubandojn kaj la florkronojn -- sole la fratino Magdaleno staras senmove.

Subite forte ekfulmis kaj tuj poste sekvis la surdiganta ektondro.

La fratino Magdaleno rekonsciigxis el la agonia rigideco. En la momento de l' blindiganta ekfulmo sxajnis al sxi, kvazaux la kadavro estus duone levigxinta en la czerko...

La monahxino dolore ekgxemis kaj preninte la kapon per la ambaux manoj sxi cedis sxancelirante de la czerko.

Tuj poste denove falis al sxi la manoj -- sxi staras firme, sed ia neesprimebla timemo kunpremis sxian animon. Malvarma sxvito aperis sur la frunto kaj la vangoj de la bedauxrinda monahxino -- sxia tuta korpo tremas -- sed sxiaj piedoj estas kvazaux alforgxitaj.

Jen ekstere trakuris nova fulmo kaj denove sxajnas al la monahxino, kvazaux la kadavro estus levigxanta.

Tiun cxi fojon sxi ekkriis kaj kuragxigxinte penas forkuri kun la strecxado de cxiuj fortoj.

Sxanceligxante en la mallumo sxi fine sukcesis atingi la pordon; sed la pordo estas sxlosita.

Sxi pugnobatas gxin; sxi krias, petege krias -- vane! Timo kaj teruro skuas sxian korpon; ekkrioj sole eligxas stertore el sxia ondixanta brusto --

Jen nova fulmo -- al la monahxino sxajnas, kvazaux la kadavro estus tute levigxinta en la czerko.

Kun la korsxiranta ekkrio sxi kuras al la fenestroj; sed faletinte en la tuta mallumo sxi kapbatis la muron kaj falis sur la plankon --

Ankoraux la tutan horon furiozis la uragano. La fulmoj terurige lumigadis la funebran salonon, la frosta vento turnis sin cxirkaux la czerko kaj cxirkauxblovadis la febre rugxigitajn vangojn de l' sveninta monahxino...

La fratino Magdaleno restis sen konscio -- sxi restis sveninta dum kelke da horoj.

Nur matene, kiam la uragano jam longe antauxe cxesis furiozi, kiam la ventego silentigxis kaj cxesis la pluvo, nur kiam la suno jam longe estis levigxinta super la horizonto -- la monahxino rekonsciigxis.

Sxi rekonsciigxis gxustatempe.

En la antauxcxambro estis auxdataj pasoj kaj vocxoj...

Pene, kun la strecxado de cxiuj restintaj fortoj trenis sin la fratino Magdaleno al la pregxbenketo --

Kaj kiam pli poste tiuj samaj virinoj, kiujn sxi estis vidinta vespere, mallauxte malfermis la pordon kaj sxteleniris, ili vidis la monahxinon genui kiel vespere...

Sed kiam sxi fine levigxis por foriri en la monahxejon, sxi eksxanceligxis kaj falis... Oni devis venigi la veturilon --

Kiom sxi estis suferinta, neniu sciigxis, neniu ecx supozis --

MODERNA MAGDALENO.

Rimarko: En la rakonto »Moderna Magdaleno« mi uzis cxie la pronomon »ci«, kie gxin uzis la auxtoro, por ke la traduko perfekte konsentu kun la originalo.

Kelke da scenoj el la silenta angulo de l' arbaro.

Minace kiel la neniigata pasio mallevigxas la peza auxgusta vespero super la arbaroricxa, monta pejzagxo en Sumava.[6]

La firmamento jam preskaux la tutan horon estas kovrata de la pezaj, malbonportantaj nuboj, el kiuj tuj post la subiro de la suno elsaltadis senbrilaj fulmoj, akompanataj de la murmuranta tondrado.

Estas nenia dubo, ke plej baldaux falos sur la jam tute mallumigxintan valon unu el tiuj dauxraj uraganoj, kiuj iafoje furiozas la tutan nokton...

El la fenestroj de la cxasdomo la sole logxata konstruajxo en la tuta cxirkauxajxo vibras tra la vespera mallumo ia flaveta lumo, lumiganta la cxambro originalan kaj interesan.

Gxi estas kvarangula kaj vasta cxambro kun ligna plafono, dividita parte per la breta muro en du partojn.

La malantauxo -- la agrabla angulo kun du fenestroj plenaj de floroj -- estas la dormocxambro kaj de l' antauxo gxi estas dividita per la nigrobrunaj, duone disigitaj pordokurtenoj.

Unuavide oni ekkonas, ke cxi tie regis ankoraux antaux nelonge la zorgema mano de l' amanta, belgusta virino. La meblaro estas simpla, sed cxie oni povas vidi multe da elegantaj ornamajxoj kaj la virinaj bagateloj.

Malgraux la videbla malordo, laux cxio kauxzita de la longa forestado de la mastrino kaj de tiutempa mastrumado de l' viroj ne tre ordemaj, la agrabla malantauxo posedas ian allogantan fresxecon, ekstreme kontrastanta la malgxojan, malnovmodan antauxon.

Sur la konvenaj kaj nekonvenaj lokoj de la muroj estas pendigitaj cervaj kornoj, pafiloj, cxasponardoj kaj diversaj cxasiloj.

En la angulo dekstre staras granda kahela forno; antauxe estas pordo kondukanta al la koridoro, el kiu la forno estas hejtata kaj el kiu oni iras per la sxtuparo en la unuan etagxon aux tra la cxefa pordo en la korton, cxirkauxatan de l' alta stangobarilo.

Sur la muro inter la forno kaj la nomita pordo pendas ligna horlogxo kun la kukolo. Apud la horlogxo en la direkto al la pordo oni vidas grandan portreton de juna viro kun melankolia mieno, vestita kiel arbaristo. Sub la portreto pendas orita kadro kun la fotografajxo de juna sinjorino en baltualetoj; kaj sub gxi -- revolvero.

En la muro kontraux la portretoj estas granda fenestro de bizara formo.

Kiam ajn ekfulmas pli forte, oni vidas tra tiu cxi fenestro la lumigitan korton kaj malproksiman nebulan silueton de tri krucoj starantaj sur nealta roko, al kiu kondukas tordolinia vojeto kaj kiu supreniras gxin gxis la krucoj.

Antaux la fenestro staras negranda tablo kaj, tute antauxe -- kontraux la jam nomita pordo -- troviĝas ankoraux alia pordo, kondukanta al la korto. Proksime staras segxo, sur kiu estas jxetita malnova cxevaltuko.

Krom du sxrankoj kun libroj lauxlonge la muro maldekstre kaj alia necesa meblaro estas meze de l' unua cxambro granda tablo el kverka ligno kun krucitaj piedoj -- apud la tablo staras apogsegxo, en kiu jxus sidas viro en arbarista vesto kun la kapo apogita sur la ambaux manoj, kaj kelke da ordinaraĵ segxo.

Sur la tablo brulas granda petrola lampo kaj apud gxi kusxas ia malfermita libro.

Cxio estas simpla, malnovmoda kaj malafabla kiel en la logxejoj de maljunaj frauxloj aux pli agxaj vidvoj, al kiuj la cxarmo de la proksima cxirkauxajxo, en kiu ili malofte pasxigas la tempon, estas tute seninteresa.

Malgraux tio oni povas ankaux cxi tie ekvidi aldonojn renovigantaj la iaman virinan mastrumadon.

En la momento, kiam ni enkondukas la leganton en la cxambron, oni povas vidi ankoraux unu diferencon de l' kutimaj cirkonstancoj.

En la malantauxa cxambro duone post la paravento oni vidas infanan liton, kiu estas sxovita tiamaniere de la muro, ke gxi ne estas vidata de la pordo kondukanta al la korto. Apud la lito staras tablo kaj sur gxi botelo da akvo kaj malgrandaj teleroj, pokalo kaj kulero.

La nokta trankvilo estas interrompata en la cxambro sole de l' unutona iro de la horlogxo kaj periode de la mugxo de l' vento, kiu iafoje modere tintigas la fenestrojn. Ekstere fulmas ankoraux post longaj pauxzoj, kaj sole la murmuranta tondrado estas cxiam pli klara.

La viro en la apogsegxo apud la tablo sidas senmove kiel statuo.

Nur kiam la horlogxo ekkrakis kaj la kukolo kantis la dekan, li levis la kapon kaj rigardinte dormeme cxirkaux si, fiksas la rigardon sur la horlogxon.

"Kio estas?" deglitis malafable de liaj lipoj; sed tuj poste, kvazaux li estus tute rekonsciigxinta, li diris silente, preskaux dolore:

"Ah, tiel! Post la sendorme pasigita nokto venkis min la laceco. Mi ekdormis..."

Turninte poste la kapon al la infana lito en la malantauxo li levigxis singarde kaj senbrue.

Li estas viro cxirkaux sesdekjara de l' alta, ostoforta talio, nuba mieno, sunbrunigita vizagxo, kovrita de grizigxinta, antauxe nigra plenbarbo kaj kun iom malafablaj, sed bonanimaj trajtoj.

La sola rektigxo malkovris, ke li posedas ankoraux plenan forton de l' viro, ke li estas pasiema kaj ne estas bone inciti lin aux liajn pasiojn. La rekteco, kuragxo kaj kategorieco vidigxas en cxiu trajto de la vizagxo, kies brilaj nigraj okuloj sub la grizigxintaj brovoj sxajnas preskaux piki.

Levigxinte li staris momenton, poste sur la pintoj kaj plej singarde li sxteliris al la infanlito en la malantauxon.

Momenton li fikse rigardis la liton, vidigante doloran eksciton, poste same singarde sxtelforiris en la antauxon, kie li haltis.

"Bedauxrinda infano!" li ekgxemis kun la dolora rezignacio. "Ci suferas -- ci suferas -- sen la propra kulpo..."

"Ah, Dio, Dio!" li ekplendis, silentinte momenton, en la tono de l' kompata riprocxo. "Kial -- suferas tiu bedauxrinda kreitajxo tiel nemezureble? Kial? Al kiu kaj kiamaniere gxi faris ion malbonan?... Ankoraux antaughieraux gxi kuradis kaj petoladis, fresxa kiel cervino, gaja kaj plena de vivo... Kaj hodiaux gxi kusxas la tutan tagon kvazaux duonmortinta -- kaj sole la perioda sufoka tusado vekas gxin el la agonia duonkonscio..."

Jen eksonis la stertora ektuso de la lito el la malantauxo kaj tuj poste timeme ekkriis la siblanta infana vocxo:

"Mami -- mami!"[7]

"Denove gxi vokas la patrinon!" ekpensis la viro en la antauxo kaj turninte sin kun rapida servemo alpasxis al la lito, de kiu levigxis al li du infanaj manoj kaj la infana vocxo siblante balbutis:

"Avcxjo, avcxjo! Kie estas mami?"

Sed la viro, alparolita tiel simple kaj tamen insiste ne respondis rekte tiun demandon.

Laux cxio el diversaj motivoj li penis turni la pensojn de l' malsana infano al aliaj objektoj. Li komencis gxin amplene kaj iafoje ecx infane dorloti, parolante parte al la infano, parte -- esplorante dume gxian staton -- al si:

"Ci ne dormas, karuleto? Mi pensis, ke ci dormas kiel zizeleto[8] Kaj ci kontrauxe rigardas kiel strigeto."

Cxe tiuj vortoj li klinigxis al la infano.

"Kaj cxu io doloras cin -- cxu doloras? Kaj kie, karuleto, kie? Cxu sub la mentoneto -- en la gorgxeto, kiel ci montras? Ah, gxi estas pasonta, karuleto -- ci vidos!..."

Poste palpante la frunton de l' infano, la vangojn kaj la korpon, li dauxrigis en tiu sama tono:

"Ci havas ja la frunteton tute malvarman -- kaj ankaux la vangetojn kaj la tutan korpeton!"

Cxe tiuj vortoj trakuris lian animon la esperplena penso, ke la infano, ne havante la febron -- pri kiu li konjektis, ke gxi akompanas cxiun gravan kaj dangxeran malsanon -- tamen ne estas malsana tiel grave kaj senespere, kiel sxajnas.

"Kaj cxu ci deziras ion, karuleto -- nenion? Cxu ci volas trinki -- ne?... Almenaux mi ordigos al ci la kuseneton sub la kapeto. Ci kusxas ja cxi tie kiel perfekta friponeto. La litkovrilo estas dejxetita -- kunvolvita..."

Ordigante al la infano la kuseneton kaj la kovrilon, kun eldevigita petolemo li aldonis:

"Cxi tie estis kiel en la vulpejo... Tiel, tiel! Nun ci kusxos denove kiel princido -- cxu ne?... Nu, ci vidas -- mi ankaux scias fari -- cxion, cxion... Kaj nun ci ne tusas tiel konvulsie, kiel matene kaj la tutan posttagmezon. Kredeble tio estas bona signo. Lulu vin denove angxeleto, por ke la dolcxa dormo cin refresxigu, refortigu, resanigu..."

En tiu momento li ekvidis, ke la infano fermis la okulojn kaj opiniante, ke gxi jam estas dormanta, li rektigxis.

Momenton kun dolora rezignacio li rigardis la infanon, kaj poste sxtelirante de la lito kaj medite konsiderante li diris mallauxte:

"Cxu fine tio estas sveno, antauxiranta la finan agonion?"

Tiu penso haltigis lin.

Volante konvinkigxi li elpasis ekstreme brue; sed la infano ne auxdas kaj ne vekigxas, simile kiel gxi ne vekigxis la tutan vesperon dum kia ajn alia bruo.

Li bruigis poste la segxon kaj kelkafoje piedbatis, fikse rigardante la infanon; sed en la vizagxo de l' infano ne ekstremis ecx unu muskolo.

"Do tamen -- la svenoj?... Ah, Dio, Dio!" li dolore ekgxemis, poste sengxene elpasis kaj trairinte lauxlargxe la cxambron rigardis la korton tra la fenestro.

Post momento li sin turnis.

Lia rigardo fiksas hazarde sur la portreto de l' melankolia juna viro sur la kontraŭa muro kaj lia vizaĝo vidigis maldolcxon,. Kiam laŭ la kutimo de l' homojzuloj li komencis, duonlaŭte kaj fragmente paroli al la bildo:

"Nu, jen ci vidas, knabo, jen ci vidas!... Preskaŭ mi gxojas en tiuj maldolcxaj momentoj, cxar ci ne estas atestanto de cxio cxi -- cxar ci ne vidas cian infanon suferi kaj eble jam morti!

Kaj kiel severe, kiel riprocxe ci rigardas min -- kvazaŭ ci volus diri, ke mi -- cia patro estas kulpa je cia tuta doloro kaj malfelicxo!...

Vere -- mi devis alie eduki cin, ol kiel mi cin edukis! Mi faris eraron, cxar mi allasis, ke ci pasigu cian tutan vivon en la arbara solejo, ekskluzive en la societo de l' maljunigxanta patro.

Mi devis, laŭbezone devige aux perforte, se ecx por iom da tempo, forpeli cin en la mondon, por ke ci ekkonu la homan hipokritecon kaj spite la gxusteco de cia auxtopcio pri la mondo ne estu tiel mola, tiel sentema...

Jes, jes -- mi devis doni al ci okazon rigardi pli profunde en la vivoturnon, en la homajn korojn!... Mi faris eraron, cxar mi ne devigis cin, ke ci akiru spertojn pri la gento virina, ke ci ekkonu, ke nenio estas tiel sxangxema, nenio tiel perfida, kiel la koro de l' virino!...

Se estus tiel okazinta, certe tio, kio cin trafis, ne surprizus cin -- kaj ne enpremus al ci la mortigan ilon en la manon...

Pardonu, knabo, pardonu al la pentofaranta patro la gravan, nepardoneblan kulpon -- gxuste eraron! Gxin ne kauxzis la malbona volo, sed la patra -- eble ankau infana amo, kiu ne volis kaj ne povis malhelpi kian ajn cian emon. Mi edukis cin viro -- en la plena senco de l' vorto -- viro sxatanta honoron, viro, kies honoro ne estis hximero...

Kaj ke la senmezura animdoloro faligis cin antauxtempe en la tombon, ke la trompita amo, la abomena perfido de l' malfidela edzino... Ne, ne! Laŭ cia karaktero ci ne povis fari alimaniere. Estante en cia situacio mi sendube farus tion saman. Unu premo de risorto de l' revolvero -- kaj en la momento la netolerebla sufero estus finita..."

Post tiuj cxi vortoj li ekrigardis timeme la armilojn pendigitajn sur la muro. Poste li aliris al la muro, deprenis la revolveron, pendantan sub la fotografajxo de l' sinjorino en la orita kadro kaj momenton rigardis gxin kvazaŭ relikvon.

Lia vizaĝo vidigas mienon cxiam pli doloran. Subite li sin turnis kaj rigardinte al la lito en la malantaŭo li diris mallauxte kaj mole:

"Ah -- la infano -- infano!..."

Alpasxinte kun la revolvero en mano al la tablo, li metis gxin sur la tablon -- kaj kvazaŭ li estus nun rememoriginta sin pri la grava afero, li ekmurmuris:

"Sed kion faras la kuracisto? Kial li ne venas? La deka jam pasis kaj la kuracisto ne estas ankoraŭ tie cxi..."

Sur lia dolore kuntirigxinta vizaĝo aperis turmenta nedecideco.

Fine li decidis.

Rapide li alpasxis al la pordo dekstre, malfermis gxin kaj enirinte la malluman koridoron ekfajfis per la fingroj, Reveninte poste en la cxambron li auxskultis tra la duone malfermita pordo de l' koridoro.

Post la momento, vidigante malpaciencon, li ektiris forte du fojojn la tenilon de l' sonorilo apud la pordo kaj cedinte kelke da pasxoj li denove auxskultis.

En la koridoro eksonis malagrabra sono de lada sonorilo. Tuj poste estis auxdataj pasxoj de l' nudaj piedoj, malsuprenirantaj la sxtuparon en la koridoron.

Post kelke da sekundoj aperis antaux la pordo en la koridoro cxirkauxe deksesjara knabacxo kun la fizionomio, rememoriganta pri la bonkoraj idiotoj. Li havis sole cxemizon kaj pantalonon pendantan sur unu sxelko kaj liaj nudaj piedoj levigxadis unu post la alia, kvazaux li starus sur la brulanta karbo.

"Ci dormacxis, Kicxjo!"[9] brue bonvenis la maljuna viro alvokinta lin.

"Ne -- ne -- mi ne dormacxis!" senkulpigas sin la alparolito, penante kovri sian dormemon. "Mi kusxis sole..."

Kaj kun flatema servemo li aldonis:

"Cxu vi ordonas ion, sinjoro patro?"[10]

"Mi ordonis ja, ke ci ne kusxigxu antaux la alveno kaj foriro de l' kuracisto," intermetis severe la »sinjoro patro«, sed tuj li demandis en la tono pli modera:

"Kion diris sinjoro doktoro, kiam li alveturos?"

Duone dormanta Kicxjo, ne povante tuj rememorigi sin pri tio, balbutis rememoreme:

"Kion diris sinjoro doktoro, sinjoro patro?"

"Nu, eniru!" invitas lin la sinjoro patro.

Kicxjo lamante timeme eniris kaj malferminte post si la pordon haltis malkuragxe antaux gxi.

"Kion diris sinjoro doktoro -- vi diras, sinjoro patro?" ripetis palpebrumante la sxtipforma kaj gxibigxinta knabacxo, kies inflamitaj palpebroj ankoraux duone fermigxadis, kaj poste aldonis decide:

"Mi ne scias. Mi ne estis ja en la urbo por la sinjoro doktoro..."

"Ah, mi scias, mi scias!" intermetis malpacience la sinjoro patro. "Sed ci cxeestis, kiam sinjoro Floriano revenis posttagmeze el la urbo kaj rakontis, kiel li sukcesis cxe la kuracisto. Mi volas scii, cxu li diris, ke la kuracisto alveturos je la deka aux je la dekunua?"

"Je la deka, sinjoro patro!" gxoje diris Kicxjo, ke li povas servi iom la kolerantan sinjoron patron. "Li diris, ke plej poste cxirkaux la deka li estos cxe ni..."

"Sed la deka jam pasis!" rimarkigis la sinjoro patro.

Kicxjo, rigardinte laux la ekzemplo de l' sinjoro patro, sed preskaux idiote, la horlogxon, dauxrigis:

"Sinjoro Floriano diris, ke la sinjoro doktoro povas forveturi el la urbo je la kvina posttagmeze. Kaj cxar oni bezonas kvin horojn por atingi nin per la veturilo, do je la deka tute certe..."

"Mi scias, mi scias!" intermetis malpacience la sinjoro patro. "Kaj mi sendis jam antaux duonhoro la sinjoron Florianon sur la senarban deklivon al la tri krucoj, por ke li rigardu, cxu la doktoro jam alveturas. Sed la sinjoro Floriano longe ne revenas. Kaj tial," li aldonis en la kategoria tono, "iru por vidi, kion li faras?"

"Mi?" ekbalbutis Kicxjo vidigante subitan konsternigxon.

"Nu, kiu alia?" rimarkigis bonanime la sinjoro patro. "Mi ne povas ja foriri de la infano. Kaj krom ni du estas neni en la domo."

"Mi -- mi -- sinjoro patro --?" ekbalbutis Kicxjo denove, kaj poste pli kuragxe aldonis: "Mi ne povas..."

"Kial ci ne povas?"

"Mi, mi, mi ne vidas malproksimen..." senkulpigis sin Kicxjo mallerte.

"Ne estas bezone, ke ci vidu. Sinjoro Floriano havas falkajn okulojn, kaj de la tri krucoj, kiam ekfulmas, oni vidas sur la sxoseo en la malproksimon je unu horo. Li jam diros al ci..."

"Sed mi -- mi, sinjoro patro..." komencis Kicxjo en la tono cxiam pli timema kaj kunmetinte la manojn li finis konsternite:

"Pro Dio mi petas vin -- ne sendu min tien!"

"Al la diabloj, knabo, kio okazas kun ci?" kriis la sinjoro patro kun la kolera ekmiro. "Cxu ci frenezigxis?"

Kaj kun severa kategorieco li ordonis:

"En la momento estu post la pordo!"

"Pro la kompato de Dio, sinjoro patro," dolore ekgxemis Kicxjo, falinte sur la genuojn antaux li, "ne sendu min! Mi -- mi -- timas."

"Malsagxulo," respondis kolere la sinjoro patro. "Dum kvin jaroj li trakuras tage kaj nokte la arbarojn, cxirkaux la exasdomo kaj nun subite li timas kuri al la tri krucoj al la sinjoro Floriano!... Levigxu! Kaj -- kuru! Aux mi cin..."

Kaj dume li etendis la manon, kvazaux li volus devigi icxjon per Kla vangofrapo.

Morte timigita Kicxjo provas levigxi; sed lia konsternigxo estas tiel forta, ke li tuj denove falas sur la genuojn kaj kun la mieno kaj gestoj de l' turmentito li balbutas:

"Pro la kompato de Dio -- sinjoro patro -- mi -- mi timas..."

"Kion?" intermetis la sinjoro patro, mallauxtigante senvole la ridon, "Cxu eble proksimigxas la uragano? Ankoraux ne falis ecx unu guto. Kaj antaux ol komencigxos pluveti aux ventegi -- ci estos denove hejme. Aux cxu ci timas fulmon -- tondron?"

"Ne, ne! Tion mi ne timas..." respondas Kicxjo pli memkonscie.

"Kion do? Parolu!"

"Mi -- mi ne povas!" sonas la tremeganta respondo. "Kiel? Cxu ci ne povas paroli?"

"Jes!" certigas Kicxjo. "Mi ne povas paroli -- mi ne devas..."

"Ci ne devas paroli? Kial ci ne devas?"

"Vi mem, sinjoro patro, malpermesis tion al mi...", respondis nun Kicxjo malpli konsternita.

"Ah, tiu sensencajxo?" deglitis al la sinjoro patro de la lipoj, kiu jxus rememorigis sin, ke oni jam unufoje parolis pri tio.

"Oh! sinjoro patro, tio ne estis sensencajxo!" oponis Kicxjo. "La unuan fojon -- eble... Sed mi -- mi..."

Jen li haltis por la momento kaj poste aldonis decide:

"Antaux mi la nigra sinjorino aperis jam tri fojojn!"

"Ne balbutu!" ekkriis la sinjoro patro interrompante lin.

"Ne, ne, sinjoro patro!" jxuris Kicxjo. "La vivanta Dio en la cxielo min vidas kaj auxdas, ke..."

"Estas jam suficxe!" ekriis la sinjoro patro kaj akre ordonis: "Levigxu!"

Kicxjo obeis malkuragxe kaj timeme cxirkauxrigardis.

"Kaj parolu!" ordonas plie la sinjoro patro.

"Kiel mi volis al vi, sinjoro patro," komencis malrapide Kicxjo, "jam antauxhieraux rakonti..."

"Kaj mi interrompis cin post la unuaj vortoj, ke ci ne parolacxu!" intermetis la sinjoro patro.

"Mi eliris," dauxrigis Kicxjo cxiam pli kuragxe, "antauxvespere kun malgranda Emacxjo[11] -- kiam li estis ankoraux sana kiel fisxo -- al la kaplo apud la fonto, post la unua senarbajxo..."

"Kaj tie vi petolis, cxu ne vere?"

"Jes, sinjoro patro, ni petolis!" konfesis sincere Kicxjo.

"Mi faris tiel (dume li montris per gestoj, ke li estis cxevalo kaj Emacxjo la rajdanto) kaj -- poste ni kaptadis papilietojn por li..."

"Kaj Emacxjo kuradis kun ci!" intermetis la sinjoro patro en la tono de l' maldolcxa riprocxo.

"Ho ne, sinjoro patro!" certigas Kicxjo. "Emacxjo ne kuris. Li sidis en la herbo antaux la kaplo kiel kokideto kaj sekvis min sole per sia rigardo, kiel mi kaptas la papiliojn. Sed li rigardis iel malgaje -- eble cxi tiel (dume Kicxjo mallevis la kapon kaj imitis la malgajan mienon de l' fizionomio de Emacxjo) -- ke mi kompatis lin... La papilietoj ne gxojigis lin kiel alifoje, gxis mi kaptis al li la papilion kun la mortkapo... Kaj kiam mi montras gxin al Emacxjo, Emacxjo gxoje eksaltis... Sed jen -- mi ne scias, kiel kaj kial -- li montris per la maneto malantauxen... Kiam mi turnis min -- hu! frostro trakuris mian dorson kaj la papilio elglitis al mi el la mano... En la densajxo post la senarbajxo -- proksimume du cent pasxojn de ni -- staris nigra sinjorino kaj cxi

tiel (dume li imitis la misterajn signojn) sxi vokis nin per la signoj. Sed en tiu cxi momento en nia cxasdomo komencis la hundoj boji, kaj la nigra sinjorino malaperis..."

"Sed cxi tion ci volis rakonti al mi jam antauxhieraux!" rimarkigis la sinjoro patro, kiu auxskultis pacience.

"Sed vi, sinjoro patro, malafable krie interrompis min, ke mi havis halucinacion -- aux ke la sentoj min trompis -- aux kio do... Kiam mi poste la samon rakontis al sinjoro Floriano, li mokis min. Li diris, ke tio estis neniu nigra sinjorino, sed iu virinacxo kolektanta sekajn branxojn aux fungojn aux fragojn... Sed tio ne povas esti! En la cxirkauxajxo de nia cxasdomo mi neniam vidis iun virinacxon... Kiam mi diris tion al sinjoro Floriano, li rediris, ke mi povas konvinkigxi, Li diris, ke -- ironte denove en la arbaron -- mi prenu kun mi iun hundon..."

"Kaj cxu ci konvinkigxis?" intermetis la sinjoro patro preskaux scivole.

"Jes, mi konvinkigxis, mi konvinkigxis!" certigis la knabacxo kun la mistera teruro.

"Kaj kiamaniere -- mi petas cin?" demandis sarkasme la sinjoro patro.

"Cxi tiel, sinjoro patro!" ekparolis Kicxjo pli kuragxe. "Hieraux vespere, kiam vi sendis min al la vulpkavo, mi fajfe alvokis Dianon. Kaj ni kuradis tra la arbaro. Sed jen subite, mi ne scias kiamaniere, aperis la nigra sinjorino la duan fojon antaux mi... Kaj denove la frosto trakuris mian dorson -- mi tremis, kvazaux mi havus febron. Sed tamen mi jam ne ektimis tiel, kiel antauxhieraux kaj mi instigis Dianon kontraux la nigra sinjorino..."

"Nu -- kaj Diano?"

"Gxi ekbojis kaj kvazaux furioza kuris al la densajxo... Sed antaux ol gxi atingis la lokon, kie staris la nigra sinjorino kaj vokis min per la signoj, la nigra sinjorino denove malaperis..."

"Sed Diano? Kion faris Diano, kiam malaperis la nigra sinjorino?" demandis pli scivole la sinjoro patro.

"Vi ecx ne kredus, sinjoro patro!" respondis Kicxjo kun la netrompebla certeco. "De la loko, kie malaperis la nigra sinjorino en la densajxo, mi staris proksimume cent kaj duonon pasxojn kaj mi vidis tute bone tra la arboj kaj la densajxo, ke Diano gxoje saltas kaj kuras cxirkaux io. Post la momento gxi revenis al mi kaj flatis min, kvazaux gxi estus trovinta iun konaton en la arbaro."

"Aux neniun!" rimarkigis la sinjoro patro, kiu kvankam auxskultante atente tamen ne kredis. "Videble ankaux hieraux ci havis halucinacion, kiel antauxhieraux."

"Ho, ne, ne! sinjoro patro -- eterna Dio min auxdas kaj vidas, ke mi parolas veron!" jxuris Kicxjo.

"Ne jxuru!" admonis lin la sinjoro patro. "Malsagxulo, kial ci prenis kun ci en la arbaron la bonan Dianon, kiu sencxese vagas libere kaj bojas preskaux neniun. Kial ci ne sencxenigis la furiozan Neron? Tiu certe ne saltadus gxoje cxirkaux la nekonata persono, se tiu estus efektive en la densajxo."

Sed ecx tiu cxi kontrauxdiro ne embarasigis Kicxjon.

"Eble, eble!" rimarkigis tiu cxi sxanceligxe, sed tuj poste li aldonis decide:

"Sed kredu, sinjoro patro, ke ecx la furioza Nero ne farus malbonon al la nigra sinjorino."

"Cxu efektive?" ekmiris la sinjoro patro ne kredante. "Kial do?"

Tiun cxi fojon Kicxjo ne respondis la demandon rekte, sed iel malrekte, dirante:

"En la pasinta nokto la nigra sinjorino aperis antaux mi la trian fojon."

"Sed laux kio ci jugxas, ke ecx la furioza Nero ne difektus sxin?" insistis la sinjoro patro.

"Nu -- mi ne scias tion!" respondis la demandito, vidigante videblajn embarasojn. "Sed en la pasinta nokto... Eble vi memoras, sinjoro patro, ke hodiaux en la nokto cxuij tri hundoj furioze bojis?... Ili vekis min... Mi levigxis, por rigardi, kio okazas... Kaj kiam mi staras apud la fenestro kaj rigardas la korton -- la luno estis post la nuboj -- mi vidas en la duonlumo, ke sur la tordolinia roka vojeto de la tri krucoj -- sur la senarba deklivo kuras iu ombro... Post la momento sxtelproksimigxis tiu ombro al la posta pordeto en la barilo, kaj mi ekvidis la nigran sinjorinon -- la trian fojon... La frosto trakuris mian dorson. Mi volis ekkrii, sed mi ne povis. Kaj mi staris tiel kvazaux sxtonigxinta kaj rigardis la korton... La bojado de l' hundoj cxesis -- ankaux Nero, kiu antauxe minacis dissxiri la cxenon -- silentigxis... Poste mi vidis, ke la nigra sinjorino sxtelproksimigxis gxis tien cxi -- al tiu cxi fenestro (dume montris Kicxjo la grandan fenestron rigardanta la korton, tra kiu oni povis vidi el la cxambro gxis la tri krucoj sur la senarba deklivo) kaj rigardis internen..."

La sinjoro patro estis konvinkita, ke estas tute neeble, ke fremdulo povu en la nokto sxtelproksimigxi en la korton kaj al la fenestro -- cxar en la korto tute libere kuras du hundoj kaj la tria, plej furioza, estas ligita al la cxeno apud la pordo, tra kiu, laux la rakonto de Kicxjo, la nigra sinjorino eniris la korton. Sed malgraux tio tamen li demandis ankoraux Kicxjon:

"Kaj kion ci vidis plie? Kiel kondutis la nigra sinjorino?"

"Nu -- sxi malaperis," respondis la demandito kun la konvinka certeco, "same, kiel sxi estis aperinta -- kiel ombro..."

Nur post tiu cxi lasta eldiro la sinjoro patro tute konvinkigxis, ke cxi tie estis ia optika trompo; aux ke Kicxjo havis ian halucinacion.

"Jen ci vidas, ci havis ja denove halucinacion!" li rimarkigis bonkore, "aux la hazarda bojado de l' hundoj vekis cin el la profunda dormo kaj en la dormemo sxajnis al ci, kvazaux ci estus vidanta --"

"Ho, ne, ne, sinjoro patro -- eterna Dio vidas kaj auxdas min, ke mi parolas la veron!" intermetis Kicxjo kaj ripetis la certigon: "La nigra sinjorino aperis antaux mi jam trian fojon -- trian fojon --"

"Eh, sensencajxoj!" grimacis la sinjoro patro, kiun jam lacigis la babilado de l' knabacxo pri la optika trompo.

"Sed nun estas nenia helpo!" li aldonis kategorie. "Ci devas iri por vidi, kion faras sinjoro Floriano."

Kicxjo, kiu rekonsciigxis iom dum la interparolo, post tiu cxi ordono denove konsternigxis.

"Pro la kompato de Dio -- sinjoro patro!..." li ekgxemis, kunmetante denove la manojn.

"Timemulo! Rigardu!" diris la sinjoro patro admone kaj preninte la knabacxon je la mano, trenis lin al la fenestro, rigardanta la korton. "Rigardu! Kiam ajn ekfulmas, oni vidas de tie cxi gxis la tri krucoj sur la senarba deklivo. Kaj se ci prenos kun ci la hundon, gxi flarsentos la homon kaj -- se ci volas -- ankaux la nigran sinjorinon je kvin cent pasxoj..."

"Dianon kaj Vulkanon havas sinjoro Floriano!" kontrauxdiris sxanceligxe Kicxjo esperante, ke la sinjoro patro tamen moligxos.

"Sencxenigu Neron!" ordonis la sinjoro patro.

"Ne, ne, sinjoro patro!" ekgxemis konsternita Kicxjo. "Mi -- mi..."

Sed li ne finis la balbuton. Lia natura kaj tamen tiel ridinda timo fine indignis la sinjoron patron.

"Suficxe," li kriis kun tiel kategoria severece, ke estis neeble plu kontrauxstari. "En la momento estu post la pordo!"

Kicxjo, tremante per la tuta korpo kaj vidigante mortan timon, sxteliris timeme al la pordo.

"Kaj tie cxi -- prenu cxi tiun cxevaltukon!" diris la sinjoro patro. "Se pluvegus... Mi pensas, ke jam gutas."

Kicxjo sxtelirante revenis, prenis la cxevaltukon, jxetitan sur la apogilo de la proksima segxo, metis gxin sur la kapon kaj sxtelirinte al la pordo, malfermis gxin kaj klakante per la dentoj eliris en la korton.

Sinjoro patro, kiu nube silentante rigardis la konduton de Kicxjo, aliris al la sojlo de l' malfermita pordo por vidi, kion faras la knabacxo.

Sed pro la tuta mallumo li vidis nenion. Post la momento li ekauxdis la ektinton de la cxeno, poste la gxojan ekbojon kaj fine la furiozan bojadon de granda hundo.

Jugxante laux tio, ke Kicxjo plenumis lian ordonon, li kriis en la mallumon:

"Tiel, Kicxjo, tiel!"

Kiam ekfulmis poste, kaj la sinjoro patro vidis, ke Kicxjo jam foriris kun la hundo, li kriis ankoraux unufoje:

"Kicxjo! Kicxjo! Ne iru sur la vojo por la veturiloj! Iru renkonte al sinjoro Floriano sur la roka vojeto!"

Kaj vidante cxe la plej proksima ekfulmo, ke Kicxjo plenumis ankaux tiun cxi ordonon, li cedis, fermis la pordon kaj enprofundigxinte en la pensojn li aliris al la tablo kaj apogis la manon sur unu gxia ekstremajxo...

* * * * *

La duonridinda sceno, dum kiu la sinjoro patro por kelke da minutoj estis forgesinta la staton de l' aferoj en la domo, preskaux subite cxesis interesi lin.

Momenton li staris sendecide, fikse rigardante la plankon rekte antaux si. Subite, levinte la kapon, li turnis gxin al la horlogxo.

"Kiel limake trenas sin tiu tempo! Cxiu sekundo farigxas minuto!" trakuris en lia cerbo.

En tiu momento ekstere la ventego surde ekbruis, kvazaux de malproksime estus alveturanta veturilo.

La sinjoro patro momenton strecxe auxskultis kaj konvinkigxinte, ke la vento sole ekgxemegis, denove enprofundigxis en la pensojn.

Sur la vizagxo de l' maljuna viro denove aperis la maltrankvila zorgemo.

"Bedauxrinda, bedauxrindega infano!" li diris mallauxte. "Gxi kusxas senmove -- kvazaux gxi dormus trankvile... Kaj dume... Oh, kia pena levigxado de la brusteto kaj kia malfacila, fajfanta spirado!... -- Ah, Dio,

Dio -- preskaux sxajnas al mi, ke gxi kushas jam mortanta -- en ridigeco..."

En tiu momento post la pordo de l' koridoro, el kiu antaux kelka tempo estis sxanceligxe alveninta la dormema Kicxjo, eksonis surda sono, kvazaux iu en la mallumo singarde palpanta homo estus kunpusxigxinta kun io.

La sinjoro patro klinita super la tablo, rektigxis kaj ekrigardis al la nomita pordo.

Sen embarasoj li aliris al la pordo, malfermis gxin kaj demandis en la mallumon:

"Kiu estas cxi tie? Sinjoro Floriano, cxu vi estas cxi tie?"

Anstataux respondo eksonis la pene mallauxtigata ekgxemo el la malluma koridoro.

"Kio okazis? Kial vi malrapidas?" demandis rapide kaj kun la modera ekmiro la sinjoro patro, rekoninte Florianon laux la ekgxemo.

Kaj ne atendente la respondon li alpasxis al la tablo, prenis de gxi la lampon kaj eklumigis la koridoron.

"Kio okazis?" li ekmurmuris surprizite. "Sinjoro Floriano sur la tero?"

Starigante la lampon sur la segxon apud la pordo, li diris mallauxte:

"Atendu, atendu! Mi helpos vin!"

Poste li eniris la koridoron, sed tuj denove revenis en la cxambron; dume el la koridoro eksonis tremeganta malagrabra vira vocxo, akcentiganta pene kelkajn silabojn:

"Ah -- mi dankas, sinjoro patro -- estas jam bone... En la mallumo iel mi sole eksxanceligxis..."

Dume, kiam la sinjoro patro, preninte la lampon de l' segxo apud la pordo starigis gxin denove sur la tablon -- eniris -- gxuste sxanceleniris -- el la koridoro en la cxambron viro cxirkauxe kvardekjara, malgracia, de nesimpatia fizionomio, havanta sur si simplan veston de l' arbara adjunkto.

Lia dekstra vango kaj la ambaux manoj estis sangmakulitaj; la vesto kaj la cxapelo malpurigitaj de la koto, kvazaux ili estus rulintaj en gxi.

Se oni ne vidus laux lia mieno, ke li kasxas doloron per cxiuj fortoj, oni povus jugxi, ke la homo estas tute ebria.

Kiam la viro eniris, ekparolis la sinjoro patro ankoraux duone turnita de li:

"Antaux la momento mi sendis Kicxjon, sinjoro Floriano, al la tri krucoj. Sed dume vi estas jam tie cxi!"

Turninte sin al la alveninto kaj rimarkinte lian bedausrindan situacion, li ekmiregis:

"Pro Dio, kio okazis? Cxu vi..."

"Nenio, tute nenio!" respondis murmurante la sinjoro Floriano, kies maldekstra vango estis turnita al la sinjoro patro. "Sinjoro doktoro -- jam alveturas..."

"Efektive?" rimarkigis kontente la sinjoro patro kaj kun la zorgema ekmiro demandis:

"Sed kio okazis al vi?"

"Nenio, tute nenio, sinjoro arbaristo!" senkulpigas sin Floriano, poste interrompe kaj tremegante li raportas:

"Post kelke da minutoj la sinjoro doktoro estos cxi tie. De la roka balkono -- cxirkaux tri cent pasxojn de la tri krucoj -- mi ekvidis -- tri fojojn, kiam ekfulmis, la proksimigxantan veturilon..."

"Mi dankas vin, sinjoro Floriano! Sed kio okazis al vi?"

"Nenio, tute nenio!" ripetas la demandito, unutone akcentigante kelkajn silabojn, kvazaux por la klara el parolado mankus al li la suficxa nombro da antauxaj dentoj.

Samtempe li volis ekiri; sed li sole eksxanceligxis.

"Vi sxanceliras! Kio okazis al vi?" insistis zorgeme la arbaristo.

"Nenio, tute nenio!" murmuris kun la laciga unutoneco la sinjoro Floriano kaj volis aldoni ion; sed li diris sole kelke da vortoj:

"Sinjoro doktoro sendube..."

Cxe tiuj cxi vortoj li turnis sin al la arbaristo tiamaniere, ke tiu cxi ekvidis lian sangmakulitan vizagxon kaj interrompis lian parolon per la vortoj:

"Vi estas ja ne sole malpurigita de la koto, sed ankaux sangmakulita..."

"Jes, mi estas sangmakulita..." ripetis apatie la sinjoro Floriano, rigardante siajn sangmakulitajn manojn.

"Cxu vi faletis?" demandis komplate la arbaristo.

"Ne, ne!"

"Kio do okazis? Parolu!"

"Mi falis de la roka balkono!" konfesis fine kun la vira honto la sinjoro Floriano.

"Sed tio tamen estas ne klarigebla!" kontrauxdiris la arbaristo. "Dum la momentoj, kiam ekfulmas, estas ekstere preskaux tiel lume, kiel dum la tago. Kaj vi, viro tiel singarda, lerta, kiu ankaux en la tuta mallumo..."

Tiel parolante li proponis per gesto al li la segxon, mem starante.

"Kaj tamen tiel okazis!" ekmurmuris la sinjoro Floriano, sidigxante pene sur la segxon.

"Sed kiel -- kiel tio povis okazi? Klarigu al mi tion!"

"Mi ektimis!" sincere konfesis la sinjoro Floriano.

"Kiel? Vi, viro tiel forta, kuragxa --"

"De l' teruro kaj konsternigxo mi perdis por la momento la konscion!" konfesis la sxajne kuragxa arbara adjunkto.

"De l' teruro kaj konsternigxo?" ekmiris la arbaristo, nekredante la propran auxdsenton.

"Jes, sinjoro patro... Kial mi ne dirus la veron?..."

"Kaj kia estas la kauxzo?" demandis subite la arbaristo kun la akra severecco. "La tuja perdo de l' sentoj -- la teruro kaj la konsternigxo -- cxio tamen devis havi ian kauxzon."

"Kompreneble!" respondis firme la sinjoro Floriano. "La sango rigidigxis cxe tio al mi..."

Poste kvazaux konsiderante, cxu konfesi cxion aux ne li aldonis:

"Antaux mi, sinjoro arbaristo -- kial mi ne dirus tion -- simile kiel antaux Kicxjo -- aperis la nigra sinjorino..."

La efiko de tiuj cxi vortoj estis tiel eksterordinara, ke la arbaristo rigidigxis, kvazaux oni estus komunikinta al li raporton tute neatenditan.

"Cxu ankaux vi, sinjoro Floriano?" li ekriis kun la malafabla severecco kaj maldolcxa riprocxo. "La viro, kiu kun mia mortinta filo dum pli ol dudek jaroj tage kaj nokte trairedis cxiujn cxirkauxajn arbarojn, profundajxojn kaj intermontojn -- cxu ankaux vi kredas tian malsagxan fabelon, kiel la malsagxa Kicxjo?"

Sed ecx tiu cxi akra riprocxo ne detimigis la arbaran adjunkton.

"Mi ne kredas, sinjoro patro!" li respondis serioze kaj en la tono tute konvinka. "Sed estas malfacile ne kredi, kiam la homo per siaj propraj sentoj -- konvinkigxis."

"Kaj cxu vi konvinkigxis?" intermetis grimace la arbaristo. "Kaj kiamaniere, mi petas vin -- kiamaniere?"

"Mi cxion rakontos simple kaj sincere!" komencis la konfeson la sinjoro Floriano. "Kiam starante sur la sxtona balkono mi ekvidis en la malproksimo la alvenantan veturilon, mi volis konvinkigxi ankoraux la trian fojon. Tenante la manplatojn super la okuloj mi fikse rigardis la lokon, kie gxi jxus povus esti, kaj mi atendis la ekfulmon. Post la momento efektive ekfulmis, du fojojn. Unue mi ekvidis la veturilon kaj la alian fojon, hazarde rigardinte al la tri krucoj, mi vidis en la interspaco de du cent pasxoj tute klare, ke apud la meza kruco levigxis nigra staturo de l' virino kaj -- kiu etendis la manojn..."

"Halucinacio, simpla halucinacio!" kontrauxstaras la arbaristo kun la glacia trankvilo. "Cxu vi ne havis hundojn?"

"Mi havis Dianon kaj Vulkanon -- ambaux ligitajn al unu rimeno. Kaj mi konfesas -- la ambaux hundoj jam antaux la momento flarsentis ion..."

"Kaj cxu vi instigis ilin kontraux la teruriga fantomo por konvinkigxi, cxu tio ne estas simpla halucinacio?"

"Mi ne instigis ilin..."

"Nu, jen vi vidas!" intermetis kun la kontentigxo la arbaristo.

Sed la sinjoro Floriano ekskuis la kapon, dirante:

"La hundoj elsxiris sin el mia mano..."

"Nu, kio okazis?"

"Kaj furioze bojante ili kvazaux vetkuris al la tri krucoj..."

"Kaj kio poste?"

"Cxirkauxe regis tuta mallumo!" komencis la sinjoro Floriano konfesi la cxefan kauxzon de sia konsternigxo. "Mi auxdis sole la bruadon de l' vento kaj la bojadon de l' hundoj. Subite la bojado moderigxis kaj post la momento tute cxesis. Kaj kiam poste denove ekfulmis post kelke da sekundoj, mi ekvidis apud la meza kruco duone levigxintan, malluman staturon de l' virino kaj apud sxiaj piedoj sur la ventroj rampantajn ambaux hundojn. Kaj nur en tiu cxi momento tiel atakis min la teruro, ke forgesinte, kie mi staras, senvole mi cedis kaj falis en la densajxon en la profundajxo sub la roko."

"Kaj kion faris la hundoj? Cxu ili restis apud la tri krucoj?" demandis la arbaristo nekredante ankoraux, kiam la sinjoro Floriano finis sian simplan rakonton.

"Kiam post pli longa tempo mi rekonsciigxis," respondis la adjunkto, "mi auxdis ilin vagi cxirkaux mi. Mi ekfajfis -- kaj ambaux alkuris al mi..."

"Kaj cxu vi ne iris poste al la tri krucoj?"

"Mi ecx ne ekpensis pri tio!" konfesis la sinjoro Floriano. "De la teruro mi estis preskaux sen konscio kaj tiel vundita falinte de la roko, ke neniigante la doloron sole kun peno mi atingis la cxasdomon kaj falis ankoraux en la malluma koridoro."

"Nu, tiel, kara sinjoro Floriano!" konvinke kaj bonkore respondis la arbaristo. "Fine ni alvenis felice -- al io sagxa."

"Kion vi pensas, sinjoro patro?"

"Se vi tuj sekvus la ambaux hundojn al la tri krucoj, vi konvinkigxus tute certe, ke tio -- kio sxajnis al vi malluma staturo virina -- estis sole simpla halucinacio. Kion vi pensas?"

Tiuj vortoj estis parolataj kun tiel serioza konvinko, ke fine la sinjoro Floriano mem komencis dubi pri la mistera fantomo.

"Estas eble!" estis cxio, kion li diris en la tono de l' homo duone konvinkita.

"Nu tiel!" diris kontente la arbaristo, kaj poste aldonis zorgeme:

"Sed nun, kara sinjoro Floriano, rapidu lavi vin kaj kusigxu! -- Mi ne bezonas plu viajn servojn. Kicxjo, kiam li ne trafos vin apud la tri krucoj, revenos post la momento kaj faros, kio estos necesa."

La arbaristo preninte de la tablo la lampon, lumigis al li la koridoron kaj post la momento diris al li en la tono de l' bonkora intimeco:

"Se vi bezonos ion, sinjoro Floriano, komuniku tion al mi!"

* * * * *

La arbaristo ferminte la pordon post sia foririnta adjunkto, alproksimigxis sxtelirante al la tablo kaj stariginte sur gxin la lampon, enprofundigxis en la pensojn.

En lia cerbo turnis sin pensoj, kiuj estis en la plej granda rilato kun la alveturo de la kuracisto.

Unue li ekpensis, ke fine proksimigxas la decida momento, kiam li sciigxos pri la malsano de l' infano, cxu gxi estas resanigebla aux ne.

Kaj mirinde.

Antaux la momento li deziris ankoraux, ke la kuracisto estu jam cxi tie kaj diru pri la malsano sian sinceran opinion -- sed nun kiam la kuracisto estas jam sole kelkcenton da pasxoj de la domo, sxajnas al li, la turmentato de la zorgoj, ke alveturas ne la konsolanto, sed la demono, kiu sxangxos la doloran, sed tamen ankoraux esperdonan, kvankam sxajne, malcertecon per unu vorto, per unu gesto en la neniigeblan senesperon.

Dume preskaux senvole li sxteleniris en la malantauxon kaj de la interspaco de kelke da pasxoj rigardis la infanon kuxantan sur la lito kaj kvazaux jam mortantan.

"Sed kial -- kial mi estas tiel alligita al tiu cxi kreitajxo?" li ekpensis. "Kio estas por mi tiu cxi bedausrinda, apenaux kvinjara vermeto kun la malpreciza spirita fizionomio anstataux la matura filo, kiun mi edukis mem, kun kiu mi vivis sub unu tegmento pli longe ol kvardek jarojn, kiu dum tiu longa tempo estis ne sole bonega filo, sed ankaux mia bonega amiko -- kaj super kies sangmakulita kadavro tamen mi ne ellasis ecx unu larmon?..."

Kiel klarigi, ke mia koro ne kunpremigxis ecx unufoje cxe la plej terura katastrofo, kiu povas trafi la patron; ke mi staris kun la nuba obstino kaj la maldolcxo dolora rezignacio apud la kadavro de mia filo kaj apud lia tombo, kaj kontrauxe ke cxe la simpla ekpenso pri la suferanta nepo sxajnas al mi, kvazaux jam jam la larmo enigxas en mian okulon?..."

Li turnis sin rapide de la lito kaj sxtelirante denove al la tablo en la antauxo li meditis:

"Sed tiaj estas preskaux cxuij homoj," li ekpensis. "Nian spiritan staton aux la humoron ni scias kompreni almenaux malklare, sed la cxefa kaj propra kauxzo tamen restas por ni enigmo... Sen la bonega filo, kun kiu dum longaj tempoj mi kune gxuis cxuijn plezurojn kaj dolorojn de la vivo, mi vivas kaj povas vivi, kvankam en la rememoroj plej doloraj. Sed se la kruda sorto forrabus al mi tiun cxi lastan kreitajxeton, vere -- mi ne scias..."

En tiu momento li estis interrompita en siaj meditadoj.

Ekstere, aux en la korto aux antaux la korto, eksonis ekkrio, kvazaux iu terurigite kaj konsternite krius helpon.

La arbaristo strecxe auxskultis kaj kiam post kelke da sekundoj la ekkrio ripetigxis, li ekpensis, ke eble Kicxjo krias.

Rapide li alpasxis al la fenestro kaj rigardis la mallumon.

Kaj ankaux kiam ekfulmis post ne longe, li rimarkis neniajn postesignojn de Kicxjo.

Sed jen subite malfermigxis la pordo, kaj en la cxambron enkuris Kicxjo -- kun la malseka cxevaltuko sur la kapo kaj la mieno de nesuperebla teruro.

Tremante per la tuta korpo li rigardis cxirkaux si.

"Kio estas?" alparolis lin trankvile kaj kun la akra akcento la arbaristo.

"Pro la kompato de Dio, sinjoro patro -- sinjoro patro..." tremante parolis Kicxjo; sed li tuj haltis vidigante

mortan timemon.

"Kio okazis?" demandis pli severe la arbaristo, proksimigxinte je kelke da pasxoj al la knabacxo.

"Ah, sinjoro patro --" balbutis Kicxjo tremante, "apud la tri krucoj -- mi -- mi -- bedauxrinda Nero -- oh!"

Post cxi tiuj vortoj li falis kvazaux senkonscie teren; sed tuj poste li denove levigxis kaj rigide rigardis tra la pordo, kiun li ne estis ferminta, en la mallumon.

En tiu momento ekfulmis kaj samtempe de malproksime estis auxdata la ekbojo de l' hundo.

"Nero estas proksimume cent pasxojn de la cxasdomo. Mi rekonas gxin laux la ekbojo!" rimarkigis la arbaristo. "Kion ci do balbutas?"

Kaj imperative li aldonis:

"Almenaux fermu la pordon!"

"Fermu -- fermu!" balbutis Kicxjo, klakante per la dentoj kaj cxirkauxrigardante, kvazaux li ne estus kompreninta.

La arbaristo alpasxis mem al la pordo kaj kolere ferminte gxin ekrigardis kun la nuba severeco Kicxjon, kiu etendante la manojn balbutis ian sensencajxon.

Poste svinginte kolere la manon, mallauxtigite sed kategorie li ordonis:

"Nun parolu! Aux --"

Kicxjo cedis kaj eligis la okulojn.

"Cxu denove -- la nigra sinjorino?" moke rimarkigis la arbaristo.

Kicxjo -- klakante per la dentoj -- senparole jesis per la kapo; kaj poste pli kompreneble komencis:

"Oh, sinjoro patro -- se vi estus -- vidinta..."

"Nu, kion?"

"Kiam mi estis proksimume cent pasxojn de la tri krucoj," dauxrigis Kicxjo, "ekfulmis neatendite kaj -- la nigra sinjorino aperis -- jxus apud la meza kruco --"

"Kaj kion faris Nero?" demandis insiste la arbaristo. "Per kelkaj saltoj gxi atingis la nigran sinjorinon kaj komencis flati sxin" -- raportis Kicxjo kaj tremante aldonis

"Oh, sinjoro patro -- se vi estus -- vidinta..."

"Kaj cxu ci forkuris?" ekridis la arbaristo.

Kicxjo jesis sincere kaj senembarase, sed poste kun la mieno de l' konsternigxo aldonis:

"Kaj kiam mi min turnis preskaux apud la cxasdomo, mi vidis, ke la nigra sinjorino iras sur la vojeto post mi..."

"Cxu vi frenezigxis ambaux? Ci kaj la sinjoro Floriano --" rimarkigis kolere la arbaristo.

"Cxu sinjoro Floriano -- ankaux --?" demandis Kicxjo mirigite.

En tiu momento estis auxdata de ekstere la malklara bruo de l' proksimigxanta veturilo, kio igis la arbariston fari la konforman ordonon.

"Estas jam suficxe da balbuto. Nun iru kaj zorgu pri la hundoj; por ke ili ne boju, kiam la kuracisto enveturos en la korton --."

Kicxjo denove vidigante la konsternigxon haltis kvazaux konfuzita.

"En la momento estu post la pordo!" komandis la arbaristo kun plej granda severecco, sed tuj aldonis pli modere:

"La pordon lasu malfermita!"

Nur poste Kicxjo malrapide obeis kaj malaperis en la mallumo en la korto.

La arbaristo poste alpasxis al la sojlo de l' malfermita pordo kaj rigardante la mallumon li demandis:

"Nu, kio? Cxu estas iu tie cxi?"

"Nenie -- neniu!" respondis Kicxjo per timigita vocxo el la mallumo.

"Nu, ci vidas -- ke tio estis denove simpla halucinacio!" trankviligis Kicxjon la arbaristo. "Cxu ci ne auxdas, ke Nero vagas ie apud la pordo?"

Kicxjo ekfajfis, kaj poste estis auxdataj la kurado kaj la tintado de l' cxeno.

"Sed nek fermu, nek alligu Neron. Restu kun gxi, gxis kiam la sinjoro doktoro estos enirinta en la cxambron. Poste lasu Neron vagi denove libere kaj revenu cxi tien -- cxu ci komprenas?"

"Mi komprenas, sinjoro patro!" respondis Kicxjo duonlauxte, okupante sin ekstere per Nero.

Preskaux en la sama momento silentigxis ankaux la malklara bruo de l' alveturanta veturilo. Laux cxio la avizita kalesxo kun la kuracisto enveturis en la korton kaj haltis...

* * * * *

La arbaristo ne ferminte la pordon, kondukantan al la korto, aliris al la tablo, prenis la lampon kaj rapide foriris en la koridoron renkonte al la kuracisto.

Post kelke da sekundoj en la koridoro aperis la kuracisto, akompanata de la kocxero en malseka mantelo.

"Bonan vesperon, sinjoro arbaristo -- se mi memoras, sinjoro Podhradský[12]..." diris la kuracisto enirante.

"Via servanto, sinjoro doktoro!" respondis la arbaristo starigante sur tablono la lampon, per kiu li lumigis la koridoron antaŭ la alveninto.

"Tiel, Marteno!" turnis sin la kuracisto al la kocxero. "Ne maljungu la cxevalojn -- sendube ni tuj denove forveturos."

"Estos plej bone," rimarkigis la arbaristo, "se vi enveturos en la veturilejon antaux la cxasdomo, por ke la cxevaloj estu sxirmitaj kontraux la pluvo."

La koxero metis la mankofreton, kiun li portis, sur la segxon kaj malproksimigxis senparole.

Antaux lia foriro alvokis la arbaristo Kicxjon, kiu laux cxio spionis la alvokon apud la malfermita pordo. Li englitis kiel angilo en la cxambron, fermis la pordon, riverencis antaux la kuracisto laux la signo de l' arbaristo kaj foriris post la koxero.

La kuracisto, forta, meztalia sesdekjarulo kaj kun la serioza, preskaux malgxoja mieno, staris dum kelke da momentoj sen kia ajn intereso.

"Volu pardoni, sinjoro doktoro," ekparolis la arbaristo, kiam li estis sola kun la kuracisto, "cxar en tiel maloportuna tempo kaj dum tiel malbela vetero --"

"La devo estas plej grava!" rediris la doktoro. "Ni kuracistoj estas kutimintaj al pli malbonaj malagrablajxoj. Unue mi devas peti pardonon de vi, sinjoro Podhradský, cxar mi ne forveturis tuj al vi. Por iom da tempo detenis min la neprokrastebla kaj samtempe dangxera operacio, per kiu estis savita la vivo --"

Sed li ne finis la parolon kaj interrompis sin mem per la demando:

"Sed kie estas la paciento?"

Alpasxinte poste al la infanlito li rimarkigis kun la glacia trankvilo:

"Sendube la difterito..."

"Sed sen la febro, sinjoro doktoro --" aldonis la arbaristo, sxtelirante maltrankvile post la kuracisto.

"Jes -- sen la febro!" ripetis la kuracisto unutage. "Eble ankaux angxino... Nu, ni vidos!"

"Vi ecx ne kredus, sinjoro Podhradský, kiel mi estis mirigita de via sendito," aldonis pli vigle la kuracisto.

"Kiamaniere, mi petas?"

"Kiam li eniris kaj elbalbutis kelke da vortoj, mi konjektis, ke mi havas antaux mi iun sentauxgulon..."

"Kompreneble -- tian impreson faras cxiam la sinjoro Floriano en la unuaj momentoj."

"Sed en kelke da minutoj mi konvinkigxis," dauxrigis la kuracisto, "ke li estas viro inteligenta. Li komunikis al mi la simptomojn de l' malsano kun tiel detala gxusteco, ke mi tuj rekonis difteriton aux angxinon."

"Volu ne miri, sinjoro doktoro!" klarigis Podhradský. "En la solejoj, kia estas la nia, estas libro la plej fidela amiko. La sinjoro Floriano estas en la liberaj horoj, precipe dum la longaj vintraj vesperoj preskaux tia diligenta, persistema kaj pasia leganto, kia estis mia filo."

"Nu, ni vidos, cxu via diagnozo estis gxusta!" rimarkigis malvarme la kuracisto, alpasxis poste al la infanlito, rigardis esplode la infanon, ekzamenis la pulson kaj klinigxinte super gxi esplode auxskultis.

"La diagnozo estis gxusta," li raportis post la mallonga pauxzo. "La tuta faringo estas brulumita -- la spiro interrompe fajfanta -- la pulso malforta --"

"Kaj cxu oni povas esperi -- sinjoro doktoro --?" demandis la arbaristo kun la plej dolora mieno.

La kuracisto denove levis la sxultrojn.

"Vi estas viro inteligenta, sinjoro arbaristo," ekparolis poste la kuracisto, "mi ne havas la kauxzon kasxi antaux vi la eblan katastrofon; la infano estas jam preskaux sencxese sen konscio..."

"Pro la kompatato de Dio!" ekgxemis Podhradský atakata de la doloro.

"Sed tamen oni povas esperi, gxis la spiro ne cxeos tute," rimarkigis trankviligante la kuracisto. "Ni provos nun la lastan medikamenton -- la plej fortan!"

La arbaristo, vidigante la dispremitecon, eksvingis senparole la manojn.

"Ni ne devas plu prokrasti ecx unu momenton!" rimarkigis la kuracisto, poste rapide aliris al la segxo en la antauxon, sur kiun la koxero estis metinta la mankofreton, malfermis gxin, elprenis botelon kun medikamento kaj denove revenis al la infanlito.

Doninte la medikamenton al la infano, rimarkigis la kuracisto:

"Se ni ne sukcesos en la plej mallonga tempo per la gxenerala incito de jam senfortigita organismo liberigi la trahxeon de la sufokanta muko, tiam restos sole -- la operacio..."

"Operacio?" ripetis Podhradský malklare, kvazaux li ne estus kompreninta la sencon de l' vorto.

"Por tiu celo la infano devus esti transportota en la urban malsanulejon --" aldonis la kuracisto.

"Ol permesi la infanon kripligi por cxiam --" intermetis la arbaristo kaj kun la pasia forteco aldonis: "Ne, ne -- neniam!"

La kuracisto levis la sxultrojn.

"Cetere, sinjoro Podhradský," li ekparolis, "mi diros al vi sincere la veron -- la stato de l' infano estas plenmezure kriza. La infano estas jam tiel senfortigita, ke ankaux la lasta rimedo sxajnas al mi tute vana. La infano povus facile morti al ni sub la tranxilo."

"Kion do fari?" ekgxemis malespere la maljunulo.

"Cxar la naturo ofte faras miraklojn, kiujn neniu atendis," ekparolis denove la kuracisto, "kaj la ebleco de l' subita sxangxo estas cxiam atendebla, restas nenio alia, ol -- atendi trankvile kaj konfidante la resanigantan forton de l' naturo. Lasu, sinjoro arbaristo, la infanon nun al gxia neniigebla sorto kaj samtempe kiel viro preparu vin ankaux al la katastrofo!..."

"Oh!" ekgxemis la arbaristo kun la plej dolora mieno kaj eksxanceligxis.

La doktoro rigardis lin momenton kun trankvila kompatato; poste li diris:

"Se vi permesos, sinjoro arbaristo, mi atentos tie cxi ankoraux kelkan tempon, por ke mi konvinkigxu pri la efiko de la lasta medikamento. Se la efiko ne venos aux se ne aperos almenaux gxiaj simptomoj post la duonhoro, tiam kia ajn helpo estos tute vana."

Dume la ambaux interparolantaj viroj ne rimarkis, ke ekstere la uragano farigxas cxiam pli furioza.

Fulmoj kaj tondrado alternis cxiam pli rapide kaj pli forte. Iafoje ankaux la forta ventego alpremigxis al la fenestroj kaj la forta pluvego vipis ilin kvazaux hajlo.

Post la lastaj vortoj de l' kuracisto vidigis la arbaristo fortan animan eksciton kaj samtempe la penon neniigi gxin.

Kaj meditante, kvankam kun la akcento treege dolora li diris:

"Kontraux la sensenta naturo estas nenia rimedo -- kaj plej malmulte imponas al la naturo la doloro, ecx la plej malespera... Ni cxuij estas sub gxia potenco --"

"Jes, kompreneble -- cxuij!" intermetis maldolcxo la doktoro. "Kvankam mi mem ne estis indulgita de similaj katastrofoj..."

"Cxu ankaux vi, sinjoro doktoro!" demandis kompate la arbaristo.

Dume la kuracisto sidigxis en la apogseghon, turninte la dorson al la pordo, kondukanta al la koridoro kaj rigardante la grandan fenestron al la korto.

Ankaux la arbaristo ekiris senparole, sed sxanceligxe al la tablo kaj sidigxis en la seghon rekte kontraux la doktoro tiel, ke per sia korpo kovris al li parton de l' fenestro.

Momenton dauxris la turmenta silentado.

Fine la kuracisto, dezirante interparoli, komencis paroli:

"La cxirkauxajxo estas cxarmoricxa. Mi estis ankoraux neniam cxi tie. Sed kiam mi alveturadis kaj al apartaj, kvankam nesuficxe fortaj fulmoj lumigis iafoje la pejzagxon, mi devis konfesi, ke mia filo estis prava priskribante iam al mi la pejzagxon kiel veran paradizon..."

"Sinjoro filo?" rediris la arbaristo sen kia ajn intereso, fikse rigardante la pordon kondukantan al la koridoro.

"Jes," respondis la kuracisto. "En la pasinta auxtuno li estis cxi tie -- invitita al la cxaso -- kaj li rakontis --"

Dum cxi tiu parolo aperis Kicxjo, kiun la arbaristo jam antauxe alvokis, tute silente sur la sojlo post la dorso de l' kuracisto.

Podhradský levigxinte faris simplan signon per la mano, kaj la knabacxo denove malaperis. Auxdinte parton de la parolo de l' kuracisto, la arbaristo poste parolis mem, komence preskaux senpense:

"Jes -- la cxasoj!..."

Kaj nur post mallonga pauxzo, enprofundigxinte malrapide en la plej karan elementon, li dauxrigis cxiam pli vigle:

"Iam -- antaux proksimume dudek aux ankoraux pli multe da jaroj, oni arangxis cxasojn cxi tie preskaux cxuijare. Sed de tiu tempo, kiam preter nia urbo estis konstruita la fervojo, nia solejo estis cxiam pli forgesata. La nova komunikilo turnis la atenton de l' grandsinjoroj al alia direkto. Jam la mortinta sinjoro princo volis simple nuligi tiun cxi nian cxasdomon... La arbarkulturo pro la malfaciligita kaj plikarigita transporto donas cxi tie preskaux nian profiton... Sed konsiderinte, ke la cxasdomo estas kvazaux hereda, en kiu mia avo kaj la patro dum longaj jaroj fidele servis al la grandsinjoroj kaj kie ankaux mi vivas pli longe ol sesdek jarojn, li ordonis en sia testamento, ke nia cxasdomo restu al ni gxis la tuta elmorto. Kompreneble oni plu ne pensis pri

la cxasoj en nia cxirkauxajxo preskaux dum dudek jaroj gxis la pasinta jaro, kiam jam la juna sinjoro princo invitis cxi tien kelkajn gastojn por kelke da tagoj, kiuj cxiutage alveturadis al ni. Sed tio malplacxis kaj tiel lacigis ilin, ke la pasintaj cxasoj de niaj grandsinjoroj en nia arbardistrikto estas sendube la lastaj..."

En tiu momento eniris Kicxjo, alportante glasojn kaj du botelojn da vino.

"Bone, Kicxjo," rimarkigis la arbaristo, "restu malsupre -- cxu ci komprenas? Se ni bezonus ion --"

Kicxjo malaperis denove kiel ombro. Podhradský plenigis la glasojn per vino, kaj la kuracisto trinkis.

"Sed krom la cxirkauxajxo, la pejzagxo," li komencis, "vi havas cxi tie, sinjoro arbaristo," -- kaj li kontente cxirkauxrigardis -- "ankaux aliajn enviindajn angulojn..."

"Ah, ne, sinjoro doktoro!" intermetis melankolie la arbaristo. "Cxio, kion vi vidas cxi tie, estas preskaux sensxangxe tia, kia gxi estis dum la ses, jxus pasintaj jaroj, sed la spirito de l' paco, plezuro kaj felicxo --," dume lia vocxo dolore ekstremitis -- "subite elmigris de tie cxi."

"Cxu antauxe ne estis tiel?" intermetis la doktoro.

"Tute ne!" respondis la arbaristo. "Mi naskigxis cxi tie. Perdinte baldaux la patrinon, mi estis edukata preskaux en la plena disigxo de la mondo. Mi kutimis al la izoleco. Vi do ne miros, ke mi eksopiris la sxangxon kaj la mondon nek tiam, kiam mi edzigxis, nek tiam, kiam al mi naskigxis la filo. Kaj ankoraux malpli, kiam post ne longe mortis al mi la edzino. Mi restis tute sola kun la kelkmonata infano..."

"Kaj gxisvivis," rimarkigis la doktoro, kiam la arbaristo eksilentis, "ne sole la plezurojn de l' patro, sed ankaux tiujn de l' avo. Cxar la malsana knabo estas sendube la infano --"

"De la filo!" aldonis malklare la arbaristo kaj post mallonga pauxzo li diris:

"Sed kredu, sinjoro doktoro, ke ecx la propra infano ne estis por mi en la infaneco tio, kio farigxis por mi la nepo."

La kuracisto, kiu dum siaj lastaj vortoj ekrigardis al la kontrauxa granda fenestro kaj antaux gxi ekvidis ion, kio mirigis lin, sxangxis subite la interparolon.

"Permesu, sinjoro arbaristo -- cxu estas iu en la korto?" li demandis vikle.

"Estas neeble!" respondis la demandito kun la kategorieco allasanta nenian dubon. "Du el niaj tri grandaj hundoj estas laux cxio cxe sinjoro Floriano, kun kiu ili faris antaux kvaronhoro ekskurson al la senarba deklivo; sed la tria hundo, la plej furioza, kiu estas sencxese alligita, estas jxus sencxenigita kaj kusxas aux en la budo aux kuras en la korto... Kaj ankaux, se gxi ne estus sencxenigita..."

"Kredeble mi eraris!" intermetis la doktoro. "Kiam ekfulmis, sxajnis al mi, kvazaux mi estus ekvidinta momente homan vizagxon en la maldekstra angulo de l' fenestro."

Post pli longa, preskaux turmenta silentado penis la doktoro rekomenci la interparolon.

"Laux cxio, pri kio vi jxus parolis, sinjoro Podhradský," li diris, "sxajnas al mi, ke ankaux en via vivo kelkaj momentoj estis tamen maldolcxaj kaj eble doloraj."

"Jes, kompreneble!" jesis la arbaristo. "Sed de la morto de l' edzino, do pli longe ol kvardek jarojn, mi vivis en plena trankvilo kaj paco. Mi havis nenian alian deziron, ol eduki mian infanon je viro en la plena senco de l'

vorto."

Eksilentinte momenton li aldonis en la maldolcxa ekscito:

"Kaj tamen je mia propra infano mi faris nepardoneblan pekon..."

"Kiamaniere tio okazis?" demandis la kuracisto kun ne malgranda intereso.

"Mi edukis gxin mem..." dauxrigis la arbaristo. "Gxi estis edukita sen la patrino kaj entute sen la virina zorgo kaj sen la virina societo. Estas vere -- gxi farigxis viro, cxe kiu oni povis nenion kritiki -- la viro sincera, honesta, suficxe klera -- la viro posedanta profundan kaj perfektan senton por la rajto kaj la justeco... Sed tamen li estis viro -- en unu rilato simila al mi: -- la viro, ne amanta la mondon kaj kontenta en la solejo, en kiu krom la malgranda pauxzo, kiam li vizitis la lernejon por la arbarkulturo, li pasigis sian tutan vivon..."

"Cxio cxi ne estas tamen eraro kaj oni povas kulpigi vin je nenio!" kontrauxdiris la kuracisto.

"Mi mem jugxis ankaux tiel, gxis alvenis la momento, kiam mi konvinkigxis firme, kiel malnature kaj malbone mi estis edukinta mian propran infanon... Kaj kredu, sinjoro doktoro, kiam mi ekpensas kaj konsideras, ke tiu sama aux simila sorto, kiu trafis mian filon, atendas ankaux mian bedausrindan nepon..."

"Kia sorto, mi vin petas?"

"Ke gxi estos kaj devos esti," aldonis maldolcxe la arbaristo, "edukita kiel mia filo -- sen la patrino..."

"Gxi estas orfo?"

"Jes -- la orfo --," certigis Podhradský kun la mistera akcento kaj eksilentis.

"Sed cxio cxe vi atestas, ke ankoraux antaux ne longe regis cxi tie la zorgema mastrino...," rimarkigis la kuracisto.

"Jes -- antaux ne longe...," certigis la arbaristo vidigante tiun specon de l' embarasoj, kiam la homo sincere dirus la veron kaj eksentas preskaux la honton. "Sed por mi kaj por la infano sxi estas malviva -- por cxiam..."

"Sxi do ne mortis?" demandis la kuracisto.

"Sxi ne mortis!" ripetis malklare kaj unutone la arbaristo, kvazaux li parolus el la tombo. "Subite kaj sen kia ajn kauxzo sxi forlasis la edzon kaj la infanon --"

Poste li haltis momenton, sed tuj eksplodis en la melankolia ekscito:

"Ah, sinjoro doktoro! En cxi tiu solejo mi vivas de la plej frua infaneco pli longe ol sesdek jarojn. Estas nature, ke la cxarme romantika pejzagxo, kiu ravas cxiun, kiu unuafoje alvenas cxi tien, farigxis por mi tute ordinara. Entute la trankvila kaj kontenta vivo nia havas cetere ankaux siajn ombrojn: la senekzemplan unutonecon kaj iafoje, precipe dum longaj vintraj vesperoj kaj noktoj, tute teruran enuon. Kaj tamen mi kaj mia filo ne eksopiris la mondon kaj gxian vivoturnon. Ni kutimis al la malgxojoj de la solejo kaj -- kredu -- ni ekpensis neniam, ke la situacio iafoje povus esti alia, ol kia jxus gxi estas... Sed antaux kelke da jaroj okaze konatigxis mia filo en Praha, kiam li traktis tie aferojn tuxsantaj la arbardistrikton, kun la knabino, kiun unuafoje mi ekvidis nur post unu jaro, kiam mia filo enkondukis sxin en la cxasdomon kiel sian edzinon. Mia rigardo kun la ekmiro fiksitis sur sxi. Mi estis konvinkita, ke mia filo ne povis pli bone elekti --"

"Kaj tamen, kiel oni vidas, vi eraris!" rimarkigis la doktoro.

"Ah, ne, sinjoro doktoro," kontrauxdiris la arbaristo kun la konvinka kategorienco. "Evelino estis kaj restis estajxo tute angxela... En kelke da tagoj sxangxigxis la trankvila, malgxoja kaj iafoje ecx senviviganta angulo nia en veran paradizon de l' silenta, dolcxo plezuro... Malgraux sia juneco Evelino egalas al la damoj kleraj en la vera senco de l' vorto. Sxi sciis fari tion, pri kio antauxe en nia solejo ni ecx ne songxis. Sxia edukiteco estis ekzempla kaj neniul sxangxigxis. La libro estis sxia kara kaj sincera amiko. Jes, Evelino konis ankaux la mondon... Sxi faris ja kun sia patrino oftajn kaj multekostajn vojaĝojn tra Euxropo; unuvorte --"

"Laux cxio sxajnas al mi," atentigis la doktoro, "ke fine en via solejo tamen sxi eksopiris..."

"Unue mi mem opiniis," ekparolis la arbaristo, "ke la virino, floranta en la fresxa forto de la vivo kaj kutiminta al la ekscitanta vivoturno grandurba, pli aux malpli frue eksopiros tamen la atmosferon, en kiu sxi estis pasiginta sian junecon. Sed dum cxiaux ses jaroj mi ne rimarkis ecx unu simptomon de tiu speco. Evelino gxis la momento, kiam mi vidis sxin en la lasta tago de l' pasintaj cxasoj antauxvespere lastan fojon foriri malrapide al la tri krucoj sur la senarba deklivo, estis fresxa, senzorga kaj gaja, entute tia, kia sxi aperis unuan fojon en nia solejo..."

"Eble okazis ia malpaco kun la edzo --"

La arbaristo kontrauxdiris:

"La filo estus almenaux skizinta al mi sian konjekton -- ecx ankaux tiam, se li estus konvinkita, ke estos bone aux necese sekretigi la esencon de l' afero. Sed ankaux por li mem cxio restis nesolvebla enigmo... Evelino estis kaj restis gxis la lasta momento, kiun sxi pasigis en nia solejo sub nia tegmento kaj en nia societo, tia bonega bofilino, kia sxi estis bonega edzino kaj patrino. Sxi amis siajn edzon kaj infanon varme kaj arde --"

"En tiu okazo," intermetis la kuracisto, "sxajnas al mi, ke via bofilino nur sxajnis bonega edzino kaj patrino, sed efektive sxi sciis bonega hipokriti..."

"Hipokriti?" ekkriis la arbaristo preskaux pasie. "Evelino hipokriti? Ne, ne, sinjoro doktoro --"

Poste li starigxis rapide, alpasxis al la muro, sur kiu pendis granda portreto de la filo kaj sub gxi fotografajxo de la sinjorino en baltualetto. Preninte la fotografajxon de la muro li revenis al la tablo kaj donante la fotografajxon al la doktoro li parolis kun la entuziasmo de l' junulo:

"Mi petas, rigardu, sinjoro doktoro, tiun cxi vizagxon kaj diru mem -- cxu la vizagxo estus kapabla hipokriti?!"

La doktoro prenis la fotografajxon kaj nerigardinte gxin ankoraux, li rimarkigis:

"La homa vizagxo kaj precipe la fotografajxo de l' homa vizagxo ne estas ja la fidela kaj la netrompebla rebrilo, tiom malpli la spegulo de l' animo kaj gxiaj kapabloj kaj ecoj. La fama fizionomiko de Lavater estas jam longe kondamnita kiel la simpla eraro de la scienco."

"Estas vere, estas vere!" jesis la arbaristo. "Ankaux mi mem nenion deduktas el tiu cxi pseuxdoscienco. Sed se post tio, kion laux la vero mi rakontis al vi pri Evelino, vi ekrigardos sxian portreton, vi devos konfesi, ke sxia mieno estas en la absoluta harmonio kun la gxenerala karakterizajxo. Cxi tie do la teorio de l' pseuxdoscienco de Lavater valoras iel escepte."

"Cxu vi pensas tiel?" kontrauxdiris la doktoro nekredante.

Nur poste li ekrigardis la fotografajxon, tenante gxin malproksime de l' okuloj, kiel faras la homoj malproksimvidaj.

"Efektive -- tio estas cxarma vizagxo -- plena de sorcxo, mildo kaj delikateco...", li diris post la momento en la tono de l' modere surprizita nekredemulo. "Vere -- preskaux mi estas konvinkita pri la vereco de viaj vortoj."

Sed subite, kvazaux li estus rememoriginta sin pri io grava, li rapide demandis:

"Permesu, mi petas! Antaux kiom da jaroj estis farita, tiu cxi fotografajxo?"

"Mi pensas, antaux sep, ok jaroj!" respondis la arbaristo.

"Vere, gxi estas jam iom senkoloriginta!" konsentas la kuracisto. "Sed strange! La talio kaj ankaux la vizagxo sxajnas al mi konataj..."

"Eble, ke iam antaux kelke da jaroj ie vi vidis sxin!" allasis la arbaristo. "Eble en Praha, kie sxi vivis de sia plej frua infaneco. Sxia nasknomo, vere barbara, estis Brandstruper... Sxia patro mortis antaux dek jaroj, kiel altranga oficisto en pensio; la patrino mortis antaux unu jaro... Estas eble, ke --"

"Ne, ne!" kontrauxstaris vigle la kuracisto, rigardante fikse la fotografajxon kaj dume rememorante. "Mi ne vidis sxin antaux kelke da jaroj. Sxian patron kaj patrino mi ne konis persone kaj ankaux mi ne memoras sxian nasknomon. Unuvorte... via sinjorino bofilino, kiel sxi estas figurita cxi tie, estas al mi tute nekonata. Sed kiam mi rigardas sxian portreton, sxajnas al mi, pli gxuste, mi estas preskaux konvinkita, kvazaux antaux ne longe mi estus vidinta sinjorinojn ekstreme similan al sxi..."

"Sed kie, mi petas, sinjoro doktoro -- kie?" demandis ekstreme scivole la arbaristo.

"Mi ne povas rememorigi min pri tio!" respondis la demandito, levinte la sxultrojn kaj metante la fotografajxon sur la tablon. "Eble, ke mi vidis sxin en Praha antaux kelke da tagoj, kiam mi estis devigita pro la urgxa kaj samtempe tiel dolora afero veturi tien, ke spite mia tuta harditeco, spite mia tuta maldolcxa rezignacio mi havis atenton preskaux por nenio."

"Cxu ankaux vin, sinjoro doktoro, trafis dolora katastrofo? Kaj antaux ne longe -- antaux kelke da tagoj -- vi diras?" demandis kompate la arbaristo, kiu ne preterlasis, ke la vocxo de l' kuracisto ektemis de la kortusxo dum la lastaj vortoj.

"Mi petas vin, kiu en sia vivo estis indulgita de la sorto?" ekparolis la kuracisto, penante ekregi sin. "La sorto iafoje neatendite sxangxas niajn planojn de l' vivo tiel brutale kaj sensente, ke la sango rigidigxas ankaux al la plej malvarmsangaj el ni..."

Sed subite la doktoro salte levigxis kaj per la tute sxangxita vocxo, allasanta nenian kontrauxstaron, diris:

"Sed tiun cxi fojon, sinjoro arbaristo, mi ne eraris! Iu estas en la korto kaj rigardis tra la fenestro..."

Dume li montris la fenestron post la dorso de Podhradský.

"Cxi tie, sinjoro arbaristo --" dume li montris la maldekstran angulon de la fenestro -- "aperis la homa vizagxo kaj gxi tuj malaperis..."

Podhradský, kiu ankaux levigxis kaj proksimigxis malrapide al la fenestro, nee balancis la kapon, dirante:

"Mi ripetas, sinjoro doktoro, ke tio ne estas ebla. Cetere -- ni povas ja konvinkigxi -- tute konvinkigxi!" li aldonis, estante iom incitita de l' obstina malcedemo de la kuracisto kaj rapide direktigxis al la pordo kondukanta al la koridoro.

Malferminte iom la pordon li ekkriis:

"Kicxjo!"

"Tuj, tuj, sinjoro patro!" eksonis el la koridoro la ne tre agrabla soprano de Kicxjo.

"Restu tie, kie ci estas!" ordonis la sinjoro patro. "Kie estas Nero?"

"En la korto, alligita, kiel vi ordonis!" eksonis respondo el la koridoro.

"Kaj kie estas Diano kaj Vulkano?"

"Ili estis kun la sinjoro Floriano apud la tri krucoj kaj poste cxe li en la cxambro!" respondis Kicxjo. "Poste mi prenis ilin al mi kaj nun ili estas cxe mi."

"Tuj enlasu ilin en la korton, cxu ci komprenas?" ordonis Podhradský kaj faris kelke da pasxoj de l' malfermita pordo.

"Tuj, tuj!" eksonis la respondo el la koridoro kaj post mallonga pauxzo ekkriis Kicxjo: "Estas farite! Ambaux estas jam en la korto."

Tuj poste aperis Kicxjo antaux la sojlo de la pordo.

"Cxu vi ankoraux ion deziras, sinjoro patro?"

"Nenion, nenion!" rediris la arbaristo; sed rememoriginte sin pri sia adjunkto, li aldonis:

"Kaj tamen! Rapidu al sinjoro Floriano, kiel li fartas kaj cxu li deziras ion! Tiel -- kaj fermu!"

La arbaristo avide auxskultis dum kelke da momentoj kaj poste turnis sin al la doktoro:

"Cxu vi auxdas?"

"Kion mi auxdu?" demandis la doktoro, ne komprenante, kion celas Podhradský per sia demando.

"Simplan bruadon de l' uragano... Se estus iu en la korto, precipe iu fremdulo -- la ambaux ellasitaj hundoj tuj bonvenus lin per furioza bojado."

"Strange!" diris la doktoro duone konvinkita.

"Cetere -- ni povas konvinkigxi ankoraux alimaniere..." aldonis la arbaristo.

Rapide li alpasxis al la pordo, kondukanta al la korto, preninte skurgxon de la hoko kaj duone malferminte la pordon, kies anson li tenis, por ke la ventego ne eligu gxin.

Modera trablovo turnis sin en la cxambro: la pordo en la mano de Podhradský ekskuigxis.

"Ah, mi petas, sinjoro arbaristo, volu ne peni!" petis la doktoro.

En tiu momento forta ventego eligis la pordon kaj en la cxambro turnis sin malvarma spiro de la vento.

Podhradský eliris el la pordo, kie penetre ekfajfinte eksvingis la skurgxon kaj poste ekkriis per mallauxtigata

vocxo:

"Nero!"

Cedinte rapide en la cxambron li brue fermis la pordon, dirante al la doktoro:

"Nero jam kuras!"

Kaj efektive preskaux en la sama momento estis auxdata post la pordo la flaranta ekbojo de la hundo:

"Efektive, sinjoro arbaristo, nun mi estas tute konvinkita!" rimarkigis la kuracisto, sidigxante sur la saman lokon, kie li estis sidinta...

Podhradský sekvis lian ekzemplon kaj proponis al li vinon.

Ambaux trinkis kaj poste silentis kelkan tempon. Fine ekparolis la arbaristo, volante denove rekomenci la interparolon:

"Cxu vi ne aludis, sinjoro doktoro -- en via parolo iun malfelicxon, kiu vin trafis?"

Tiu demando preskaux dolore tuxsis la doktoron.

"Ah, sinjoro arbaristo -- estas pli bone ne rememori!" li diris venkante la subitan kortusxon. "Ni kuracistoj, kiuj estas preskaux cxiutage atestantoj de l' homa senpotenco kontraux la neniigeblaj legxoj de l' naturo, ni ordinare ne diskutas kun la brutala naturo. Ni akceptas cxium gxian baton, kiun gxi donas al ni, kun pli aux malpli granda rezignacio kaj ni uzas, se estas eble, sole unu rimedon -- ni evitas la rememorojn."

"Sed kion fari, kiam la rememoroj estas tiel potencaj," kontrauxdiris la arbaristo, "ke la homo kiel mi, vidas la homon, kiun li amis kaj perdis por cxiam, preskaux sencxese antaux si. Kiam homon skuas la bedauro, doloro, honto kaj kolero; kiam cxiumomente ekflamas la pasio tiel, ke la homo sufokus aux per unu bato de l' pugno faligus teren la iniciatinton aux iniciatintinon de sia malfelicxo -- se ili aperus antaux li?"

La pasia akcento, kun kiu la vortoj estis diritaj, atentigis la doktoron, ke li sidas kontraux la viro pasiema, kiun ne estas konsilinde inciti.

Li diris do iel rezerve:

"Sed permesu! Post cxio, kion vi diris al mi pri via sinjorino bofilino, mi vere ne komprenas, kiamaniere povis okazi, ke vi farigxis tiel kolera kontraux sxi, kiel vi jxus diras, kaj kiamaniere rajte farigxis kolera kontraux sxi eble ankaux sxia edzo, via filo..."

"Vi konjektas," intermetis maldolcxe la arbaristo, "ke mia spirita stato ne estas rajtigita...?"

"Ne nerajtigita, sed iom nenatura," respondis la gasto. "La familiaj katastrofoj de tiu speco, kiu okazis cxe vi, estas en la mondo kaj estis ankaux aliloke neniam maloftaj. La geedzoj koleras -- iafoje pro la simpla vorto, ekmovado aux ekrigardo -- kaj se iliaj karakteroj estas flamigxemaj aux fine pasiemaj, estas aux la tempa disigxo aux la dauxra disiro tute naturaj. Sed kiam la ondixinta sango silentigxas kaj ekregas la malvarma prudento, sekvas en nauxdek okazoj el cent la repacigxo."

"Sed mia filo ne povas plu repacigxi!" kontrauxdiris la arbaristo kun la dolora maldolcxo.

"Kial li ne povas?" rediris la kuracisto. "Se ne tuj, do almenaux pli malfrue. La espero pri la repacigxo estas

cxiam ebla. Se via sinjoro filo, kiun vi mem edukis, estas viro simila al vi almenaŭ en la cxefaj principoj de l' karaktero, estas ne eble, ke li siatempe ne pardonu --"

"Mia filo havis sole unu pasion!" rimarkigis Podhradský. "Li amis Evelinon preskaŭ freneze."

"Tiom pli ebla estas la espero pri la repacigxo!" opinias la doktoro. "Cxar ami en la vera senco de l' vorto estas gxuste nenio alia, ol cxion forgesi, cxion pardoni..."

"Estas vere, estas vere!" jesis la arbaristo meditante; sed tuj kun la senmezura maldolcxo li aldonis:

"Sed mia filo povas jam pardoni tute nenion... Mia filo estas mortinta!"

"Mortinta?" rediris subite en la sxangxita tono la kuracisto.

"Li penis kiel viro neniigi siajn malgxojn, bedaŭron kaj senmezuran doloron!" dauxrigis la malfelicxa patro. "Dum tri monatoj li suferis terurajn animajn turmentojn, kaj ecx ne plendis per unu vorto. Gxis fine -- en la lasta kristnaska antaŭvespero, ornaminte al la infano la kristnaskan abieton -- per unu ekpafo de la revolvero..."

Post tiuj cxi vortoj la arbaristo salte levigxis, trairis la cxambron kaj haltinte apud la tablo antaŭ la fenestro rigardanta la korton, li dauxrigis:

"Kiam ni finis la vespermangxon kaj la infano ekdormis, sidigxis mia filo cxi tien apud tiu cxi tablo kaj longe, longe rigardis senparole tra la fenestro... La luno lumis bele, kaj oni povis vidi gxis la tri krucoj sur la senarba deklivo. Subite la filo iomete ekmovigxis kaj la ekpafo de la revolvero ektondris. Lia kapo falis sur ambaŭ manojn, sur la tablon kaj en kelke da momentoj disfluis la sango sur la tablo..."

"Nur nun mi komprenas la kuneligon de cxio," rimarkigis la doktoro komplate. "Kaj kredu --"

Li ne finis la parolon.

Podhradský, rekonsciigxinte iom, sed estante ankoraŭ dolore kortusxita, interrompis lin:

"Kaj pripensu, sinjoro doktoro! La infano ecx ne vekigxis post la ekpafo -- kaj la sango, la sango restis cxi tie... Mi ne permesis, ke gxi estu forlavita... Tiu sango --" la ceterajn vortojn li parolis kun pasia doloro -- "tiu sango rememorigu min gxis la lasta momento de mia vivo pri la cxarma furio, kiu kauxzis la memvolan morton de mia filo!..."

"Bedaŭrinda patro!" diris komplate la doktoro, vidigante mem la plej doloran kortusxon.

"Pardonu," li aldonis, "cxar mi havas nek por vi, nek por mi vortojn de konsolo. En tiaj teruraj momentoj oni estas frakasita... Kaj se io povas malgrandigi vian doloron, sciu do, ke ankaŭ mi mem --"

"Cxu vi ankaŭ --?" intermetis komplate la arbaristo. "Via filo, sinjoro arbaristo, mortis antaŭ duonjaro," respondis interrompe la gasto, "kaj mia filo antaŭ kelke da tagoj... Mia filo, legxosciencisto kaj leuxtenanto en la rezervo, knabo sanega, ankaŭ memmortigis sin. Li sin venenis."

"Kaj la kauxzo -- la motivo?" insistis la arbaristo kun la kompata intereso.

La doktoro, levinte la sxultrojn, respondis: "Se via filo estis edukita en la solejo kaj sen la zorgo patrina, sen la societo virina, mia filo estis edukita de la klera, afabla kaj entute bonega patrino en la societo de kelkaj siaj pli agxaj fratinoj en la urbo, do en la atmosfero plena de l' impresoj. Li farigxis viro plena de l' junula forto de l'

vivo. Malofte iu sopiris tiel varme, tiel arde ecx pasie, eluzi la vivon en cxiuj eblaj direktoj kiel li. Kaj tio okazis ne sole en la plezuro kaj volupto, sed ankaux en la serioza, konscienca kaj pena laboro..."

"Laux tio," rimarkigis demande la arbaristo, "estis cxe via filo neniam gravaj motivoj al la disrevigxo je la vivo?"

"Gxenerale dirite -- estis neniam motivoj..."

"Kaj tamen li malesperis."

"Ah, sinjoro arbaristo," rediris la doktoro, "ni maljunuloj, kiuj jam klinigxas al la tombo, ni ordinare amas la vivon pli forte, ol la pasienta junularo. La tuta, se ankaux la plej longa pasintajxo nia sxajnas al ni cxiuj sole songxo de kelkaj semajnoj. Kontrauxe la junularo; precipe la nuna juna generacio --"

"Vi opinias," intermetis la arbaristo, "ke la nuna juna generacio esence diferencas de l' juna generacio, al kiu ni apartenis antaux la jaroj?"

"Kompreneble kaj el la motivoj tute naturaj!" komencis klarigi la doktoro. "La modernaj eltrovoj en la sciencoj de cxiuj fakoj kaj de ili mireginde sxangxita la gxenerala vivo edukis generacion tute novan, kies esencon ni maljunuloj tute ne komprenas, nek scias klarigi cxiujn simptomojn, motivojn kaj celojn.

Dum nia juneco la tute ne antauxsentitaj progresoj en la nemultaj fakoj jxus en la pasintaj du aux tri dekjaraj havigas al la juna kaj la plej juna generacioj tute novajn, pli klarajn kaj pli profundajn perspektivojn de la vivo, ol kiaj vidigxis antaux la duoncentjaro al ni...

Kaj cxar la pli maljuna kaj la plej maljuna generacioj ne iras -- kaj estas nature, ne povas iri -- kun la gxenerala progreso egale rapide, rezultas el tio la malkontenteco de cxiu, antaux kies spirita rigardo vidigxas la perspektivo pli klara kaj pli profunda.

Ni maljunuloj, kiuj dum la tuta duoncentjaro kaj multaj el ni ankoraux pli longe, kontentigxis kun la perspektivo neproporcie pli malklara kaj pli malprofunda, kompreneble ne estas tiel ekscititaj de l' diversaj disonancoj kiel la vivemaj kaj la agemon sopirantaj generacioj pli junaj...

Kaj sole cxi tiuj disonancoj estas laux mia opinio la cxefa fonto de l' febra, por ni maljunuloj malvarmigxantaj, aux jam malvarmigxintaj, tute nekomprenebla malkontentigxo de l' juna generacio.

La spirita horizonto de tiu generacio estas nature pli largxa kaj pli klara, ol estis la nia. Sed tamen la gxisnuna senpotenco en la realigo de l' planoj de la vivo ekscitas la junajn spiritojn je la mistere dolora malkontentemo, kiu kvankam similas la dolcxen turmentantan pesimismon de l' pli malnova tempo, sed diferencas de gxi per la netrankviligebla maldolcxo..."

"Sed pardonu," cxeigis la doktoro mem sian klarigon, "cxio estas sole la laciga subjektiva meditado..."

"Sed gxi ne lacigas la homon," intermetis vikle la arbaristo, kiu auxskultis kun ne malgranda intereso, "kiu sian tutan vivon pasigis en la solejo kaj kiu kiel malproksima observanto havas sole malklaran ideon pri la nuna vivoturno. Do mi petas, dauxrigu!"

La doktoro plenumis lian peton.

"La junan kaj la plej junan generacion ekscitas la varma sopiro solvi la nekalkuleblajn problemojn, kiujn la pli maljuna generacio herede restigis nesolvitaj al ili. Sed jxus pro tio, ke la solvo estas ankaux nun plejparte sensukcesa, penas la juna kaj la plej juna generacioj trovi la elirejon el la mistera labirinto.

Ili penas esprimi sian opinion pli klare, pli precize aux almenaux pli kolore kaj pli plastike; ili ekzamenas enigmojn laux malnovaj kaj novaj metodoj; ili analizas, eksperimentas kaj ofte enfalas en la novajn enigmojn, kiuj estas pli misteraj kaj pli mistikaj ol la problemo, kiu devas esti solvita...

La kulturo kaj la ideoj pri la mondo, kiujn la pli maljuna generacio restigis al la generacioj juna kaj la plej justa, ne kontentigas plu. La junaj kaj la plej junaj spiritoj sopiras la spiritan regeneracion, la moralan, etikan, eventuale ankaux la religian regeneracion -- la sociajn, politikajn kaj artajn reformojn...

Unuvorte, la malnova mondo kun siaj ideoj, eraroj kaj antauxjugxoj naskas antipation, kontrauxstaron kaj varman netrankviligeblan sopiron, faligi senkompate cxiujn idolistajn pregxejojn, kiujn aux la spirita miopeco aux la malvirta krimeco de l' malnova mondo estis konstruintaj por la idoloj de dubebbla valoro...

Kaj mia filo, sinjoro arbaristo, estis membro de cxi tiu pli juna generacio. Li estis unu el tiuj obstinaj, malcedemaj kaj nevenkeblaj pioniroj de l' nova kulturo, kiuj en la kontrauxstaro kaj la principa batalo kontraux la malrapide elmortanta mondo malnova konsumigxas de l' netrankviligebla malkontenteco kaj trovas en gxi plezuron, kiun ecx en la situacio plej brila ne donus al ili la konsento kun la heredajxo de l' malnova mondo."

La doktoro eksilentis.

"Laux tio, sinjoro doktoro," ekparolis la arbaristo, "en via filo vi perdis viron tute netakseblan. Sed kio, mi petas, estas laux via opinio la kauxzo de lia memvola morto?"

"Estas malfacile, gxuste neeble diri!" respondis la doktoro levinte la sxultrojn. "La morto de mia filo estas kaj sendube restos enigmo por cxiam kaj gxia kauxzo restos mistero. Unue mi konjektis, ke la krizo okazis cxe li sekve de l' priskribita lia moderna malsano kaj ke li finis sian vivon en la atako de l' subita senkonscio. Sed kiam mi venis en Praha'n kauxze de lia enterigo kaj sciigxis kelkajn detalojn pri la lastaj tagoj de lia vivo, tuj mian cerbon trakuris la konjekto, ke -- lian morton kauxzis sendube -- la virino..."

"La virino?" ekkriis mallauxtigite la arbaristo.

"Jes -- la amatino..." aldonis la doktoro. "Cetere pri la interrilatoj de mia filo kaj lia amatino mi scias nenion gravan kaj neniun mi demandis iam pri tio.

Mi scias sole, ke ili varme amis unu la alian jam antaux proksimume dek jaroj, ke ili denove kuniris okaze antaux netuta jaro kaj jxus en kelke da pasintaj monatoj vivis kune kvazaux la geedzoj en Praha...

Cxi tio kompreneble ne faras ilian amrilaton plej bela; sed mi, kiu neniam malhelpis la filon en kio ajn, jxus pro cxi tiu fidela amo lia ne ekdeziris malkovri la dolcxan misteron de la filo.

Pri lia amatino mi scias sole, ke sxia nomo estas Milena[13] kaj ke sxi amis lin kun la tuta ardo de sia varma animo... Kaj gxis hodiaux mi ne parolis kun Milena ecx unu vorton.

En la momento, kiam dispremite mi staris apud la malfermita tombo de la filo en la tombejo de Volsany[14], kaj Milena en la malgxoja cxarmo de l' sanktulino alvenis sxanceligxe kaj en la neespritable doloro haltis rekte kontraux mi, mi ekrigardis sxin sole unufoje kaj sekrete, por ne malhonori ecx per la rigardo sxian silentan doloron..."

"Via delikateco, sinjoro doktoro, kontraux la estajxo tiel milda," komencis paroli la arbaristo, "estas kompreneble rajtigita. Sed Evelino, kiu sen kauxzoj kaj sen motivoj forlasis sensente sian propran infanon kaj la legxan edzon, kiuj faris al sxi nenion malbonan nek per unu vorto, nek per unu rigardo, tiu cxi furio sxtonkora meritas nenion alian, ol..."

Jen li subite haltis, sed tuj poste en la plej pasia tono aldonis:

"Ah, ne, ne, sinjoro doktoro! Se tiu virino en cxi tiu momento aperus cxi tie -- kredu -- ke per unu bato de la pugno mi --"

Sed lia kolero denove moderigxis tiel subite, kiel gxi ekflamis.

En tiu cxi momento auxdigis sin Kicxjo.

Jam cxe la lastaj vortoj de l' arbaristo li estis malferminta senbrue la pordon de la koridoro kaj haltinta sendecide kaj malkuragxe antaux la sojlo. -- Nun li ektusis senvole.

Podhradský, ekvidinte Kicxjon nur nun, akre demandis lin:

"Kio estas, Kicxjo?"

La knabacxo ne respondis, sed vidigante mienon, kvazaux li havus ion gravan por diri kaj gxenus en la cxeesto de l' doktoro.

La arbaristo do levigxis kaj proksimigxis al la pordo.

"Kio okazis?" li demandis kolere.

Kicxjo aliris kaj diris mistere:

"Sinjoro Floriano -- ah, Dio, sinjoro patro -- tre plendas...! Kaj li petas -- ke la sinjoro doktoro -- por mallonga momento --"

"Cxu iu bezonas helpon de kuracisto?" ekparolis la doktoro levigxante.

La arbaristo mallonge klarigis al li la malfelicxon de Floriano.

"Nu, ni vidos!" diris la doktoro. "Sed antauxe ni devas dedixi ankoraux momenton al la infano..."

Turninte sin post cxi tiuj vortoj li proksimigxis al la infanlito en la malantauxon, serioze esplorante la infanon. Podhradský farinte signon per la mano, ke Kicxjo foriru, atendis, gxis Kicxjo malaperis. Sxtelirinte poste al la doktoro kaj haltinte proksimume tri pasojn antaux la lito, senparole, sed kun la mieno de la plej maltrankvila scivolo sekvis la konduton de l' kuracisto.

"Kion vi opinias -- sinjoro doktoro -- nun?" demandis interrompe kaj mallauxtigite per la tremanta vocxo la arbaristo.

"Preskaux mi timas doni la duonan porcion da medikamento...," respondis la doktoro kun la glacia trankvilo. "La infano estas tute senfortigita -- gxi ne tusas ja plu... La gxenerala stato de la malsano estas tiel kriza, ke cxiumomente oni povas atendi la agonion..."

"Agonion?" ekgxemis malespere la arbaristo.

"Kuragxigxu, sinjoro arbaristo!" diris la doktoro: "Kaj se estas eble, mi petas, montru al mi afable, kie mi povus al la sinjoro adjunkto --"

La arbaristo rapide aliris al la tablo en la antauxo kaj prenis la lampon.

"Kaj se la infano estus atakata de la tuso," diris la doktoro kun la akcento, "sciigu min tuj pri tio!"

La arbaristo jese ekmovis la kapon.

Poste rapide li alpasxis kun la lampo al la pordo de l' koridoro, malfermis gxin kaj per la tremanta vocxo ekkriis en la koridoron:

"Kicxjo! Rapide lumigu la sxtuparon! Sinjoro doktoro!..."

Senparole eniris la kuracisto en la koridoron, el kiu eksonis la mallauxtigite rebruanta sono de liaj malproksimigxantaj pasxoj.

* * * * *

En la momento, kiam la arbaristo, staranta sur la sojlo de l' pordo kondukanta al la koridoro kaj turnita dorse al la cxambro, volis sin turni kaj reveni en la cxambron, malfermis iu staturo en malseka nigra vesto la pordon, kondukantan el la korto al la cxambro.

Forta malvarma trablovo turnis sin en la cxambro kaj momenton estis auxdata la forta pluvego pli klare, ol kiam la pordo estis fermita.

La staturo, englitinte tra la pordo, kiu en gxia mano knare ekbruis, pene gxin fermis kaj haltis apud gxi senmove, kvazaux konsiderante, cxu antauxeniri aux ne...

La arbaristo eksentinte la glacian trablovon, kiu tuj estingis al li la lampon en la mano, rapide sin turnis kaj brue fermis la pordon.

"Kio okazis? Kial tiu trablovo?" li murmuris, fikse rigardante la mallumon en la cxambro.

Alirinte singarde en la mallumo gxis la tablo kaj stariginte sur gxin la estingitan lampon, li iris singarde en la mallumo de l' tablo al la forno, kie sur la breto kusxis la alumetoj.

La alumeto en la mano de l' arbaristo ekflamis sole momenton, sed tamen cxe tiu mallonga ekflamo ekvidis Podhradský malklaran silueton de l' homa staturo apud la pordo.

"Kio estas tio? Iu estas cxi tie?" deglitis al li de l' lipoj kun la modera ekmiro, sed sentime.

Momenton li strecxe auxskultis, sed kiam neniu respondis, li ekkriis:

"Kiu estas cxi tie?"

Sed kiam denove neniu respondis, alpasxis la arbaristo al la tablo, ekbruligis alumeton kaj ne levinte ecx la kapon ekbruligis la lampon, starantan sur la tablo.

Nur poste li ekrigardis al la pordo.

Efektive li ekvidis tie starantan staturon kaj mirigite, sed tamen sentime, li cedis unu pasxon.

Samtempe mallevigxis lia dekstra mano al la maldekstra kokso, kvazaux li volus ekkapti la cxasponardon kaj la maldekstran manon li metis por momento super la okulojn, por vidi pli bone. Sed tuj poste denove li elpasxis kaj preninte la revolveron, kusxantan sur la tablo, li tondre ekkriis:

"Kiu estas cxi tie? Kion vi volas?"

Nur nun li ekvidis, ke apud la pordo staras virino de meza kresko, havanta sur la kapo transjxetitan tute malsekan nigran mantelon, en kiu sxi estas tiel envolvita, ke oni vidas sole parton de la vizagxo kaj brilantajn nigrabluajn okulojn...

En tiu momento la virino, subite, kvazaux tamen sxi estus fine decidinta, dejxetis la mantelon kaj rektigxinte staris kiel statuo kun la kunmetitaj manoj kaj la mieno de l' kortusxanta, muta petego.

Podhradský, rekoninte sxin, cedis mirigite kaj kun la mieno de l' kolero kaj malamo surde ekkriis:

"Evelino!"

"Jes -- Evelino...", mallauxte kaj mole diris la virino per la tremanta vocxo.

La arbaristo, al kiu la apero de l' edzino de lia filo tuj klarigis cxiujn supozitajn halucinaciojn de liaj homoj, sed ankaux tiujn de l' doktoro, staris momenton senmove en la muta ekmiro, vidigante en la vizagxo fortan animan batalon.

Sed la delikata, petanta rigardo de l' virino iom post iom tamen komencis lin senarmigi.

La mieno de l' kolero kaj malamo, kiun vidigis lia vizagxo, kiam li rekonis Evelinon, cedis malrapide al la mieno de l' kompato.

"Pardonu, sinjoro patro!..." eksonis post kelka tempo malkuragxe kaj timeme la dolore tremanta vocxo de Evelino.

"Pardoni?" rediris duonkompatate la arbaristo. "Mi ne scias, kion pardoni..."

"Pardonu!" sxi ripetis sxanceligxe kun la plej kortusxanta akcento de l' peto. "Kie estas -- Václav[15]?"

"Mia filo?" demandis surde la arbaristo.

"Mia --?" aldonis Evelino, sed ne sxi finis, cxar la arbaristo malafable interrompis sxin:

"Li ne estas cxi tie!"

"Tio estas tute neebla!" kontrauxdiris Evelino. "Dum tri tagoj kaj preskaux tri noktoj mi vagas en la arbaroj cxirkaux la cxasdomo, por kuniri kun Václav. Václav laux cxio dum la tri tagoj ne forlasis la cxasdomon, Václav estas cxi tie..."

La arbaristo respondis decide:

"Kaj se ecx li estus cxi tie -- laux kia rajto ci kuragxas transpasxi la sojlon de tiu cxi domo?"

"Pardonu!" ekgxemis dolore la edzino de Václav. "Mi alvenas kun la dispremita koro, malfelicxa, pentofaranta Magdaleno, por ke mi sur genuoj petu de Václav pardonon de mia peko..."

"Malfelicxulino!" ekkriis pasie la arbaristo; sed tuj li aldonis en la dolora tono:

"Kun Václav ci kuniros plu neniam!"

"Pro cxio, kio estis iam kara al vi, mi petas vin," insiste petegis Evelino, "venigu al mi Václav-on!... Aux almenaŭ diru al li, ke mi estas cxu tie -- ke mi revenas --."

"Mi ne povas."

"Cxu li estas malsana?"

"Ne estas. Sed la infano -- la infano malsanas --"

"Pro la kompato de Dio -- mia infano?" ekkriis Evelino malespere kaj sxia rigardo rondiris sovagxe en la cxambro.

Sed cxar de la loko, kie sxi jxus staris, sxi ne povis vidi en la malantaŭo la infanlito, kiun kovris la paraŭento kaj la duone disigita pordokurteno, sxi denove tuj rekonsciigxis.

"Mi vidis ja gxin antaŭhieraux de malproksime kelkajn fojojn. Gxi estis sana kaj fresxa..."

"Kaj tamen la infano malsanas," aldonis malgxoje la arbaristo.

Evelino ekgxemis dolore:

"Ah, Dio, Dio -- do mia antaŭsento tamen ne trompis min... Kiam proksimume antaŭ duonhoru mi ekvidis de la tri krucoj sur la senarba deklivo kalesxon alveturantan de l' urbo al la cxasdomo, mi ekpensis tuj, ke en tiel malfrua tempo nokta gxi povas esti sole kalesxo de l' kuracisto. Kaj kiam mi rememorigis min, ke Václav dum tri tagoj ne forlasis la cxasdomon, ekregis min terura antaŭsento, ke estas li, kiu malsanas. Kaj kiel jam hieraux en la nokto, mi sxteleniris ankaŭ hodiaŭ -- antaŭ momento kun la morta timemo, ke iu hundo perfidos min per la bojado aux alimaniere, en la korton gxis la fenestro por tute konvinkigxi, se estos eble. Sed kiam el nenio, kion mi povis sekrete vidi tra la fenestro, mi povis konvinkigxi pri la vero, mi kuragxis fine --"

Evelino falis sur la genuojn kaj kunmetinte la manojn rigardis kun la mieno de plej kortusxanta muta peto la okulojn de l' arbaristo, kiuj subite ekbrilis de la kolero.

Ekkolerigxinta Podhradský por momento estis en embarasoj.

La muta peto de l' cxarma pentofarantino, kiel sxajnis, tamen senarmigis lin.

La mieno de l' pasiemo, kiun vidigis lia brune rugxigxinta vizagxo, jam jam transigxis en la mienon de l' eldevigita kompato.

Senvole li cedis rapide, sed tuj poste, sxajne senkaŭze, denove ekflamis lia kolero.

Li elpasis rapide kaj haltinte senpere apud Evelino, levis la dekstran manon por bati...

"Batu! Batu!" ekgxemis Evelino kun la senmezura sindoneco.

La pasiigxinta arbaristo, kvazaŭ embarasite denove cedis, kaj lia levita mano falis.

"Batu -- piedbatu min!" singultis Evelino en la plej forta animdoloro. "Faligu min kiel hundon kaj mallongigu tiamaniere miajn terurajn animturmentojn. Sed antaŭe diru al mi, kie estas mia edzo?..."

"Plenumigxu cia peto!" respondis subite la arbaristo, preskaŭ kun la malvarma kategorieco. Kaj post la momento akre kaj severe li ordonis:

"Levigxu!"

Poste li trairis lauxlargxe la cxambron, kaj iom pli trankvile komencis la parolon, dirante:

"Se ci estus alveninta, Evelino, antauxhieraux aux hieraux aux almenaux hodiaux antauxvespere, eble -- pro la infano -- mi estus pardoninta cin... Sed nun -- nun la infano ne bezonas plu la patrinon..."

"Oh!" sxi ekgxemis malespere.

"Sed mi ne volas esti pli kruela, ol estis ci mem kontraux mia filo kaj la propra infano!" dauxrigis la arbaristo. "Mi ne volas jugxi cin sen la esploro. Mi volas doni al ci okazon, por senkulpigi cin."

Evelino, penante esti pli trankvila, diris mallauxte, duone por si:

"Evelino mensogis neniam..."

"Estas vere!" respondis la arbaristo, kiu tamen ekauxdis la vortojn. "Gxis nun oni ne kaptis sxin mensoganta. Sed tiun cxi fojon la sincera konfeso estos tamen malfacila al sxi... Parolu!"

Evelino pene sxanceliris al la segxo kaj falinte sur gxin, kovris la vizagxon per la ambaux manoj.

"Auxdu, Evelino," ekparolis li post kelke da sekundoj pli pacigxeme. "Cxiu, kiu nun vidus cin tiel dispremita, apenaux rezistus kompaton. Sed mi estas kaj restos koncerne cin la severa kaj justa jugxanto."

"Mi ne scias -- mankas al mi la vortoj...", komencis Evelino reveme. "Sed se mi devas la cxefan kauxzon de mia foriro almenaux montri, do mi ne trovas alian vorton, ol -- dankemon..."

"Dankemon?" rediris surprizite la arbaristo. "Jes, patro -- dankemon, aux se vi volas, subitan ekflamon de l' stranga, nekomprenbla, neesplorable kaj samtempe nerezistebla sento, kiu ekregis mian tutan estajxon kaj kiu ne estis malsimila al la sento de l' dankemo..."

"Ci parolas enigmojn!" intermetis la arbaristo, ne povante rezisti ian malklaran impreson.

"Dankemon, senfinan dankemon al la homo, al kiu mi sxuldas mian spiritan regeneracion," dauxrigis Evelino; "al la homo, kiun mi antauxe amis pasie kaj kies memoro estos cxiam sankta al mi; al la homo kun la sendifekta karaktero, malofta talento kaj profunda sento, kiu faris el mi tion, kio mi jxus estas: virinon kun la senantauxjugxa auxtopσιο pri la mondo, virinon, kiun vi, patro, antauxe amis tiel arde."

"Cxesu!" intermetis la arbaristo severe. "Cxu ci volas fari lauxdindan virton el la plej peka faro, kiun oni povas pensi pri la edzino kaj patrino?"

"Ne, patro! Sed diru mem -- cxu vi trovis cxe mi dum tiu tuta tempo, dum kiu mi vivis kun vi sub unu tegmento, almenaux unu solan eraron, pro kiu vi povus min almenaux nur patre admoni?"

Cxu mi ne estis sincera kaj varme amanta edzino de via filo?

Cxu mi ne estis afabla kaj bona patrino de mia infano?

Cxu mi ne estis, patro, tiu bofilino, al kiu antauxe vi mem konfesis multajn fojojn, ke sxi kreis paradizon el via malgaja solejo kaj malgxoja hejmo?"

"Estas vere; mi ne povas kontrauxstari ciajn vortojn!" jesis la arbaristo iom surprizite. "Sed tamen ci perfidis

senhonte edzon kaj cian infanon."

"Ne, patro! Mi ne perfidis ilin! Via filo sciis pri la senmezura ofero, kiun mi faris pro dankemo..."

"Ne, ne, tio ne estas ebla!"

"Kaj tamen estas tiel!" dauxrigis Evelino. "Via filo ne estis kaj ne estas viro antauxjugxa. Nia reciproka interrilato estis tiel pura, tiel natura, ke inter ni ne estis ecx la ombro de l' mensogo kaj malsincereco. Kaj kiel mi konis vian filon kaj lian pasintajxon, tiel ankaux li konis la mian kaj min mem gxis la plej sekretaj anguloj de l' animo.

Kaj pro tio li sole povas kaj scias taksi senantauxjugxe la faron, kiu laux la jugxo de l' mondo estas nepardonebla peko; sed laux lia propra jugxo gxi ne estas kaj ne povas esti io alia, ol la tute natura kaj pro tio la necesa sekvo de mia estajxo kaj gxia pasintajxo -- aux, se li tamen malgraux tio volus jugxi laux la ekzemplo de l' mondo, sole la negrava eraro."

"Kredu," rimarkigis malice la arbaristo, kiam Evelino eksilentis por momento, "ke la pli bonan senkulpigon de l' peko ecx la diablo ne sciis elpensi!"

"Kaj tamen, patro, cxio estas tiel simpla kaj natura!" dauxrigis Evelino. "Certe vi memoras ja ankoraux, ke mi rakontis ankaux al vi sentrompe vere kaj sincere mian pasintajxon. Mi estis, kiel vi scias, filino de tiel nomata pli altranga familio oficista, ricevinta la kutiman tradician edukon. En la dekseca jaro estis al mi la tasko de l' homo kaj sekve ankaux tiu de l' edzino kaj patrino la plej sekreta mistero -- gxis subite, tute okaze, mi renkontis junan homon... Kaj en mia animo komencis tagigxi..."

"Mi scias, mi scias!" jesis la arbaristo.

"Vi scias, patro, ke unuavide li sxajnis studento kiel cent aliaj, sed lia karaktero estis tiel neriproxinda, lia koro tiel pura kaj lia spirito tiel milde pripensema -- unuvorte, li estis viro, kiun mi amis kun la tuta ardo de mia animo kaj kiu ripetis ankaux mian amon..."

Kaj cxion cxi sciis kaj scias, patro, ankaux via filo.

Kiam mi konatigxis kun li, mi konfesis al li tute sincere mian pasintajxon. Mi diris al li ankaux, ke nin disigis la situacio sociala.

Kaj kiam poste via filo, kiun mi arde ekamis, proponis al mi la manon, mi ne kasxis antaux li la eblan krizon: nome, se la objekto de mia unua amo, kvankam post la jaroj, aperus denove antaux mi, ke sendube malfacile mi rezistus la ekflamon de la plej forta, plej varma sento, aux la ekflamon de l' peka pasio --"

"Kaj kiam fine tio okazis," intermetis denove pli riprocxe kaj pasie la arbaristo, "ci neniigis ciajn sanktajn devojn de l' edzino kaj patrino kaj forkuris kun la amatacxo! En la brakoj de l' amato ci plenmezure trinkis la pokalon da peka volupto --"

"Ne, patro, ne!" kontrauxstaris Evelino. "Mi ne disigxis kun via solejo kaj kun vi cxiuj sensente, sed post la kruela, senmezura batalo inter du devoj: inter la simpla devo de l' edzino kaj patrino kaj la mistere nerezistebla devo ne farigxi maldanka al la viro iam tiel freneze amata kaj nun tiel senmezure malfelicxa..."

"En la pasinta auxtuno, dum la lastaj cxasoj," konfesis plie sincere Evelino, "li estis inter la invititoj. Unuan fojon kaj denove okaze mi renkontis lin sola apud tri krucoj sur la senarba deklivo kaj mi konfesas, ke tiu cxi unua renkonto naskis en mi multe pli malfortan eksciton de l' sento, ol mi timis.

Sed post la intersxangxo de kelkaj vortoj ekregis min febra maltrankvilo. En mia iama amato mi rekonis viron sxajne tute sanan korpe, sed malsanan anime.

La iam plej malcedema, plej batalema spirito, kiu ne timis provojn, solvi problemojn plej enigmajn, vidigis turmentan, senfortigan premitecon kaj bedaŭrindan lacecon.

Anstataŭ homo, iam sopiranta la lumon plej brilan, la veron plej senantaŭjugxan, staris antaŭ mi homo vundita en la interno de l' animo, homo, kies tuta estajxo estis rompita, unu el tiuj bedaŭrindaj, en la konvulsioj de l' prudento kaj sento, dolore kurbigxantaj animoj, kiuj en la labirinto de l' enigmoj trovas nenian elirejon, kiuj trovas savon en nenio, ol en la eterna trankvilo, kiun donas al ili sole -- la tombo...

Kaj kiam mi rememorigis min, kiel malofta kaj promesplena talento de tiu bedaŭrinda viro estis jam preskaŭ tute neniigita de la malfavoro de l' cirkonstancoj; kiam mi rememorigis min, kion mi sxuldas al tiu homo kaj kiam mi ekkonis, ke li ankoraŭ nun amas min kiel min amis antaŭe, tiam elsaltis el la hxaoso de l' sentoj, kiuj ekregis min, la sento de l' senmezura kompato...

Kaj pli frue, ol mi atendis, trakuris mian animon la nerezistebla penso: ke estas mia devo, provi, se estos eble, la animan resanigon de l' homo, tiel talenta kaj samtempe tiel bedaŭrinda...

Tiel kaj neniel alie, patro," finis Evelino sian konfesion, "okazis --"

"Ke ci forkuris el la hejmo," intermetis moke la arbaristo, "kaj provis... Kaj cia provo," li aldonis en la tono pli moka, "sendube sukcesis -- cxu ne vere?"

Evelino turnis malgxoje la kapon.

"Kaj cxu ci volas per cxi tiu nekredebla fablo sankcii cian teruran kulpon kiel la plej puran virton?" daŭrigis la arbaristo, kiu la lastajn vortojn auxskultis sxajne trankvile kun la krucitaj manoj.

"Vi agas maljuste kontraŭ mi, patro, se vi konjektas, ke mi volas kiel ajn senkulpigi mian faron," senkulpigis sin Evelino per la tono kaj la motivoj cxiam pli konvinkaj. "Mi scias kaj konfesas, ke en la nerezistebla atako de l' sento de l' dankemo kaj la unua amo subite denove ekflaminta mi pekis kontraŭ miaj devoj de l' edzino kaj patrino.

Sed krom la devoj, kiuj devenas de la firmaj rilatoj socialaj, ni virinoj havas ankoraŭ naturajn devojn de l' spirito kaj la koro, kiujn rezisti estas tiel malfacile ofte ankaŭ neeble, kiel batali kontraŭ la nesxangxeblaj legxoj de l' naturo.

Estas vere -- ke ekzistas ankaŭ virinoj, kiuj rezistis en la plej delogaj situacioj, kion unuj nomas virto, la aliaj heroeco. Sed ili ne estas pravaj.

La devoj de l' spirito kaj la koro estis cxe la edzinoj kaj patrinoj, kiuj sukcesis tion fari, jam de longe dispremitaj de la devoj konvenciacaj[16]. Ilia iama amo estis jam longe estingigxinta, aux gxian lokon estis okupinta -- la malamo. Tiuj do povas facile rezisti...

Sed cxe mi, patro, estis tute male. Mi amis la viron de mia unua amo kaj ankaŭ estante edzino de via filo amas lin kun la tuta ardo de mia koro --"

"Kaj pro tio ci oferis," intermetis moke la arbaristo, "la legxan edzon kaj cian propran infanon, por ke ci povu trankviligi cian voluptemon --?"

"Ah, patro, patro -- ne sxiru mian dispremitan koron per la moka ironio de sensenteco!" petegis Evelino cxiam

pli pasie. "La senmezura doloro, kiu mordas mian koron kaj ne csesos gxin mordi gxis la fino de la vivo, estas pli ol la plej kruela puno pro tio, ke mi ne rezistis la plej fortan kaj la plej nerezisteblan devon, kiu ordonis al mi, ke mi oferu min... Mi faris tiun oferon esperante, ke mi savos tiun viron de la perejo, kaj dume --"

"Kiam la amatacxo forpusxis kaj forjxetis cin," intermetis la arbaristo kun la mallauxtigata moka rido, "ci alvenas, por denove ruze ensxteligxi en la koron de l' trompita, perfidita edzo --"

"Ne, ne, patro!" defendis sin Evelino cxiom pli pasie kaj tamen kun la kortusxanta konvinko. "Mi alvenas, por fari sinceran konfesion al mia edzo, por peti sur la genuoj pardonon de mia granda peko kaj ankaux permeson, ke mi povu denove farigxi patrino de lia kaj mia ido... Kaj kredu, patro, se anstataux vi auxskultus min via filo Václav --"

"Václav ne povas cin pardoni!" respondis serioze la arbaristo kaj kun la dolora ekscito li aldonis: "Václav estas -- mortinta!"

"Mortinta?" ripetis Evelino apatie, kvazaux sxi ne komprenus la sencon de l' vorto.

"Kaj cxu ci ecx ne ektremos?" ekparolis Podhradský severe.

"Mia Václav -- vi diras, patro -- mia Václav, estas -- mortinta?" demandis Evelino ne kredante kaj tamen kvazaux sxi estus jam almenaux duone kompreninta.

"En la tombejo de Doubrava[17] ci trovos lian tombon..." eksonis la respondo en la tono eliranta kvazaux el la tombo.

"Oh," ekgxemis Evelino malespere kaj levigxinte sxi rigardis cxirkauxe, kvazaux antauxsentante teruran katastrofon.

"Pro la kompato de Dio -- patro!" sxi ekriis en la plej forta atako de l' doloro, starante rektigxinte kaj senmove kvazaux rigida.

"Jes, cxi tie per la kuglo de tiu cxi revolvero li traboris al si la kapon," finis la arbaristo per la simplaj vortoj la priskribon de l' terura katastrofo. "Kaj lia sango gxis nun ne estas forigita de la tablo... Rigardu!"

"Li estas mortinta!" ekriis Evelino per la vocxo tiel sovagxa, ke ankaux la arbaristo eksentis froston.

Sxia vizagxo vidigis senmezuran malesperon. Sxi falis kvazaux senfortigita sur la segxon, sed post la momento sxi denove levigxis kaj kun la forta, sed dolora pasiemo demandis:

"Kaj la infano? Kie estas mia infano?"

La arbaristo sxanceligxis ankoraux momenton rekte respondi, sed kiam la mieno de Evelino vidigis la doloron plej grandan, li montris per la mano la malantauxon kaj surde aldonis:

"Gxi mortas."

Kun terura ekkrio sxi levigxis kiel morte vundita leonino kaj volis kuri en la malantauxon.

"Halt! Nek unu pasxon!" tondre ekkriis brutale la arbaristo, barinte al sxi la vojon.

"Kompaton! Kompaton!" sxi petegis kun la plenda malespero etendante la manojn. "Pro cxio, kio estis al vi, patro, iam plej kara...", sxi balbutis kaj volis denove kuri en la malantauxon.

Sed la arbaristo brutale forpusxis sxin kaj preninte la revolveron de la tablo apud la fenestro direktis gxin al Evelino.

"Nek unu pasxon," li tondre ekriis kun la plej maldelikata brutaleco, "se ci ne volas, ke ankaux mi faru mortigon..."

En muta malespero sxi sxanceliris returne. "Por ci la infano estas -- mortinta!" li aldonis surde mallevinte la manon kun la revolvero.

En tiu momento en la koridoro eksonis bruo de personoj, malsuprenirantaj la sxtuparon kaj mallauxtigataj vocxoj.

Post la pordo eksonis la vocxo de Kicxjo:

"Cxi tien, sinjoro doktoro -- mi petas... cxi tien -- dekstren!"

"Ah, la doktoro revenas!" ekparolis la arbaristo kaj rapide turnis sin al Evelino.

"Alvenas fremda homo," li diris kun la akcento sur la vorto »fremda« kaj kun la patosa imperativo aldonis:

"Kaj tial -- silentu!... Cxu ci komprenas?"

Podhradský volis iri renkonte al la revenanta doktoro, sed apenaux li faris unu pasxon, malfermigxis la pordo kaj Kicxjo, enlasinte la doktoron, portantan sian mankonfretan, en la cxambron, senparole fermis denove la pordon.

Nur nun ekiris ankaux Podhradský.

La kuracisto, ne rigardinte cxirkauxe, metis la kofreton sur la lokon, kie gxi antauxe staris kaj tuj raportis:

"La vundo de l' sinjoro adjunkto ne estas dangxera. Sole malgranda degrato de la hauxto, sed tamen suficxe dolora..."

Sed kiam fine li ekrigardis la arbariston, li ne povis nerimarki lian nenormalan staton.

"Kio estas, sinjoro arbaristo?" li demandis kun modera nuanco de l' zorgemo ekrigardinte al la malantauxo.

"Cxu nia malgranda paciento --?"

Kaj kiam li faris unu pasxon al la malantauxo, li ekvidis la virinon post la arbaristo.

"Pardonu, sinjoro arbaristo!" li diris senkulpigante sin. "Ni ne estas solaj... Vi havas ja viziton..."

"Jes, viziton --," ripetis la arbaristo kvazaux en embarasoj.

En tiu momento Evelino mallevis la manojn, per kiuj sxi estis kovrinta la vizagxon.

"Milena!" [18] ekriis mallauxtigite la kuracisto kaj rapide aliris al sxi.

"Cxu vi konas Evelinon?" demandis mirigite la arbaristo.

"Evelinon? Ne!" respondis la doktoro. "Sxi estas Milena de mia filo..."

"De via filo?" ripetis la arbaristo estante treege surprizita kaj ne povante ekregi sin li turnis sin kun pasia severeco al Evelino:

"Malfelicxulino! Cxu ci kauxzis ankaux la morton de filo de la doktoro? Parolu!"

Evelino, levigxinte kun la strecco de cxiuj siaj fortoj, per la malklara kaj tamen tremanta vocxo respondis unue al la doktoro:

"Mia nomo ne estas Milena, sinjoro doktoro, sed Evelino... Sole via filo min nomis Milena..."

"Jes, jes!" konsentis la doktoro.

"Kaj mi," aldonis Evelino kun la malkuragxa senespero, "ne kauxzis -- la morton de via filo --"

"Mi scias, mi scias --" diris la doktoro. "Kaj -- mi scias ankaux, kion vi faris por li... Kaj pro tio," li aldonis kun la kortusxanta dankemo, "akceptu por la senekzempla ofero, kiun vi faris por li en la lastaj tagoj de lia vivo, almenaux nun, kiam ni neatendite renkontas unu la alian, mian plej sinceran dankon!..."

Poste li premis sxian manon.

Podhradský kolere rigardis tiun neantauxviditan scenon. Kiam la doktoro finis la parolon kaj premis la manon de Evelino, la arbaristo ekregante sin cedis unu pasxon.

La kuracisto turnis sin al li.

"La severa mosxto -- la morto -- sinjoro arbaristo," li diris kun la akcento de l' kortusxanta peto, "pacigas ankaux la malamikojn nepacigeblajn. Kaj tial mi esperas, ke ankaux vi, en tiu cxi fatala momento jam pro la infano --"

"Neniam!" tondre ekkriis obstine la arbaristo ne atendinte, gxis la kuracisto finos la parolon. "La infano estas kaj restos por sxi mortinta..."

Evelino ekgxemis malespere kaj dispremite falis denove sur la segxon.

En tiu cxi momento la infano sur la lito en la malantauxo konvulsie ektusis.

"Ah, la paciento!" rememorigis sin la kuracisto pri sia devo kaj rapidis en la malantauxon.

Samtempe levigxis ankaux Evelino kaj elpasis post la kuracisto.

"Halt! Nek unu pasxon!" tondre ekkriis la arbaristo kaj en la atako de plej forta kolero per la pugno faligis sxin teren.

Evelino falis, kaj la arbaristo rapidis en la malantauxon, kie la doktoro starante apud la infanlito rigardis explore la infanon.

"Cxu eble mi povus, sinjoro doktoro?" demandis la arbaristo kun la servemo de frenezulo:

"Ne, ne!" respondis la kuracisto kun la imperativa kategorieco. "Tio ne estas por laikoj! Vi faros pli bone," li aldonis mallauxtigite, "se vi kunigos la pordokurtenojn, por ke la patrino ne vidu la lastan teruran batalon..."

"La teruran batalon?... Do tamen la lastan batalon!" trakuris la animon de l' arbaristo, kiam li mekanike

plenumis la ordonon de l' kuracisto.

Poste li staris momenton kvazaux subite dispremita post la kunigitaj pordokurtenoj, poste li rapide sin turnis kaj sxanceligxe trairinte la cxambbron lauxlargxe li haltis antaux Evelino, kiu dume levigxis de la tero kaj senatente rigardis, kio okazas antaux sxi.

Dum kelke da minutoj neniuj ekparolis.

La turmenta silento estis interrompata sole de plenda bruoj de l' ventego el ekstere, kie la uragano jam videble lacigxis, kaj de sufoke konvulsia tusado de l' infano el la malantauxo post la pordokurtenoj.

Evelino, starante en la muta malespero antaux la arbaristo, havis atenton por nenio cxirkaux si.

Subite sxi denove rekonsciigxis.

Kunmetinte la manojn sxi ekgxemis:

"Pro la kompatoj de Dio, patro, lasu min iri al la infano!"

"Neniam!" respondis la arbaristo surde, sed kun la kategorio severeco.

"Kompaton -- kompaton!" balbutis malespere Evelino post mallonga pauxzo.

En tiu momento la doktoro disigis la pordokurtenojn kaj eliris.

Podhradský alproksimigxis rapide kaj kun la timema avideco demandis:

"La infano?!"

"La lasta medikamento efikis!" raportis mallauxtigite la kuracisto. "La forta, intence kauxzita atako de konvulsia tuso liberigis la trahxeon de la sufokanta muko kaj la spiro estas libera... La infano pasigis felicxe la krizon kaj nun estas la espero -- ."

"Vi do opinias, sinjoro doktoro --?" demandis la arbaristo nekredante ankoraux.

"Ke mi esperas la resanigxon!" intermetis la kuracisto. "Mia tasko estas finita; sed nun, sinjoro arbaristo, la plua zorgo pri la infano apartenu al la patrino..."

"Al la patrino?" rediris surde la arbaristo konsiderante, sed tuj poste li aldonis kategorie:

"Ne, ne -- neniam!"

"Gxi ne estas mortinta! Gxi resanigxas!" ekgxojegis Evelino en la subita gxojigxo.

"Mami -- mami!" ekkriis sible la infano en la lito kvazaux gxi estus rekoninta la vocxon de l' patrino kaj post la momento, kiam neniuj respondis, gxi vokis plue:

"Avcxjo! Mi auxdis mami..."

"Cxu vi auxdas? La infano vokas la patrinon!" turnis sin la kuracisto al la arbaristo.

"Kie estas mia mami?" vokis denove la infano en la lito. "Avcxjo, avcxjo! Venigu al mi mami!"

Evelino, kiu momenton staris rektigxinte kaj senmove, kvazaux sxi ne komprenus, kio okazas, falis denove sur la genuojn kaj kunmetinte la manojn por ia muta peto fiksis la rigardon nebuligitan de la larmoj sur la arbariston.

Sed ankaux nun la arbaristo restis nedecidigebla.

La kuracisto provis ankoraux unufoje rompi lian obstinon. "Pardonu," li diris, "almenaux pro la memoro de l' malfelicxa viro, kiu certe mem pardonus en tiel kriza momento -- pardonu pro la memoro de via filo!..."

"De mia filo?" ripetis la arbaristo subite per la kortusxanta mola vocxo kaj post la momenta animbatalo kovrinte al si la vizagxon per la mano, li aldonis kun la eldevigita pacigxemo:

"Mi pardonas!"

Evelino salte levigxis kaj kun la gxojega ekkrio kuris en la malantauxon... Apud la infanlito sxi falis, sed tuj denove levigxis kaj kun la mieno de senmezura felicxo klinigxis super la lito...

La doktoro, kiu kun la kompata intereso rigardis tiun scenon, turnis sin al la arbaristo:

"Tian neantauxviditan sxangxon, kredu, mi mem ne atendis... Sed la perfekta felicxo, kiun alportis iam al vi tiu cxi virino, revenos neniam plu al vi en la cxasdomon..."

"Jes, gxi ne revenos!" rimarkigis maldolcxe la arbaristo, mallevinte la manon de l' vizagxo...

"Sed kredu," aldonis la doktoro, "ke tiu cxi pentofaranta Magdaleno farigxos tia patrino al la infano, kia sxi antauxe laux sia karaktero neniam farigxus sen la terura kulpo, je kiu sxi pentofaras --"

* * * * *

PIEDNOTOJ

[En la libro mem, la piednotoj troviĝas plejparte cxe la piedoj de la koncernaj pagxoj. Por ne interrompi la fluon de la rakonto en tiu cxi unupagxa versio preparita por Projekto Gutenberg, la piednotoj estas kolektitaj cxi tie, cxe la fino de la unu (longa!) pagxo.]

[1] Kvartalo de Praha.

[2] Germane Partitur, angle partition, france partiton, itale spartito.

[3] Parko de Wien.

[4] Montetoj apud Praha. (Rimarko de l' tradukinto).

[5] En slavaj landoj la monahxinoj estas nomataj »fratinoj«. (Rim. de trad.)

[6] Sumava (legu Sxumava) = montaro en suda Bohemujo.

[7] "Mami" aux "mama" nomas la slavaj infanoj la patrinon. (Rim. de l' trad.)

[8] Bohema proverbo. (Rim. de l' trad.)

[9] Diminutivo de "Kiliano". (Rim. de l' trad.)

- [10] Cxe kelkaj gentoj slavaj la mastro estas nomata "sinjoro patro". (Rim. de l' trad.)
- [11] Diminutivo de Emanuelo. (Rim. de l' trad.)
- [12] Legu Podhracki, kun la akcento sur la unua silabo. (Rim. de l' trad.)
- [13] Milena estas slava nomo (Rim. de l' trad.)
- [14] Volsany (legu Volsxani) = antauxurbo de Praha. (Rim. de l' trad.)
- [15] Václav estas slava nomo; legu Vaclav, kun la akcento sur la unua silabo. (Rim. de l' trad.)
- [16] Konvenienco = slusnost, Konvenienz, convénience, convenance, convenienza.
- [17] Nomo de proksima vilagxo. (Rim. de l' trad.)
- [18] Milena estas slava baptnomo virina. (Rim. de l' trad.)

End of the Project Gutenberg EBook of Rakontoj, by Jakub Arbes

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK RAKONTOJ ***

***** This file should be named 18178-8.txt or 18178-8.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in: <http://www.gutenberg.org/1/8/1/7/18178/>

Produced by William Walter Patterson, Miroslav Malovec

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright

holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. **LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES** - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. **YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.**

1.F.3. **LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND** - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. **INDEMNITY**

- You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, is critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pgla.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pgla.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pgla.org>

For additional contact information: Dr. Gregory B. Newby Chief Executive and Director gbnewby@pgla.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pgla.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pgla.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

Rakontoj, by Jakub Arbes

A free ebook from <http://manybooks.net/>